

●
**Anàlisi del fenomen
de la corrupció a Catalunya**

A partir de les dades del baròmetre
de l'Oficina Antifrau de 2018

Autor:

Marc Guinjoan, Universitat de Barcelona.

L'Oficina Antifrau és una institució independent, adscrita al Parlament de Catalunya, encarregada de prevenir i investigar la corrupció així com de preservar la transparència i la integritat de les administracions i del personal al servei del sector públic a Catalunya.

Des del seu vessant preventiu, dona suport a les institucions públiques en la consolidació del seus sistemes d'integritat, entre d'altres formes, estudiant, promovent i impulsant bones pràctiques que coadjuvin en la millora de la qualitat en la prestació del servei públic.

El propòsit d'aquest estudi ha estat el determinar els perfils individuals de la percepció de la corrupció a Catalunya, el seu càstig i la predisposició a emprendre accions per combatre-la, mitjançant una anàlisi rigorosa de la literatura acadèmica i de les dades empíriques disponibles. L'estudi s'ha estructurat en tres parts: una primera revisió dels textos especialitzats sobre corrupció, una segona anàlisi empírica del Baròmetre de l'Oficina d'Antifrau de Catalunya de 2018 i una darrera secció en la que plantegem les conclusions i recomanacions.

Oficina Antifrau de Catalunya | Direcció de Prevenció
Autor: Marc Guinjoan

Reconeixement – no comercial – sense obra derivada:
no es permet un ús comercial de l'obra original ni la generació d'obres derivades

Coordinació: Lourdes Parramon, Jordi Ribalta i Jordi Tres.

Juny de 2020

www.antifrau.cat | prevenció@antifrau.cat

Resum executiu

El propòsit d'aquest estudi ha estat el **determinar els perfils individuals de la percepció de la corrupció a Catalunya**, el seu càstig i la predisposició a emprendre accions per combatre-la, mitjançant una anàlisi rigorosa de la literatura acadèmica i de les dades empíriques disponibles. L'estudi s'ha estructurat en **tres parts**: una primera revisió dels textos especialitzats sobre corrupció, una segona anàlisi empírica del Baròmetre de l'Oficina d'Antifrau de Catalunya de 2018 i una darrera secció en la que plantegem les conclusions i recomanacions.

En la primera part hem pogut comprovar com la **percepció de la corrupció a Catalunya és elevada** i com, aquesta, va sofrir un fort **increment l'any 2012** que, de manera gradual, sembla que s'ha anat moderant en els darrers anys. En termes comparats, les dades ens mostren que Catalunya i Espanya estan al **capdavant dels països europeus en la percepció** que la seva ciutadania té de l'existència de corrupció.

En aquesta primera part també ens hem centrat en **quins factors** expliquen l'emergència de la corrupció, dividint les explicacions entre aquelles que tenen una naturalesa agregada i les de naturalesa individual. Sobre les primeres, hem vist que el **desenvolupament econòmic** està correlacionat negativament amb l'existència de baixos nivells de corrupció, així com també ho estan l'existència d'**institucions democràtiques** i de premsa lliure, que fomenten el desenvolupament i, en darrer terme, redueixen la corrupció. A nivell **individual** ens hem centrat en quins factors expliquen diferències en les percepcions d'existència de corrupció. L'evidència és inequívoca al mostrar que el principal factor explicatiu de la percepció de corrupció és el **biaix ideològic**—els individus tendeixen a menysprear els casos de corrupció que afecten el seu partit. Més enllà de les ulleres ideològiques, les persones amb **nivell d'estudis més baixos** i les que tenen **menors ingressos** són també les que tendeixen a percebre major existència de corrupció.

Finalment, hem abordat per què la gent **no sempre castiga la corrupció**. La revisió bibliogràfica ens ha mostrat que els votants poden eximir a un partit de les responsabilitats sobre un cas de corrupció quan no disposen de la informació necessària per avaluar el cas; quan es fa difícil identificar qui és el responsable de l'acte corrupte; quan no es dona credibilitat al cas que es presenta; quan no es disposa d'una alternativa política satisfactòria a qui votar; o quan el votant pot extreure rendes del mateix acte corrupte.

En la **segona part** de l'estudi ens hem centrat específicament en l'anàlisi empíric dels **perfils individuals de la percepció de la corrupció a Catalunya**, el seu càstig i la predisposició a emprendre accions per combatre-la. Per a aquest motiu hem emprat les dades del **Baròmetre de l'Oficina Antifrau de Catalunya de l'any 2018**. Mitjançant tècniques estadístiques multivariants hem pogut determinar els factors explicatius de la percepció, càstig i predisposició a combatre la corrupció a Catalunya.

L'estudi s'ha centrat en sis potencials variables explicatives de les diferències de la corrupció a Catalunya: el **sexe**, l'**edat**, el **nivell d'estudis**, la **ideologia**, la **identitat** i el **suport al partit de govern**, i en un total de **17 preguntes diferents de l'enquesta** del Baròmetre d'Antifrau, que es corresponen amb un total de **52 variables resposta**¹.

¹ La taula A1 en l'Apèndix A2 resumeix els principals resultats empírics obtinguts i que es detallen a continuació.

Per **sexe**, els resultats ens mostren poques diferències en la percepció de la corrupció a Catalunya, si bé veiem com les dones tenen **certa tendència a ser més crítiques** en relació al seu càstig, al mateix temps que es mostren **menys predisposades a emprendre accions per combatre-la**. Quan comparem les dones amb els homes veiem com aquestes consideren que hi ha més corrupció a Catalunya i que aquesta ha tendit a augmentar, creuen en major mesura que el personal de l'administració és menys honest, i que hi ha més corrupció en institucions com els ajuntaments, el parlament de Catalunya o els clubs esportius. Només en el cas del finançament dels partits polítics veiem com l'evidència no es compleix, essent elles les que consideren en menor mesura que aquests obtenen recursos de forma il·legal.

Les dones perceben majors nivells de corrupció a Catalunya però estan menys predisposades a emprendre accions per combatre-la.

L'**edat** és una de les variables per a les que podem identificar més variació substantiva. La literatura especialitzada apunta a que les persones de major edat són les que perceben major corrupció, tot i que en el nostre cas l'evidència és totalment oposada. A mesura que les persones **es van fent grans, la seva percepció de la corrupció a Catalunya és menor**. Aquesta mateixa tendència es repeteix amb la majoria de les variables en consideració: les persones de major edat creuen que la corrupció no és un problema tan greu a Catalunya com els joves, pensen en menor mesura que aquesta ha augmentat en els darrers anys, són les que han tingut menys experiències directes amb

Per **edat**, a mesura que les persones es fan grans disminueix la seva percepció de corrupció així com també el seu compromís per combatre-la.

la corrupció, i pensen en major mesura que els catalans i el personal de l'administració són gent honesta. Al mateix temps, també són les que perceben menys corrupció en serveis públics com justícia o cossos policials (i són les que més confien en aquestes dues institucions per combatre la corrupció), i les que perceben les entitats financeres, l'administració de la Generalitat o les empreses privades com a menys corruptes. Finalment, també són les que tenen menys predisposició a canviar de partit polític en cas de corrupció i les que emprarien un menor nombre de recursos

per fer front a la manca de provisió d'informació per part de l'ajuntament. Tot i aquest perfil menys crític amb la corrupció, les dades també ens mostren que són les que en menor mesura es plantejarien no denunciar un cas de corrupció per por a represàlies.

A continuació ens centrem en la **ideologia**. Els resultats de les nostres anàlisi apunten a les persones de dretes com a les que **perceben més corrupció**, tot i que al mateix temps són les **menys predisposades a combatre-la**. Comparats amb els individus d'esquerres, les persones de dretes són les que creuen que a Catalunya hi ha més corrupció i que aquesta ha augmentat, que els catalans i el personal de l'administració són menys honestos, que hi ha més corrupció en els ajuntaments catalans i en el Parlament, i que les administracions catalanes són poc transparents. Ara bé, quan es tracta de dur a terme accions contra la corrupció, són les que mostren menor predisposició a fer-ho. Les persones de dretes afirmen en major mesura que continuarien votant al seu partit fins i tot en casos de corrupció, són les que estarien disposades a dur a terme un menor nombre d'actuacions davant la negació d'informació per part de l'ajuntament, i les que creuen en menor mesura que davant d'un cas de corrupció els partits polítics han d'apartar temporalment a la persona implicada de les seves funcions.

Per **ideologia**, les persones de dretes són les més crítiques amb la corrupció per també les menys disposades a emprendre accions per combatre-la.

Quant al **nivell d'estudis**, la literatura acadèmica assenyalava que les persones amb **més nivell d'estudis són les que perceben menys corrupció**, una troballa que també es compleix en el nostre estudi. Així mateix, les persones que tenen més nivell d'estudis són les que en menor mesura creuen que la corrupció a Catalunya ha crescut, les que creuen

Un baix **nivell d'estudis** està associat amb una major percepció de corrupció a Catalunya, tot i que les persones amb més nivell d'estudis són les que han tingut més contacte directe amb la corrupció.

que el personal de l'administració és menys corrupte i les que consideren que les administracions públiques són més transparents. També són les que veuen menys corrupció en la justícia i en els serveis socials (però més en l'urbanisme), i les que estarien disposades a dur a terme més accions per combatre la corrupció—tot i que són les que més reconeixen que podrien no denunciar un cas de corrupció per la dificultat de reunir proves. Finalment, les persones amb més nivell d'estudis són les que menys confien en els mitjans de comunicació per combatre la corrupció i les que ho fan més en les ONG. Tota aquesta evidència és consistent amb la literatura, i se sustenta malgrat el fet que són les persones amb més nivell d'estudis les que afirmen haver tingut més contacte directe amb la corrupció.

La **identitat** era el penúltim dels factors que avaluàvem com a explicatiu de la percepció de la corrupció a Catalunya, el seu càstig i la predisposició a emprendre accions per combatre-la. Els resultats de les nostres anàlisis ens mostren que **les persones amb identitats més catalanes són les que creuen que hi ha menys corrupció a Catalunya**, les que creuen que la corrupció és un problema menys greu al país i que ha augmentat en menor mesura en els darrers anys. Les persones amb identitats més catalanes també són les que consideren que els partits polítics es financen il·legalment en menor grau, les que creuen que el personal de l'administració és més honest, i que les institucions (com ara Ajuntaments o Parlament) són menys corruptes i més transparents. Tota aquesta evidència no és contradictòria amb el fet que les persones amb identitats més catalanes són les que veuen més corrupció en la justícia i els cossos policials, i les que, en conseqüència, confien menys en aquestes institucions per a combatre la corrupció. No hi ha diferències en funció de la identitat en la predisposició a emprendre accions per combatre la corrupció.

Les **identitats** més catalanes estan associades amb menor percepció de la corrupció a Catalunya i en l'administració de la Generalitat, però major corrupció en la de l'Estat.

El darrer dels factors explicatius que hem analitzat ha estat el suport al **partit de govern**. Hem dividit els individus en funció de si el 21 de desembre de 2017 van votar a JxC o ERC, o ho van fer per una altre partit. Les dades ens revelen que els votants d'aquests dos partits són els que creuen que hi ha menys corrupció (també són els que

El **vot al partit de govern** (JxC o ERC) en les eleccions de desembre de 2017 és un factor associat amb baixa percepció de la corrupció a Catalunya.

n'han experimentat directament menys), els que creuen en menor mesura que els partits polítics catalans es financen il·legalment, els que consideren que els càrrecs públics i el personal de l'administració són més honestos, els que veuen l'administració catalana com a més transparent, els que confien més en l'Oficina Antifrau per a combatre la corrupció i, en darrer terme, els que estarien disposats a dur a terme més actuacions davant la negació d'informació per part del seu ajuntament.

La **tercera part** de l'estudi tanca amb les **conclusions** i amb una sèrie de recomanacions enfocades a l'Oficina Antifrau de Catalunya i que responen a l'objectiu de facilitar les eines necessàries per a què els individus i les institucions puguin combatre efectivament la xacra de la corrupció. Aquestes passen per **facilitar la denúncia de la corrupció** a funcionaris i ciutadans, fer més **visibles els mecanismes de control existents** de la corrupció en les administracions, fomentar les **tasques formatives** dintre de l'administració, i millorar la **visibilitat d'Antifrau** i la seva tasca en combatre la corrupció.

Índex

Resum executiu	4
PART 1. INTRODUCCIÓ I MARC TEÒRIC.....	10
1. Introducció.....	10
1.1 Propòsit de l'estudi.....	10
1.2 Contextualització política de l'estudi i del marc temporal.....	11
2. La corrupció: una revisió de la literatura	17
2.1 Què és la corrupció?.....	17
2.2 Les conseqüències de la corrupció.....	18
2.3 Factors explicatius de la corrupció a nivell comparat	19
1. El desenvolupament econòmic	19
2. Les teories institucionals.....	20
2.4 Factors explicatius de la percepció de la corrupció a nivell individual	21
2.5 Per què no es castiga la corrupció?	22
1. Disponibilitat d'informació	23
2. Claredat de responsabilitats.....	23
3. Credibilitat informativa i partidisme.....	23
4. Disponibilitat d'alternatives polítiques.....	24
5. Intercanvis implícits i beneficis de la corrupció.....	25
2.6 La percepció de la corrupció a Catalunya: una perspectiva comparada amb Espanya i amb Europa.....	25
PART 2: Anàlisi dels resultats del Baròmetre del 2018	28
3. Dades i metodologia	28
3.1 Preguntes d'interès en l'estudi.....	29
3.2 Com expliquem la corrupció?.....	35
3.3 Models d'estimació i presentació de resultats.....	38
4. La percepció dels nivells de corrupció.....	41
5. La ciutadania.....	50
6. La política	53
7. Les administracions públiques.....	61
8. Transparència i conflictes d'interès	71
9. Lluita contra la corrupció	78

PART 3: Conclusions i recomanacions.....	86
10. Conclusions.....	86
11. Recomanacions.....	88
12. Bibliografia.....	90

PART 1. INTRODUCCIÓ I MARC TEÒRIC

1. Introducció

2.1 Propòsit de l'estudi

El propòsit d'aquest estudi és el de **determinar els perfils individuals de la percepció de la corrupció a Catalunya**, el seu càstig i la predisposició a emprendre accions per combatre-la, mitjançant una anàlisi rigorosa de literatura acadèmica i de les dades empíriques disponibles. Per a aquest motiu emprarem les dades del **Baròmetre que l'Oficina Antifrau de Catalunya** realitza biennalment corresponents a l'any 2018. L'enquesta, realitzada durant el mes d'octubre de 2018 i que consta de 850 persones, ens permetrà entendre millor el fenomen i l'impacte veritable de les diferents variables en el càstig i la predisposició a emprendre accions per combatre-la; i ratificar, d'altra banda, que les diferències observades resulten significatives des d'un punt de vista estadístic.

Aquest exercici que ens proposem ha de proporcionar **confiança** en la tasca que desenvolupa l'Oficina Antifrau i **rigor** en l'anàlisi de les dades que genera, i ha de permetre, en darrera instància, el (re)disseny de **polítiques públiques de prevenció de la corrupció** i la configuració d'estratègies encaminades a millorar la transparència de les institucions, així com la percepció de la mateixa entre la ciutadania.

L'estudi està estructurat en tres parts. En una **primera part** es durà a terme una **revisió de la literatura sobre el fenomen de la corrupció**. Després d'una breu contextualització del cas d'estudi—Catalunya, any 2018—que drem a terme en aquest primer capítol, en el capítol 2 farem un resum de la literatura especialitzada sobre el tema. En aquesta secció explicarem què és la corrupció, quins són els factors explicatius de la corrupció en el nivell agregat—això és, en les diferències entre països (o regions, o municipis)—, així com també què ens diu la literatura que explica diferències en la percepció de la corrupció entre individus. Finalment, en la darrera secció del capítol 2, presentarem dades sobre la situació de la corrupció a Catalunya i a Espanya en comparació amb altres àmbits en referència.

En la **segona part** de l'estudi (capítols 3 a 9) ens endinsarem de ple en l'**anàlisi dels resultats del Baròmetre de l'Oficina Antifrau** de l'any 2018. Des de l'any 2012 i fins el 2018 Antifrau ha publicat una sèrie d'informes bianuals corresponents als diferents baròmetres realitzats. En aquests s'hi mostra no només l'evolució de diversos aspectes relacionats amb la corrupció al país, sinó també taules de doble entrada relacionant la corrupció amb diferents variables de caràcter socioeconòmic i polític.

L'objectiu d'aquesta recerca és aprofundir en els factors explicatius dels diferents fenòmens relacionats amb la corrupció a Catalunya l'any 2018, a través de **tècniques estadístiques més avançades** que les emprades fins al moment.

En concret l'anàlisi es basarà en diversos **models de regressió** que permetran superar les dificultats que apareixen quan es comparen dades bilateralment—això és, tenint en compte només dues variables d'interès. Així, els models de regressió ens permeten incorporar en una única estimació diverses variables que es consideren que poden estar

explicant el fenomen d'estudi, garantint que *s'aïlla* l'efecte d'una variable concreta d'interès, mentre es *mantenen* la resta de variables constants.

Aquesta tècnica, tal i com desenvoluparem amb detall més endavant, permet tenir en compte el fet que **les diferents variables que pensem que poden estar explicant un fenomen poden estar relacionades entre elles**, fent per tant la identificació de la *veritable* variable que explica el fenomen més complicada. Finalment, l'ús de models de regressió també ens permetrà identificar fàcilment si una diferència observada és **substantiva en termes estadístics** i si, per tant, podem afirmar que aquella variable explica diferències en corrupció.

Per a aquest exercici hem decidit **emprar sis variables** que, d'acord amb el coneixement idiosincràtic del cas, la revisió de la literatura especialitzada i l'exploració prospectiva de la base de dades, resulten les més rellevants al moment d'explicar diferències en les diferents preguntes d'interès sobre corrupció. Les sis variables explicatives són: el **sexe** dels enquestats, la seva **edat** i el seu **nivell d'estudis** (variables, les tres, de naturalesa sociològica), així com la seva **ideologia**—autoposicionament en l'escala esquerra-dreta—, la seva **identitat**—se sent només català, més català que espanyol, tan català com espanyol, etc.—i el seu eventual **suport al partit de govern** a Catalunya l'octubre de 2018 (aquestes tres darreres variables, de naturalesa política). Altres variables potencialment explicatives del fenomen de la corrupció a Catalunya s'han descartat per la seva poca capacitat per explicar variació.

Per capítols, començarem el **capítol 3** explicant amb detall les tècniques estadístiques així com les diferents variables (resposta i explicatives) que emprarem. Per evitar que l'estudi tingui un excés de contingut tècnic, a l'**Apèndix** es proporciona informació detallada sobre les diverses tècniques estadístiques emprades i els resultats addicionals de les anàlisis empíriques que no es mostren en el cos del document.

En els **capítols 4 a 9** s'entrarà en l'anàlisi dels resultats del baròmetre. Així, el capítol 4 tracta sobre la percepció sobre els nivells de corrupció a Catalunya; el 5 ho fa sobre la ciutadania; el 6 sobre la política; el 7 sobre les administracions públiques; el 8 sobre la transparència i els conflictes d'interès; i el 9 tanca amb un capítol sobre la lluita contra la corrupció.

Finalment, en la tercera part de l'estudi es presenten les **conclusions** dels principals resultats empírics obtinguts, així com s'apunta una sèrie de recomanacions de cara al futur per combatre el fenomen de la corrupció a Catalunya.

2.2 Contextualització política de l'estudi i del marc temporal

Com hem mencionat en l'apartat anterior, el baròmetre que analitzarem en el present estudi es va realitzar durant el mes **d'octubre de 2018 a Catalunya**. Similars baròmetres encarregats igualment per l'Oficina Antifrau s'havien realitzat en els **anys 2010, 2012, 2014 i 2016**, de manera que disposem d'una sèrie temporal amb fins a 5 punts en el temps que ens permet analitzar les dinàmiques temporals de canvi en el fenomen de la corrupció.

El propòsit principal del present estudi és el determinar els **perfils individuals** de la percepció de la corrupció a Catalunya, el seu càstig i la predisposició a emprendre accions per combatre-la en un moment en el temps (any 2018), més que no pas estudiar com ha canviat la percepció de la mateixa al **llarg del temps**. Tot i que aquest darrer és un propòsit remarcable, la variació *al llarg del temps* en relació a la percepció sobre la

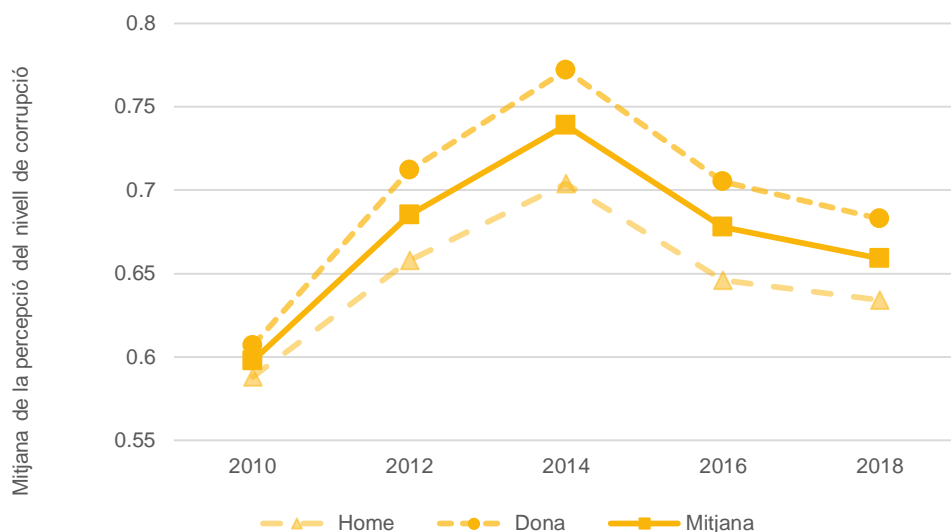
corrupció és menor, i per tant menys substancial des d'un punt de vista analític, que no pas la variació en un punt en el temps *entre* diferents tipus d'individus.

Vegem-ho amb un exemple real sobre la percepció de la corrupció a Catalunya. La Figura 1 mostra l'evolució de valoració mitjana en la percepció a Catalunya entre els anys 2010 i 2018, per sexe. La figura mostra com, en qualsevol dels anys, les **dones sempre han sigut més crítiques** al moment l'avaluar la corrupció a Catalunya. De fet, amb l'excepció del 2010, les diferències entre homes i dones per a tots els anys han estat significativament diferents (les dones perceben més corrupció). En canvi, la diferència existent **entre els homes i les dones entre un any i l'altre no són mai diferents estadísticament**. Així doncs, els valors específics de percepció de la corrupció per diferents categories (homes vs dones) varien molt menys que el que ho fa la percepció de la corrupció al llarg del temps.

Emprant un símil aquàtic, podríem afirmar que la percepció de la corrupció al llarg del temps es comporta com si fos una marea on, malgrat que les gotes d'aigua puguen i baixen segons el cicle, aquestes conserven la seva posició relativa en cada moment en el temps. Així, les gotes d'aigua que estaven a baix en la marea del dia anterior tindran tendència a estar també a la part de sota en la marea d'avui i en la de demà, quan les comparem amb les gotes que estaven a la part de sobre en el dia anterior.

Figura 1: Evolució de la mitjana en la percepció de la corrupció a Catalunya, per sexe (2010-2018)

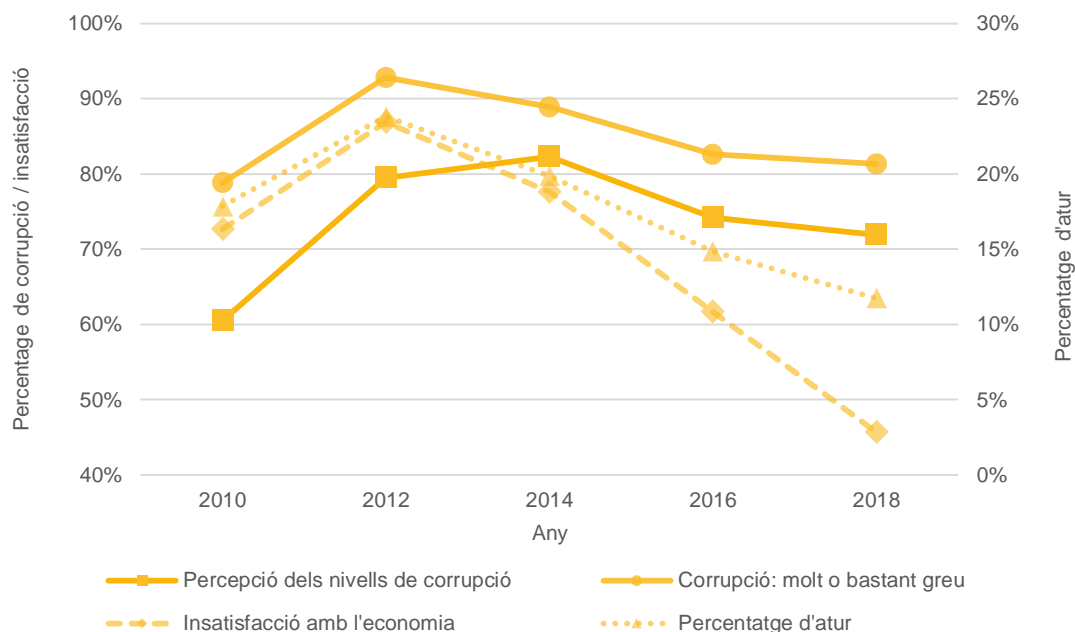
Font: Baròmetres de l'Oficina Antifrau de Catalunya 2012, 2014, 2016 i 2018

Tot i que esperem **identificar majors diferències entre perfils** d'individus en un mateix moment en el temps que no pas diferències entre els mateixos individus *al llarg* del temps, no volem deixar de fer en aquesta primera secció una breu **contextualització longitudinal** del canvi en la percepció de la corrupció a Catalunya, tot intentant aportar elements que ens permetin identificar les fonts de variació entre anys. Finalment, l'estudi dels factors explicatius de la corrupció entre grups d'individus (per gènere, per edat, per identitat, etc.) es farà amb molt més detall en la Part 2 de la recerca.

La Figura 2 empra les dades dels cinc baròmetres d'Antifrau i ens mostra, en línies contínues, l'**evolució entre els anys 2010 i 2018** del percentatge de gent que considera que a Catalunya hi ha molta o bastanta corrupció, i de la percepció que a Catalunya la corrupció és un problema greu o molt greu. Les dades ens revelen, en primer lloc, l'existència de nivells molt elevats de percepció i preocupació per la corrupció. En el cas de la percepció de la corrupció, gairebé el 74% de les persones enquestades entre 2010 i 2018 han considerat que a Catalunya hi ha molta o bastanta corrupció. Quant a la catalogació de la corrupció com a problema, pràcticament el 85% dels enquestats entre 2010 i 2018 l'han considerat com a bastant o molt greu.

En segon lloc, la figura ens permet estudiar l'**evolució al llarg del temps** de la percepció i preocupació per la corrupció. Les línies contínues ens mostren clarament com el 2010 es van registrar els valors més baixos de percepció de la corrupció, que augmenten substancialment l'any 2012. El 2014 la percepció de l'existència de corrupció augmenta lleugerament, mentre que el valor de la percepció com a un problema decreix lleugerament. El 2016 el percentatge decreix ja per a ambdós ítems, valor que es consolida (amb certa tendència a la baixa) en el baròmetre del 2018.

Figura 2: Evolució de la percepció de la corrupció, la satisfacció econòmica i la taxa d'atur

Font: Baròmetres de l'Oficina Antifrau de Catalunya 2012, 2014, 2016 i 2018

Què pot explicar aquestes diferències sistemàtiques en la percepció de l'existència de corrupció a Catalunya? Si ens fixem en els casos de corrupció apareguts en els darrers anys a Catalunya, no sembla que sigui fàcil establir-hi una clara relació amb l'evolució de la percepció de la corrupció al país.

El cas que probablement ha rebut major atenció mediàtica en els darrers anys ha estat el **Cas Palau**, pel que Fèlix Millet i Jordi Montull (antic president i tresorer del Palau de la Música, respectivament) van desviar diners del Palau per benefici propi, al mateix temps que, a través de l'empresa Ferrovial, pagaven comissions a Convergència Democràtica de Catalunya a canvi d'adjudicacions d'obra pública. Aquest cas va irrompre en l'opinió pública l'any 2009, i fins la celebració del judici l'any 2017 i la publicació de la sentència el 2018, el cas ha gaudit d'intermitent cobertura en els mitjans. També l'any 2009 va sortir a la llum el **cas Pretòria**, pel qual diversos alcaldes del PSC i exconsellers de CiU presumptament van incórrer en delictes de suborn, corrupció urbanística i blanqueig de diners. El cas també va sortir a la llum el 2009, i actualment segueix pendent de judici. Relacionat amb aquest cas, l'any 2012 va aflorar el **cas Mercuri**, pel qual el jutge va imputar l'exalcalde de Sabadell Manuel Bustos, juntament amb 12 empresaris i exregidors del PSC i el PP, per un presumpte cas de corrupció urbanística. Més recentment, l'estiu del 2014 va sortir a la llum el **cas Pujol**, pel qual l'expresident de la Generalitat reconeixia l'existència de diners no regularitzats a comptes a l'estranger des de l'any 1980, i que ha derivat en una investigació a alguns dels fills de l'expresident per blanqueig de capitals. Finalment, tot i que aliè a l'àmbit territorial d'estudi, **la trama de corrupció Gürtel** que ha afectat el Partit Popular ha marcat fortament l'agenda política espanyola des de l'any de la seva irrupció, el 2009, fins a la publicació de sentències condemnatòries per a diversos dels líders de la trama (any 2017) i fins i tot pel Partit Popular (any 2018).

El fet que bona part d'aquests casos de corrupció afloressin l'any 2009 permetria explicar —tot i que de manera temptativa atesa la manca de dades anteriors al 2010—

els **alts nivells de percepció de la corrupció a Catalunya ja l'any 2010**. Amb tot, no sembla que cap d'aquests casos sigui capaç d'explicar el canvi sobtat en la percepció de la corrupció que es va donar entre l'any 2010 i el 2012.

Què pot explicar doncs les **diferències en la percepció de la corrupció per anys a Catalunya**? Hi ha diverses hipòtesis que ens poden ajudar a explicar aquestes diferències. La primera d'elles es podria considerar de **caràcter "mecànic"** i estaria relacionada amb el que Manuel Villoria anomena el "problema del *lag time*" (Villoria 2016). D'acord amb aquest polític, la percepció de la corrupció entre la ciutadania i els experts habitualment opera a una velocitat diferent de la que ho fan els veritables canvis (en positiu o en negatiu) sobre corrupció.

Molt lligat amb aquest primer factor hi trobem una segona explicació que es pot relacionar amb **la presa de consciència** de la realitat corrupta. D'acord amb aquesta idea, no seria necessari en realitat que la corrupció hagués incrementat durant el període 2010-2012 sinó només els **mecanismes d'identificació de la mateixa i la conscienciació de la societat**. D'acord amb el mateix Villoria (2016), l'increment de la percepció de la corrupció estaria relacionat amb una sèrie de sistemes de control de la corrupció que s'han mostrat més eficaços i han provocat que afloressin nombrosos casos de corrupció, conjuntament amb un major nombre de denúncies en mitjans de comunicació i el creixent ressò social que aquestes tenen, i que finalment haurien acabat influït negativament en la percepció de corrupció de la ciutadania.

La tercera de les explicacions és de **caràcter politicoeconòmic**. En ciència política és ben coneguda la **teoria del "Vot Econòmic"** (Key 1966; Lewis-Beck i Paldam 2000; Lewis-Beck 1988). D'acord amb aquesta, els ciutadans determinen el seu vot en les eleccions en funció del funcionament de l'economia. Així, de manera resumida, quan l'economia funciona adequadament (creixement, baixos nivells d'atur) els votants tendiran a premiar el partit de govern, mentre que quan l'economia no funciona bé, tindran més probabilitats de penalitzar-lo votant a un partit de l'oposició. El funcionament de l'economia, tanmateix, no només serveix per explicar les probabilitats del primer ministre de ser reelegit, sinó que també és habitual que determinin altres aspectes polítics com ara l'**avaluació del funcionament de la política**. Així, no és estrany veure que quan l'economia funciona bé els ciutadans valoren la situació política també com a bona.

A continuació volem posar a prova aquest argument en el cas de la corrupció: **fins a quin punt la situació econòmica determina la percepció de la corrupció a Catalunya?** Si tornem enrere a la Figura 2, podem observar com les línies discontinues ens mostren l'evolució, pels anys 2010 a 2018, del percentatge de persones que consideren que la situació econòmica a Catalunya és bastant o molt dolenta, i la taxa d'atur.²

Un primer cop d'ull als resultats ens permet veure com hi ha una relació molt intensa entre els dos indicadors de corrupció, per una banda, i la insatisfacció amb la situació econòmica de Catalunya i la seva taxa d'atur. En efecte, els valors més elevats d'insatisfacció econòmica i la taxa d'atur més elevada es corresponen al 2012, moment en el que la percepció de la corrupció com a un problema molt i bastant greu registra el seu valor màxim, i el segon valor més elevat per la percepció de l'existència de corrupció al país. En els següents anys, tant la percepció de la situació econòmica com la taxa d'atur milloren, al mateix temps que també ho fan els indicadors de corrupció.

² Les dades sobre economia es corresponen al baròmetre d'octubre del Centre d'Estudis i Opinió; les dades d'atur provenen de l'Idescat i es corresponen als registres del quart trimestre de cada any.

Prova de la forta correlació entre aquestes variables són els resultats de la Taula 1. En aquesta es presenten els coeficients de correlació per a comparacions bivariades (entre dues variables). Les dades ens revelen com la percepció de la corrupció com a problema greu a Catalunya està **altament relacionat amb la insatisfacció econòmica** (correlació de 0,69) i, encara més, amb la **taxa d'atur** del país (0,78). En el cas de la percepció de l'existència de corrupció, la correlació amb la insatisfacció amb l'economia i amb la taxa d'atur és menys intensa, però tot i així obté coeficients no gens menyspreables de 0,31 i 0,39, respectivament.

Taula 1. Taula de correlacions de la corrupció, la satisfacció política, econòmica i la taxa d'atur

	Percepció de l'existència	Problema greu	Satisfacció Economia	Taxa d'atur
Percepció de l'existència	1			
Problema greu	0.85	1		
Satisfacció economia	0.31	0.69	1	
Atur	0.39	0.78	0.98	1

Font: Baròmetres de l'Oficina Antifrau de Catalunya 2012, 2014, 2016 i 2018; Baròmetres del CEO d'octubre de 2012, 2014, 2016 i 2018; IDESCAT.

2. La corrupció: una revisió de la literatura

2.3 Què és la corrupció?

D'acord amb Svensson (2005), la corrupció pública implica el **mal ús dels càrrecs públics, habitualment a través de la transgressió de la normativa legal, per obtenir guanys privats**. De manera similar, per Gerring i Thacker (2004, 300), la corrupció pública és "un acte d'un funcionari públic (o amb l'aquiescència d'un funcionari públic) que **viola les normes legals o socials** per guanys privats o particularistes".

Una definició àmplia de corrupció com aquesta permet englobar en ella mateixa una **gran varietat de fenòmens relacionats amb la corrupció** com són el suborn, la malversació de fons governamentals, la concessió de llicències irregulars, el nepotisme, o l'omissió del procediment administratiu habitual, entre d'altres (Rose-Ackerman i Palifka 2016). Tot i que funcionaris públics individualment poden cometre malversació i robatori sense la connivència d'una altra persona, la corrupció habitualment implica la concurrència de dues persones o, fins i tot, de xarxes de corrupció amb múltiples participants (Neshkova i Kalesnikaite 2019).³

Diferents disciplines tenen visions divergents de què és la corrupció. Així, des de **l'economia** (i també des de la **ciència política**) habitualment es considera que aquesta és una problemàtica de **naturalesa agent-principal**. Segons aquesta perspectiva, els representants polítics són elegits en règims democràtics per complir el mandat dels votants—que posteriorment els avaluaran de manera retrospectiva per la seva actuació (Duch i Stevenson 2006). Aquest model es basa en la interacció de dos actors, que és anomenada "agència". D'una banda, el polític, l'objectiu més important del qual és la reelecció i—si és possible—extreure rendes per al seu benefici personal. I de l'altra banda, els electors, que se suposa que prefereixen polítics ben preparats i que són percebuts com a honestos (Fackler 1995).

D'acord amb aquesta perspectiva, la solució als problemes de corrupció passaria per dur a terme reformes institucionals que minimitzessin els riscos de l'assimetria entre l'agent i el principal i que, en darrer terme, facilitessin el control que l'agent podia fer de la corrupció. L'evidència pràctica, tanmateix, ens mostra que són diversos els casos en els que reformes institucionals ben dissenyades no han aconseguit els objectius que es plantejaven (Jiménez 2016). És per aquest motiu que alguns autors prefereixen actualment contextualitzar el problema de la corrupció com a un dilema d'acció col·lectiva (Marquette i Peifer 2015; Jiménez 2016; A. Persson, Rothstein, i Teorell 2013; Bauhr i Nasiritousi 2011; Carson i Prado 2016), en el que el compromís amb les regles i la supervisió efectiva dels comportaments dels membres del grup esdevenen claus per prevenir l'emergència de corrupció.

Per contra, des de la **sociologia**, la corrupció és sovint percebuda com a un **constructe social**. D'acord amb aquesta perspectiva, la corrupció no és un fet "natural" sinó més aviat un fet "social" (Granovetter 2007). Així, el concepte de corrupció és contingent en el context en el que es desenvolupa, i en conseqüència, un mateix patró de comportament en dues societats diferenciades pot ser percebut com a legítim o corrupte indistintament (Tänzler et al. 2012). En la mateixa línia, les polítiques

³ Hi ha algunes activitats que, sense considerar-se pròpiament corrupció, se situen al límit entre l'acte corrupte i el legal. Aquestes inclouen els pagaments legals com mecanismes de pressió, les aportacions econòmiques a les campanyes o les ofertes de feina en empreses privades a exfuncionaris o polítics (el conegut com a portes giratòries), entre d'altres.

anticorrupció no són més que formes contemporànies i específiques de cada context polític i social per fer front al problema, més que no pas solucions "tècniques" per a solucionar-lo (Bratu, Sotiropoulos, i Stoyanova 2017).

Finalment, per a bona part dels **psicòlegs** la corrupció és una **predisposició personal**. Segons aquest punt de vista, lligat inherentment a una noció de moralitat, la corrupció es pot entendre com a un "procés en el qual es perverteix la naturalesa d'un individu o grup d'un estat més pur a un menys pur" (Moore 2009, 37). Diversos autors en aquesta disciplina han estudiat els determinats cognitius de la psicologia de la corrupció i han mostrat que aquesta està relacionada amb la percepció que hom té sobre el poder; el guany personal i l'autocontrol; l'aversion a la pèrdua i l'acceptació del risc; el control de les emocions de la culpabilitat; o la racionalització de la corrupció; entre d'altres (per un resum extens sobre la psicologia cognitiva de la corrupció veure Dupuy i Neset 2018).

2.4 Les conseqüències de la corrupció

Més enllà de les diferents perspectives teòriques que diferents aproximacions científiques fan a la corrupció, quines **implicacions té la corrupció per a les societats que les pateixen**? La literatura especialitzada ha detallat conseqüències diverses de l'existència de corrupció sobre diversos àmbits. Vegem-les breument.

Pel que fa a **l'economia**, la corrupció implica, per definició, una **manca d'eficiència en termes econòmics**. Aquesta es pot entendre com a un impost o una comissió que crea un desfalc entre el producte marginal real i el capital marginal apropiat. Així doncs, la naturalesa de la corrupció implica una ineficiència pel conjunt de la societat en el que es desenvolupa l'acte corrupte (per l'omissió del pagament d'impostos, per passar per davant en una llista d'espera, per obtenir una llicència irregularment), que es converteix en un benefici pels actors que participen en l'intercanvi corrupte. En aquest sentit doncs no és d'estranyar que la literatura hagi mostrat que la corrupció aprofundeix en les **desigualtats socials** (Uslaner 2008), a l'impedir l'accés a serveis dels més necessitats (Fried, Lagunes, i Venkataramani 2010).

Des perspectiva de la **teoria democràtica**, la corrupció implica una **violació de la confiança entre el càrrec polític**, que exerceix d'agent, **i la societat**, que exerceix el rol de principal. La corrupció té efectes perjudicials sobre la legitimitat del procés democràtic en general (Svolik 2013; Warren 2004; Villoria, Van Ryzin, i Lavena 2013) i sobre nombrosos àmbits específics de la governança política. Així, per exemple s'ha mostrat com la corrupció **delma la confiança** ciutadana en la legitimitat del seu govern (Canache i Allison 2005; Morris 2008; Morris i Klesner 2010; Villoria 2006).

Sobre la participació política, alguns estudis han mostrat com les **eleccions poden fracassar com a instrument de rendició de comptes** quan la insatisfacció amb els càrrecs electes es converteix en insatisfacció amb la democràcia com a sistema (Myerson 2006). Hi ha tanmateix evidència contradictòria sobre si la **corrupció fa augmentar o disminuir la participació** en les eleccions. Per una banda, alguns autors han mostrat que quan els ciutadans perceben el seu govern com a deshonest es desil·lusionaran amb aquest i, en conseqüència, tendiran a **participar políticament menys** (Davis, Camp, i Coleman 2004; Kostadinova 2012; Kostadinova i Kmetty 2019; McCann i Domínguez 1998; Stockemer, LaMontagne, i Scruggs 2013; Sundström i Stockemer 2015). Una mica més matisada és la conclusió de Dahlberg i Solevid (2016) que, emprant dades en 26 països europeus, mostren com **la corrupció fa decreixer la participació** electoral però només en països amb nivells baixos i mitjans de corrupció.

Per altra banda, alguns autors suggereixen que la corrupció té un **efecte incentivador de la participació** política. En efecte, Escaleras, Calcagno i Shughart (2012) demostren que la presència de casos de corrupció fa augmentar la participació en les eleccions a Governador als EUA. No menys rellevant és la capacitat de la corrupció de fer augmentar la participació directament a través de la distribució de beneficis als ciutadans a través de les xarxes corruptes existents (Manzetti i Wilson 2007).

Finalment, la corrupció s'ha mostrat que pot tenir conseqüències sobre la pròpia **predisposició dels individus a implicar-se en corrupció**. En un estudi de Villoria, Van Ryzin i Lavena a Espanya (2013) els autors mostren com la percepció de corrupció porta a una major desconfiança en les institucions i en la resta de ciutadans, així com incrementa la predisposició dels individus a violar les regles i les lleis.

2.5 Factors explicatius de la corrupció a nivell comparat

Però, per què es produeix la corrupció? En les anàlisis de les causes de la corrupció hi predominen els estudis que se centren en les **estructures institucionals i polítiques que n'afavoreixen la seva emergència**. En aquesta secció ens centrarem en les **explicacions agregades**—això és, les explicacions col·lectives, que transcendeixen l'estudi d'un únic individu—de *què* causa la corrupció, mentre que en el següent subcapítol posarem l'atenció en les explicacions individuals que expliquen per què no tothom percep els mateixos nivells de corrupció.

Distingirem dos grans tipus d'explicacions agregades de què causa la corrupció, **les econòmiques i les institucionals**, tot i que en cap cas això significa que siguin aquestes perspectives rivals, sinó més aviat complementàries de l'explicació de la corrupció. De fet, hi ha un debat ben viu en la literatura entre aquells que creuen que les (bones) institucions expliquen per què alguns països es van desenvolupar més ràpidament que altres (Acemoglu, Johnson, i Robinson 2001; Rodrik, Subramanian, i Trebbi 2004), en front d'aquells que pensen que el desenvolupament econòmic explica per què alguns països van adquirir bones institucions (Boix i Stokes 2003). Finalment, un tercer grup d'investigadors pensen que és en realitat l'acumulació de capital humà el que va provocar tant desenvolupament econòmic com institucions polítiques superiors (Glaeser et al. 2004).

1. El desenvolupament econòmic

La relació entre **alt desenvolupament econòmic i baixos nivells de corrupció** és una de les més establertes en la literatura. Treisman (2007) per exemple troba una correlació de 0,79 entre el (logaritme del) PIB per càpita d'un país i l'índex de *Transparency International* a l'any 2005, i de 0,81 amb l'índex del Banc Mundial. La correlació entre ambdues variables és extremadament robusta i no es veu alterada per la incorporació d'altres variables en el model.

La idea darrera d'aquesta teoria és que les **institucions es desenvolupen a mesura que ho fa el nivell de renda** d'un país (Demsetz 1967). Ara bé, quins són els mecanismes causals darrera d'aquesta relació? Què fa que el desenvolupament econòmic porti a baixa corrupció? Bona part d'aquesta relació sembla operar a través de l'associació que existeix entre el desenvolupament econòmic i l'existència d'**institucions democràtiques** i la presència de premsa lliure (Treisman 2000). En aquest sentit, Boix i Stokes (2003, 538) afirmen que "les democràcies limiten les temptacions confiscadores dels governants i, per tant, asseguren els drets de propietat. Augmenten la responsabilitat política i redueixen la corrupció i el malbaratament de recursos".

Relacionat amb aquesta perspectiva és la teoria dels que consideren que és el **creixement en el capital humà** i en els ingressos el que causa desenvolupament institucional, que porta finalment a menor corrupció (Lipset 1960; Glaeser et al. 2004). En aquest sentit, el nivell d'estudis i el capital humà serien claus per promoure l'existència de tribunals i altres institucions formals que funcionin de manera eficaç, així com també garantirien la presència de ciutadans preparats per combatre abusos governamentals. De fet, en aquelles societats on hi ha més **capital social**—això és, l'existència d'organitzacions que faciliten la coordinació i cooperació entre els individus d'una societat—és també allà on és menys probable que es donin casos de corrupció (Sorribas i Muñoz 2019).

Finalment, tot i que la correlació entre les dues variables és innegable, la **direcció de la causalitat** (què afecta a què) no ho és tant. Si bé alguns autors argumenten que és el creixement econòmic el que porta a menors nivells de corrupció, d'altres argumenten que una menor corrupció farà més factible el desenvolupament econòmic (veure, per exemple, De Vaal i Ebben 2011). La teoria darrere d'aquesta segons hipòtesi seria que la corrupció desincentiva la inversió que, al seu torn, redueix la el desenvolupament (Mauro 1995). D'acord amb aquesta teoria doncs, el control de la corrupció seria crucial per promoure el creixement en els països en vies de desenvolupament.

2. Les teories institucionals

Els dubtes sobre la relació de la causalitat entre el desenvolupament econòmic i la corrupció alimenten, en part, les **teories institucionals sobre les causes de la corrupció**.

Un primer grup d'autors s'ha centrat específicament en la **democràcia** com a mecanisme reductor de la corrupció. L'evidència mostra que millores en la línia democratitzadora d'un país van també associades a una reducció en el grau de corrupció, si bé els resultats no són monotònics. Montinola i Jackman (2002) troben que la corrupció és menor en dictadures que en països que s'acaben de democratitzar, però que aquesta cau ràpidament quan la democràcia es consolida. Treisman (2007) troba que la corrupció decau especialment en estats molt autoritaris que relaxen algunes de les seves polítiques repressives (continuant sent autoritaris) i en democràcies avançades que es consoliden, però en canvi no troba efectes en règims autoritaris tous ni en democràcies imperfectes. Finalment, Treisman (2000) argumenta que la democràcia porta a una reducció en la corrupció si bé es necessiten dècades d'experiència democràtica perquè els seus efectes es notin.

Un segon grup d'investigadors s'ha centrat en el rol de la **premsa i els mitjans** en la lluita contra la corrupció. Brunetti i Weder (2003) defensen que la llibertat de premsa és especialment important per exposar funcionaris corruptes i dissuadir el mal ús del càrrec. Així mateix, Adserà, Boix i Payne (2003) troben resultats similars amb una variable que mesura la "lliure circulació de diaris". Més recentment, Dahlström i Lapuente (2017) suggereixen que els països on els funcionaris són reclutats i progressen laboralment de manera meritocràtica funcionen millor que aquells on els empleats públics deuen els seus llocs a connexions polítiques. Segons els autors, en els primers països l'administració actua amb major imparcialitat, no incorre en pràctiques corruptes i fan servir els recursos públics disponibles de manera eficaç.

Finalment, un tercer grup d'autors ha estudiat els efectes d'institucions particulars en les democràcies com ara el tipus de **sistema electoral, la forma de govern o el grau de descentralització**, entre d'altres. Els resultats empírics semblen indicar que el factor

explicatiu més rellevant és si la democràcia és **presidencialista o parlamentària**. Diversos autors han mostrat que els règims presidencialistes són més propensos a registrar corrupció (Panizza 2001; Kunicová i Rose-Ackerman 2005). El mecanisme que explica aquesta relació té a veure amb la gran concentració de poder que acumula el president i en les dificultats que tenen els partits de l'oposició en sistemes presidencialistes per dur a terme la seva tasca de control de l'executiu (que, recordem, no és elegit directament pel Parlament sinó directament pels ciutadans).

Adicionalment, la literatura també ha mostrat que els **sistemes proporcionals** són més propensos a la corrupció que els sistemes majoritaris de doble volta i, especialment, dels sistemes majoritaris simples (en els que el guanyador en el districte s'endú el diputat) (Kunicová i Rose-Ackerman 2005; T. Persson i Tabellini 2000). La lògica darrera d'aquesta relació està en el fet que en els sistemes majoritaris el votant té un control molt més directe del polític i per tant el pot castigar directament en cas de corrupció. El fet que en sistemes majoritaris hi hagi només dos candidats viables (això és, que tenen opcions de guanyar l'escó) (Duverger 1954) proporciona més incentius al perdedor per investigar sobre la corrupció—aquest sap que, si la descobreix, els beneficis electorals seran principalment per ell—, mentre que en sistemes proporcionals els beneficis es poden repartir entre els diferents partits que es presenten. Finalment, en els sistemes proporcionals és més fàcil que un candidat corrupte entri a la llista del partit que no pas en un sistema majoritari atès que, en aquests darrers, només hi ha un candidat per circumscripció i per tant el partit té molts incentius per a què aquesta persona estigui neta de corrupció.

Quant al grau de **descentralització**, hi ha alguns autors que mostren que el federalisme incrementa la corrupció—el fet que hi hagi més nivells de govern es fa més probable l'existència de corrupció—(Treisman 2000; Kunicová i Rose-Ackerman 2005; Goldsmith 1999; Gerring i Thacker 2004), tot i que l'evidència no és significativa quan s'incrementen el nombre de països inclosos en l'anàlisi (Treisman 2007).

2.6 Factors explicatius de la percepció de la corrupció a nivell individual

Vistos els factors agregats que expliquen les causes de la corrupció, passem ara als factors a **nivell individual** que expliquen per què algunes persones perceben major presència de corrupció i d'altres menor.

El primer dels factors, i probablement el més rellevant d'ells, és el **biaix ideològic** dels individus. És ben sabut que els ciutadans tenen tendència a avaluar els casos corruptes a través d'unes 'ulleres ideològiques', de manera que la mateixa violació de les normes serà percebuda de manera diferenciada en funció de si el polític que l'ha comès forma part del seu partit o no (Anduiza, Gallego, i Muñoz 2013). La lògica darrera d'aquest comportament va associada amb les teories de la "**dissonància cognitiva**" (Festinger 1962).

D'acord amb aquesta, el fet d'enfrontar-se amb un cas de corrupció que afecta el propi partit pot produir una **contradicció entre dues 'cognicions'**: el preferir un partit i el saber que el candidat d'aquest partit preferit és (o pot ser) corrupte. Com que la dissonància és incòmoda, els individus solen modificar una de les dues cognicions per evitar-la, i el canvi de la identificació del partit és habitualment més difícil que el canvi en la tolerància de la conducta corrupta. Així doncs, és esperable que els individus menysprearan el cas de corrupció per evitar la dissonància cognitiva.

Més enllà de les ulleres ideològiques, el **nivell d'estudis** és un factor també rellevant al moment d'explicar la percepció de corrupció. En concret, les persones amb nivell d'estudis més baixos són les que tendeixen a percebre major existència de corrupció (Tverdova 2011). Els motius darrere d'aquesta relació rau en el fet que aquests individus—juntament amb els que tenen menys recursos econòmics—són tant els que **experimenten** la corrupció més habitualment com els que es veuen més **perjudicats** per la seva existència (Maeda i Ziegfeld 2015). La relació tanmateix requereix de certs matisos—no necessàriament congruents entre ells—: mentre que Tverdova (2011) veu que l'efecte del nivell d'estudis és una mica més fort en països amb alts nivells de corrupció, Maeda i Ziegfeld (2015) mostren que aquest efecte només es compleix en països amb alts nivells de desenvolupament econòmic.

Els **recursos socioeconòmics** d'un individu també són un factor explicatiu de diferències en la percepció de la corrupció entre individus. De manera similar al nivell d'estudis, les persones que tenen menors ingressos també perceben major corrupció (Gupta, Davoodi, i Alonso-Terme 2002; Mauro 1995; Uslaner 2008). Això, en determinats països s'explica perquè els pobres són els que tenen **menys possibilitats de pagar suborns** que es requereixen per accedir als serveis públics i, en conseqüència, fa augmentar les desigualtats ja existents (Maeda i Ziegfeld 2015).

En relació al **gènere** l'evidència és poc clara. Tverdova (2011) troba, en una anàlisi de 30 països de diferents continents, que les dones perceben menys existència de corrupció. Tanmateix, Redlawsk i McCann (2005), en un estudi als EUA, mostren que les dones en perceben més. La relació positiva podria venir explicada pel fet que les dones (als EUA) tenen més propensió a condemnar les violacions de les normatives locals així com també han tingut tradicionalment menys accés a recursos valuosos i al poder, que finalment les pot fer menys tolerants i més crítiques amb la corrupció (Swamy et al. 2001). En el cas de Catalunya, l'Oficina Antifrau ha reportat diferències per sexe en les demandes d'accés a informació pública en poder de la pròpia institució, si bé aquestes diferències ocorren fonamentalment en l'àmbit de l'administració de la Generalitat i en especial en els recursos a la Comissió de Garantia del Dret d'Accés a la Informació Pública (GAIP). Quelcom similar ocorre altres comunitats de les que se'n disposem de dades, com és el cas d'Andalusia.

Finalment, en relació a l'**edat** l'evidència sembla apuntar a que les persones de major edat són les que perceben major corrupció. Això és el que troben Tverdova (2011) i Torgler i Valev (2006), que en l'estudi més precís sobre el tema realitzat fins el moment, mostren que els individus de més edat són els que tenen una menor tolerància per la corrupció. Tanmateix, Melgar, Rossi i Smith no troben cap diferència per gènere (2010).

2.7 Per què no es castiga la corrupció?

Fins al moment hem vist quins són els factors que expliquen per què algunes persones perceben major presència de corrupció que d'altres. Seguidament fem un pas endavant per entendre si els **individus castiguen electoralment la corrupció** i, en cas de no fer-ho, quins en són els seus motius.

Segons l'**enfocament procedimental** de la teoria democràtica, se suposa que els electors responsabilitzen els agents en les democràcies electorals (Przeworski, Stokes, i Manin 1999). Hi ha diversos articles acadèmics que han estimat fins a quin punt la gent castiga la corrupció. Welch i Hibbing (1997), en un estudi de diverses eleccions als EUA van mostrar que entre el 57% i el 91% dels candidats involucrats en casos de corrupció van ser reelegits. Al Regne Unit, Vivian et al (2012) han mostrat que l'escàndol sobre les

despeses dels parlamentaris a Westminster va tenir un impacte molt menor en els resultats electorals posteriors. Resultats similars s'han obtingut a Alemanya (Kauder i Potrafke 2015) o a Itàlia (McNally 2016). En el cas d'Espanya, Riera, Barberá, Gómez, Mayoral, & Montero (2013) mostren que els alcaldes involucrats en casos de corrupció van ser penalitzats en les eleccions locals del 2007 però no en les del 2011. Finalment, evidència comparada apunta al fet que la pèrdua de vots per part dels líders corruptes és petita i, en qualsevol cas, en la majoria de les ocasions no els impedeix revalidar la victòria (Jiménez i Caínzos 2006).

Però, **per què els votants castiguen poc** o, directament, no castiguen la corrupció? Les raons que expliquen aquest fenomen es poden buscar tant en aspectes de naturalesa institucional com individual. Vegem-los breument a continuació.

1. Disponibilitat d'informació

En primer lloc, els votants poden no castigar la corrupció perquè **no en tenen constància**. En les democràcies modernes els mitjans de comunicació són els principals responsables de la difusió dels casos de corrupció (Tumber i Waisbord 2004) i, en conseqüència, la possibilitat que els votants castiguin a un polític corrupte depèn en bona mesura que el seu cas de corrupció es difongui per canals de comunicació populars (Costas-Pérez, Solé-Ollé, i Sorribas-Navarro 2012). Així doncs esdevé de vital rellevància la presència d'un mercat audiovisual plural i la presència de fonts d'informació independents, tal i com Dahlberg i Solevid (2016) han mostrat.

2. Claredat de responsabilitats

En segon lloc, i més enllà de l'accés a la informació sobre l'acte corrupte, un aspecte fonamental per poder castigar aquest és el **saber qui n'és el seu responsable**. Com hem desenvolupat en la secció 2.2, no tots els dissenys institucionals fan igualment senzilla la tasca d'identificar qui és el responsable últim del cas de corrupció (Xezonakis, Kosmidis, i Dahlberg 2016). Un baix **grau de claredat de responsabilitats permet als càrrecs públics dissuadir la culpabilitat** sobre un acte corrupte, incrementant els incentius per buscar-lo, i fent més baixa la probabilitat que el càrrec pugui ser penalitzat a les urnes. Per contra, quan el disseny institucional fa que la claredat de responsabilitats sigui elevada, els polítics tendiran a involucrar-se en menor mesura en casos de corrupció perquè saben que és més probable que els descobreixin i, en últim terme, que siguin penalitzats a les urnes. Finalment, quelcom similar ocorre amb l'estructura política de torn, amb els **governos de coalició** dificultant en major mesura la identificació del responsable de l'acte corrupte.

3. Credibilitat informativa i partidisme

Un cop el cas corrupte ha vist la llum i els mitjans de comunicació n'han fet difusió, és el torn de cada individu de **processar la informació que disposa** i prendre, en darrer terme, una decisió sobre el seu vot futur. És habitual que quan els casos de corrupció surten a la llum, els polítics de l'oposició entren en joc per desacreditar el rival polític (Bågenholm 2013) que, al seu torn, reaccionarà per denegar la credibilitat de les acusacions (Balán 2011).

Aquesta lògica de la reacció per part del polític acusat està fonamentada en el fet que **la credibilitat** que es pot donar en un moment determinat sobre un cas de corrupció determinarà en bona mesura les conseqüències del cas sobre el futur polític i electoral del candidat o partit afectat. No sorprenentment, la literatura ha mostrat que el grau de

credibilitat que els ciutadans atribueixen a un cas augmenta quan aquest es difon a partir de fonts amb les que s'hi pot confiar i que tenen pocs incentius per distorsionar la realitat, com ara auditories públiques (veure Weitz-Shapiro i Winters 2017) o mitjans de comunicació apartidistes (Botero et al. 2015).

En aquest sentit, no costa d'entendre que el **grau de fragmentació i de polarització** de l'oferta comunicativa d'un país serà un factor clau en la credibilitat que es pugui donar a un cas de corrupció i les conseqüències polítiques que ulteriorment se'n desenvoluparan. Així, en entorns comunicatius extremadament polaritzats i partidistes (com és el cas espanyol) la imatge dels casos de corrupció que se'n facin els ciutadans variarà enormement en funció del consum comunicatiu de cada individu (Mancini et al. 2016).

Finalment, no és menys important la presència de **biaixos partidistes**. Fins i tot en els casos en els que s'ha fet una publicació adequada del cas i tots els mitjans de comunicació (independentment de la seva adscripció política) se n'han fet ressò, la **identitat política i partidista** de l'individu pot ser un element crucial de filtratge de la informació rebuda. Així, quan els ciutadans han d'avaluar un cas corrupte filtraran la informació que en reben mitjançant les seves pròpies "ulleres ideològiques", que finalment poden esbiaixar la percepció sobre el cas corrupte i la seva probabilitat de castigar-lo (Zaller 1992). En aquest sentit, Anduiza, Gallego i Muñoz (2013), mitjançant un experiment d'enquesta, han mostrat que el biaix partidista és clau per entendre la credibilitat que els votants donen als casos de corrupció que surten a la llum.

4. Disponibilitat d'alternatives polítiques

Més enllà de la credibilitat que hom atribueix a un cas de corrupció, la decisió final de castigar o no el polític o partit responsable del cas de corrupció també depèn en bona mesura de la **disponibilitat d'alternatives polítiques**. Davant d'un cas de corrupció que afecta el partit preferit d'un individu, aquest té tres alternatives: continuar votant el mateix partit, abstenir-se o votar a un altre partit. Que es prengui una decisió o una altra depèn tant de factors individuals (com veurem en la secció empírica) com també del context polític.

Així, la decisió de votar a un altre partit és contingent a la presència d'**alternatives viables i no corruptes**. Assumint la presència de partits no corruptes (no sempre és el cas, veure per exemple el treball de Chong et al (2015) sobre Mèxic), la decisió (o possibilitat) de votar per un altre partit depèn en bona mesura de la proximitat ideològica de l'individu amb els partits no corruptes i viables. Partits no corruptes però que estan allunyats ideològicament del votant no són una alternativa, com tampoc ho són habitualment els partits propers ideològicament però sense opcions d'obtenir representació.

De fet, en aquesta mateixa línia argumental, una investigació recent a càrrec de Charron i Bågenholm (2016) en 24 països europeus mostra com la probabilitat de votar un partit corrupte manté una relació en forma d'U al llarg de l'eix ideològic, on els votants de centre—allà on hi ha més alternatives polítiques—són els que tenen menor probabilitat de votar un partit esquitxat per casos de corrupció. Tanmateix, a mesura que augmenta l'oferta política (nombre de partits) l'efecte d'aquesta corba en forma d'U es dilueix, mostrant doncs que la probabilitat de votar al corrupte no és quelcom intrínsec d'una ideologia (els de centre no tenen menys predisposicions a votar corrupte) si no, en bona mesura, d'una qüestió d'**oferta partidista**.

5. Intercanvis implícits i beneficis de la corrupció

Finalment, votants coneixedors d'un cas de corrupció i amb alternatives polítiques ideològicament properes a l'abast poden acabar votant a un partit corrupte quan, a canvi, n'obtenen béns, diners o algun benefici directe (Mares i Young 2016). La compra del vot pot ser explícita (pagar diners per votar un partit) o, com és el cas majoritàriament en el món desenvolupat, implícita, en forma de beneficis pels votants del partit. Així per exemple, Fernández Vázquez, Barberá i Rivero (2016) han demostrat, en el cas d'Espanya, que els partits polítics locals involucrats en casos de corrupció que beneficiaven el municipi tenien més probabilitats de ser reescollits en les properes eleccions.

Amb tot, els votants també poden acabar donant suport a un partit polític corrupte sense que hi hagi necessàriament incentius directes o indirectes. La corrupció és només un element més al moment de determinar la decisió del vot, i per davant d'aquesta hi pot passar la proximitat ideològica (Rundquist, Strom, i Peters 1977), l'historial de gestió del partit o candidat—un bon historial tendirà a compensar la corrupció (Muñoz, Anduiza, i Gallego 2016)—, el context econòmic en el que es desenvolupa la corrupció—quan és negatiu serà rellevant (Klašnja i Tucker 2013)—, o el grau de competència del candidat—els votants prefereixen un candidat corrupte i competent que un d'honest però incompetent (Esaiasson i Muñoz 2014).

2.8 La percepció de la corrupció a Catalunya: una perspectiva comparada amb Espanya i amb Europa

Finalment, un cop ja sabem què és la corrupció i quins en són els seus causants, tant en el nivell individual com en el nivell agregat, en aquesta secció presentem **evidència comparada** sobre la percepció de la corrupció a Catalunya, a Espanya i a Europa. L'objectiu doncs és deixar de banda l'anàlisi de la literatura especialitzada en el tema per començar a veure ja dades empíriques que ens contextualitzin el nostre cas d'estudi (Catalunya, any 2018) en els seus àmbits de referència més propers.

Per a aquest propòsit, en primer lloc emprarem dades de la **International Social Survey** (2016). L'any 2016, l'ISS va incloure en el seu qüestionari habitual una bateria de preguntes sobre el rol del govern. Entre aquestes hi havia dues qüestions que són d'interès pel propòsit del present estudi:

- **En la seva opinió, quants polítics, aproximadament, estan involucrats en qüestions de corrupció a [nom del país]?**
- **I, aproximadament, quants funcionaris públics creu que estan implicats en qüestions de corrupció a [nom del país]?**

L'enquesta permetia **cinc diferents opcions de resposta**: gairebé cap, pocs, alguns, bastants i gairebé tots (a part de no ho sap, i no contesta). Hem codificat els valors de resposta de les dues preguntes de manera que els que creuen que en el seu país gairebé cap polític/funcionari està involucrat en casos de corrupció li atribuïm un valor de 0, i els que creuen ho estan gairebé tots registren el valor d'1 (les categories intermitges registren els valors de 0,25, 0,5 i 0,75 respectivament).

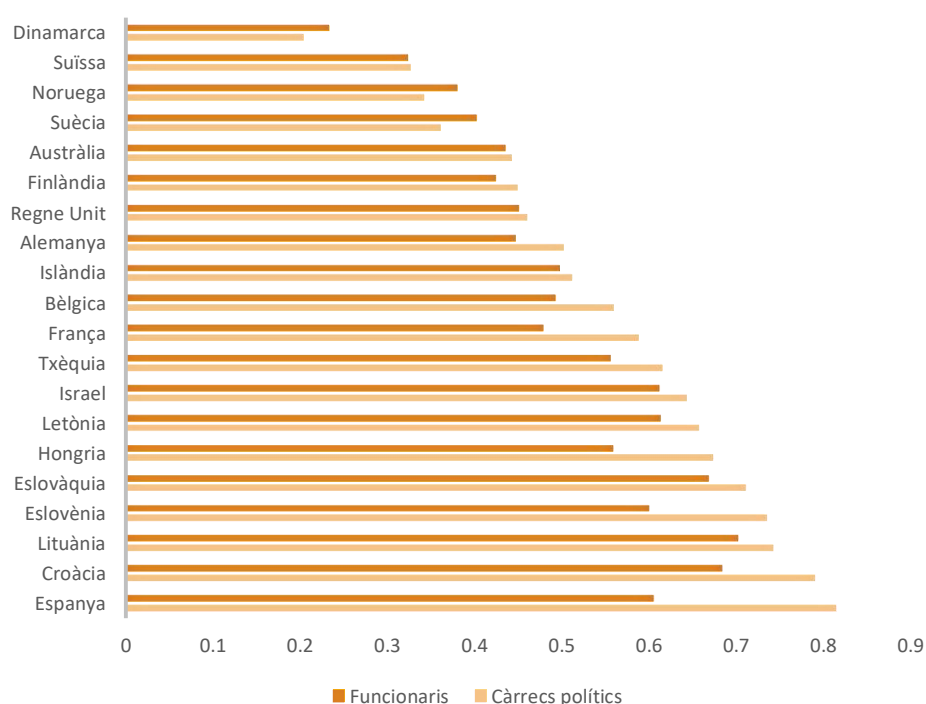
En la Figura 3 mostrem el **valor mitjà de percepció de corrupció** entre els polítics i els funcionaris per a tots els països d'Europa inclosos en l'enquesta. L'ordre dels països ve determinat pel grau de corrupció percebuda entre els càrrecs polítics a cada país. Les dades ens mostren com és a **Espanya on es registren els valors més elevats** de percepció de la corrupció entre els **polítics** (valor mitjà de 0,81), per sobre de tots els

països de l'Europa de l'est, i molt lluny del primer país de l'Europa occidental (França, amb un valor mitjà de 0,59). En el cas espanyol, el 46,3% dels enquestats consideren que hi ha força corrupció entre els càrrecs polítics, mentre que el 41% considera que n'hi ha molta. Només el 10% considera que n'hi ha una mica, mentre els que consideren que n'hi ha poca representen tan sols el 2%.

Quan ens fixem en els **funcionaris públics**, les dades milloren lleugerament, tot i que Espanya continua estant a la cua d'Europa. En aquest cas, la percepció mitjana de corrupció dels funcionaris és de 0,61, 9 dècimes per sota del valor observat més elevat (Lituània, 0,70), però molt lluny encara del primer país de l'Europa occidental (Islàndia, amb un valor mitjà de 0,49).

Figura 3: Percepció dels nivells de corrupció entre polítics i funcionaris

Font: *International Social Survey*. Any 2016.

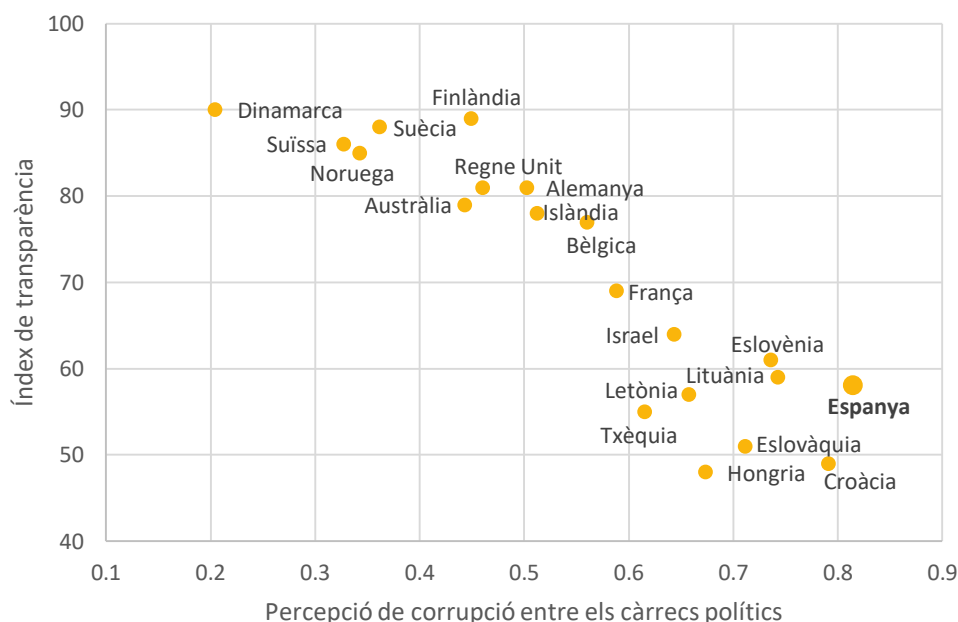
Ara bé, fins a quin punt la percepció de la corrupció entre els càrrecs públics va lligada a l'existència de **corrupció real** en cada país? En la Figura 4 mostrem un gràfic de dispersió entre aquesta variable i l'índex de percepció de la corrupció que anualment publica l'ONG *Transparecy International* (les dues dades es corresponen al 2016). Les dades de *Transparecy International* identifiquen la percepció de la corrupció en el sector públic d'acord amb enquestes fetes a experts i gent de negocis, i estan codificades de manera que els valors més elevats es corresponen amb nivells més baixos de percepció de corrupció. Per la naturalesa de les fonts d'informació d'aquest índex i pel tractament que en fan posteriorment els experts de l'organització, aquest es considera un **indicador força objectiu** del nivell de corrupció real de cada país. Les dades ens mostren, a primer cop d'ull, que hi ha una **molt forta correlació** (de -0,90) entre la percepció de corrupció entre els ciutadans—expressada en la l'ISS—i l'índex de *Transparecy International*. Així doncs, en els països on l'ONG reconeix un major control de la corrupció (com Dinamarca) són els països on la seva població també identifica menys presència de corrupció entre els càrrecs polítics. En el cas d'Espanya, la major

percepció de corrupció entre els càrrecs públics en l'enquesta de l'ISS es correspon amb un índex de percepció de la corrupció de *Transparency International* dels més baixos.

Ara bé, si ens fixem amb més detall amb la Figura 4 podem veure com els nivells de corrupció proporcionats per *Transparency International* a Espanya s'haurien de correspondre amb una menor percepció de corrupció entre la ciutadania. De fet, Letònia i Lituània registren valors molt equivalents a Espanya en l'índex de *Transparency*, però la percepció dels seus ciutadans sobre la corrupció a través de l'enquesta de l'ISS se situa en els valors 0,66 i 0,74, respectivament, força lluny del 0,81 registrat a l'estat. Així mateix, l'ISS marca un valor mitjà per Croàcia de 0,79, molt proper a Espanya, però l'índex de corrupció d'acord amb *Transparency* del primer (49 sobre 100) dista molt del de l'estat (58). Aquesta evidència doncs ens mostra que a **Espanya** els ciutadans són **especialment crítics amb l'avaluació del grau de corrupció**, fins i tot més del que, d'acord amb mesures considerablement objectives de caràcter internacional, es podria esperar.

Figura 4: Percepció dels nivells de corrupció entre polítics i nivell de transparència del país

Font: *International Social Survey* i *Transparency International*. Any 2016.

PART 2:

Anàlisi dels resultats del Baròmetre del 2018

3. Dades i metodologia

En els capítols 4 a 9 es desenvoluparà una anàlisi de diversos aspectes de rellevància inclosos en el Baròmetre de l'Oficina Antifrau de Catalunya corresponent a l'any 2018. Cada capítol aborda un aspecte específic de la percepció de la corrupció a Catalunya, tot i que la **metodologia emprada en cadascun d'ells és comuna**. Per aquest motiu, en aquest capítol realitzarem una breu explicació dels mètodes i dades emprats per, posteriorment, poder presentar els resultats de forma directa i sense haver de fer excessives explicacions de caire metodològic que en podrien dificultar la seva comprensió.

L'anàlisi es basarà en diversos **models de regressió**, que permetran superar les dificultats que apareixen quan es tracten les dades exclusivament de manera bivariada—això és, emprant només dues variables: la variable del que volem explicar i la variable de com ho expliquem. Així, els models de regressió permeten incorporar en una única estimació diverses variables que considerem que poden explicar el fenomen d'estudi. Aquesta tècnica suposa una millora en comparació amb les comparacions bivariades perquè permet tenir en compte el fet que **les diferents variables que pensem que poden estar explicant un fenomen poden estar relacionades entre elles**, fent per tant la identificació de la *veritable* variable que explica el fenomen més complicada.

Presentem un **exemple hipotètic** per entendre-ho més fàcilment: si mirem quina és la relació entre la ideologia i la percepció d'existència de corrupció a Catalunya podríem veure que les persones d'esquerres són les que perceben que hi ha més corrupció; si fem el mateix exercici amb l'edat, podríem identificar que les persones joves són les que perceben més corrupció. Ara bé, són les dues variables realment explicatives de la percepció de la corrupció? Si les incloem les dues en un mateix model, fàcilment podríem veure que només la ideologia explica la percepció de corrupció, mentre que no hi ha diferències per edat. Per què passa això? Doncs perquè els joves tendeixen a ser més d'esquerres i, per tant, el fet que percebin més corrupció no ve explicat pel fenomen biològic de tenir menys edat sinó pel fet que són d'esquerres.

L'aproximació a través de models de regressió és per tant clau per entendre el **veritable impacte de determinades variables en la percepció de la corrupció**. Els models també ens permeten identificar fàcilment si una diferència observada és **substantiva en termes estadístics**—això és, estadísticament significativa—i si, per tant, podem afirmar que aquella variable explica diferències en corrupció.

La font de dades del nostre estudi serà el **Baròmetre de l'Oficina Antifrau de Catalunya corresponent a l'any 2018**. Es tracta d'una enquesta telefònica assistida per ordinador (CATI) duta a terme entre el 5 i el 31 d'octubre de 2018, a població de 18 i més anys amb ciutadania espanyola i resident a Catalunya, amb mostreig estratificat per província i dimensió de municipi, amb selecció de les unitats primàries de mostreig (municipis) de forma proporcional i de les unitats últimes (individus) aleatòriament seguint quotes encruades de lloc de naixement, sexe i edat. En total, **850 persones** van ser incloses en

l'estudi, cosa que implica un marge d'error per al conjunt de la mostra de $\pm 3,43\%$ per a un nivell de confiança del 95%—assumint màxima indeterminació ($p=q=50\%$).⁴

3.1 Preguntes d'interès en l'estudi

L'estudi se centra en un total de **17 preguntes de l'enquesta** del Baròmetre de l'Oficina Antifrau de Catalunya, que es corresponen amb un total de **52 variables resposta**—el que és conegut com a variables dependents— que, al seu torn, estan dividides en **6 capítols** corresponents a diferents àmbits temàtics. A continuació presentem les preguntes de recerca que ens fem, i que ens plantejem d'explicar a través d'una sèrie de variables explicatives (també conegudes com a variables independents) que desenvoluparem en la següent subsecció. Les preguntes, en els seus corresponents capítols, aborden els següents **temes**:

- **Capítol 4: La percepció dels nivells de corrupció**
 - La percepció de la corrupció a Catalunya
 - La corrupció com a problema molt, bastant, poc o gens greu
 - El canvi en el grau de corrupció a Catalunya en els últims anys
 - El contacte directe amb la corrupció
- **Capítol 5: La ciutadania**
 - El nivell d'honestedat dels catalans
 - Les actuacions més efectives per combatre la corrupció
- **Capítol 6: La política**
 - Actuació davant d'un cas de corrupció del partit preferit
 - El finançament il·legal dels partits
 - El grau d'honestedat dels càrrecs públics
- **Capítol 7: Les administracions públiques**

⁴ Com a norma general en les ciències socials s'accepta que la diferència entre dos valors és *estadísticament significativa* si, en cas que aquella mateixa observació es repetís un total de 100 vegades, en 95 d'elles s'obtidria el mateix resultat (això és, un valor seria més gran que l'altre). Per aquest motiu, és habitual que quan duem a terme una comparació entre dos valors afirmem que les diferències entre ells són estadísticament significatives amb un *nivell de confiança* del 95%. En aquells casos en els que la repetició de l'observació 100 vegades proveiria el mateix resultat en 99 ocasions direm que les diferències són significatives amb un nivell de confiança del 99%.

El nivell de confiança amb el que podem afirmar que dos valors són diferents de manera estadísticament significativa depèn del nombre de persones que han respost l'enquesta. Excepcionalment, quan el nombre de persones que hi ha en una grup és reduït, s'accepta el nivell de confiança del 90% com a evidència que apunta a l'existència de diferències entre dos valors. Al llarg del treball, quan parlem de diferències estadísticament significatives ens estarem referint a nivells de confiança de, com a mínim, el 95%, mentre que quan comentem els resultats per un nivell de confiança del 90% en farem una menció explícita.

- El grau d'honestedat del personal de l'administració
- El nivell de corrupció en els serveis públics: obres públiques; urbanisme; justícia; habitatge de protecció oficial; cossos policials; sanitat; serveis socials; cultura; ensenyament
- El nivell de corrupció en diverses institucions: entitats financeres; partits polítics; mitjans de comunicació; sindicats; Parlament de Catalunya; Ajuntaments de Catalunya; empreses privades; administració de la Generalitat; clubs esportius; fundacions i associacions; universitats

— Capítol 8: Transparència i conflictes d'interès

- El grau de transparència de les administracions públiques
- Les actuació(ns) davant la negació d'informació per part de l'ajuntament propi (i nombre d'actuacions que duria a terme davant la negació d'informació per part de l'administració)

— Capítol 9: Lluita contra la corrupció

- La reacció de les institucions davant de casos de corrupció
- Els motius per no denunciar la corrupció
- La confiança en diverses institucions per lluitar contra la corrupció: la policia; les ONGs i altres associacions; els mitjans, la premsa i els periodistes; la justícia (jutjats, tribunals, fiscalia); l'Oficina Antifrau de Catalunya.

La Taula 2 mostra el **redactat específic de cada pregunta**, juntament amb les diferents categories de resposta i la seva codificació en el cas de les preguntes binàries (0, 1: no i sí), de les ordinals (quatre categories de resposta, segueixen un ordre: gens, poc, bastant i molt) i de les escales (valoració del 0 al 10).

Per fer més senzilla la comprensió dels resultats, **totes les variable s'han codificat de manera que van de 0 a 1**. Amb el mateix propòsit, el valor 0 sempre equival a la resposta "Gens" (corrupció, honestedat, ...) "Cap" (actuació, confiança) o assenjala disminució (en el nivell de corrupció); mentre que el valor 1 es correspon a la resposta "Molt/a", "Tot/a" o assenjala increment. Tornarem a aquest aspecte i a la interpretació dels resultats dels models de regressions en la secció 3.3.

Taula 2. Variables resposta de l'estudi

Capítol	Pregunta	Categories de resposta	Tipus de pregunta
4	<i>Actualment vostè considera que a Catalunya hi ha molta, bastanta, poca o gens corrupció?</i>	Gens de corrupció (0) Poca corrupció (0,33) Bastanta corrupció (0,66) Molta corrupció (1)	Ordinal
4	<i>Per a vostè, la corrupció a Catalunya és un problema molt, bastant, poc o gens greu?</i>	Gens greu (0) Poc greu (0,33) Bastant greu (0,66) Molt greu (1)	Ordinal
4	<i>Vostè considera que en els últims anys la corrupció ha augmentat, s'ha mantingut o ha disminuït a Catalunya?</i>	Ha disminuït (0) S'ha mantingut (0,5) Ha augmentat (1)	Ordinal
4	<i>En els darrers dos anys, a Catalunya, ha vist personalment en alguna institució pública que un treballador abusés de la seva posició en benefici privat...: Afavorint a familiars, amics, empreses o a un mateix; Acceptant un regal; Seguint criteris inapropiats en l'aplicació de la norma; Tenint conductes impròpies al lloc de treball (sortir abans, quedar-se material,...)</i>	No (0) Sí (1)	Binària (categòrica)
5	<i>En general, creu que els/les catalans/es som molt, bastant, poc o gens honestos?</i>	Gens honestos (0) Poc honestos (0,33) Bastant honestos (0,66) Molt honestos (1)	Ordinal

5	<i>Què és el més efectiu que una persona com vostè pot fer per ajudar a combatre la corrupció a Catalunya?</i>	<p>Associar-se o recolzar organitzacions que estan lluitant contra la corrupció</p> <p>Fer difusió pública del problema, per exemple, a les xarxes socials</p> <p>Votar per candidats nets o partits que prometin una lluita eficaç contra la corrupció</p> <p>Denunciar la corrupció quan la veu o l'experimenta</p>	Catègorica – Única resposta
6	<i>Imagini que el partit que voldria votar es veu afectat en casos de corrupció però durant el seu mandat ha aconseguit disminuir l'atur i ha millorat la situació econòmica. Vostè:</i>	<p>El continuaria votant</p> <p>Votaria un altre partit</p> <p>S'abstindria o votaria en blanc</p>	Catègorica – Única resposta
6	<i>Vostè creu que a Catalunya els partits polítics es financen il·legalment?</i>	<p>No (0)</p> <p>Sí (1)</p>	Binària (catègorica)
6	<i>Creu que, en general, a Catalunya els càrrecs polítics són molt, bastant, poc o gens honestos?</i>	<p>Gens honestos (0)</p> <p>Poc honestos (0,33)</p> <p>Bastant honestos (0,66)</p> <p>Molt honestos (1)</p>	Ordinal
7	<i>Creu que, en general, a Catalunya el personal de l'administració és molt, bastant, poc o gens honest?</i>	<p>Gens honest (0)</p> <p>Poc honest (0,33)</p> <p>Bastant honest (0,66)</p> <p>Molt honest (1)</p>	Ordinal
7	<i>En els següents serveis públics vostè considera que la corrupció està molt, bastant, poc o gens estesa? Obres públiques, urbanisme, justícia, habitatge de</i>	<p>Gens de corrupció (0)</p> <p>Poca corrupció (0,33)</p>	Ordinal per a múltiples preguntes (9)

	<i>protecció oficial, cossos policials, sanitat, serveis socials, cultura, ensenyament</i>	Bastant corrupció (0,66) Molta corrupció (1)	
7	<i>En les següents institucions, considera que la corrupció està molt, bastant, poc o gens estesa? Entitats financeres, Partits polítics, Mitjans de comunicació, Sindicats, Parlament de Catalunya, Ajuntaments de Catalunya, Empreses privades, Administració de la Generalitat, Clubs esportius, Fundacions i associacions, Universitats</i>	Gens estesa (0) Poc estesa (0,33) Bastant estesa (0,66) Molt estesa (1)	Ordinal per a múltiples preguntes (11)
8	<i>Creu que les administracions públiques catalanes són molt, bastant, poc o gens transparents?</i>	Gens transparents (0) Poc transparents (0,33) Bastant transparents (0,66) Molt transparents (1)	Ordinal
8	<i>Si vostè demanés certa informació al seu ajuntament però aquest es negués a lliurar-li, què faria?</i>	No faria res Ho denunciaria a través de les xarxes socials o mitjans de comunicació Posaria un recurs administratiu Posaria una queixa a la bústia de l'ajuntament Esgotaria totes les vies possibles, inclosa la via judicial	Binària per a múltiples preguntes
8	<i>[Nombre d'actuacions que emprendria si el seu ajuntament es negués a lliurar-li informació: Sumatori del nombre d'actuacions mencionades en la pregunta anterior]</i>	Cap actuació (0) Una actuació (0,25) Dues actuacions (0,5) Tres actuacions (0,75) Quatre actuacions (1)	Ordinal

9	<i>Quina hauria de ser la reacció d'institucions i de partits quan hi hagi indicis de corrupció que afectin un dels seus càrrecs públics?</i>	Deixar que l'interessat(ada) decideixi / Mantenir-lo fins que hi hagi sentència (0) Apartar-lo de les seves funcions fins que hi hagi sentència (1)	Binària (categòrica)
9	<i>Per quin dels següents motius vostè es plantejaria no denunciar un cas de corrupció del qual en té coneixement?</i>	Per por a represàlies Perquè el responsable no serà castigat Per la dificultat de reunir proves Perquè no sé on denunciar-ho	Binària per a múltiples preguntes
9	<i>En una escala de 0 a 10, on 0 és cap confiança i 10 total confiança, en quin grau confia vostè en les següents institucions per lluitar contra la corrupció? La policia, ONGs i altres associacions, els mitjans, la premsa, els periodistes, la justícia (jutjats, tribunals, fiscalia), l'Oficina Antifrau de Catalunya</i>	Cap confiança (0) Tot al confiança (1)	Contínua per a múltiples preguntes (5)

3.2 Com expliquem la corrupció?

La selecció de les variables explicatives de la corrupció s'ha fet en base a **tres criteris diferenciats**. En primer lloc, en base a la **revisió de la literatura**, que ha mostrat que les ulleres ideològiques—i principalment la identificació partidista—són el principal factor explicatiu de diferències en la percepció i control de la corrupció, seguidament del nivell d'estudis i d'ingressos. Tot i que en menor mesura, la literatura també ha apuntat al sexe i a l'edat com a factors explicatius de les diferències en la percepció de la corrupció.

Un segon criteri que hem emprat per a la selecció de les variables ha estat el **coneixement idiosincràtic** del cas d'estudi. Tot i que no ha estat estudiat per la literatura especialitzada en el cas concret de la corrupció, l'evidència existent ens mostra que la **identitat** d'un individu (si se sent més català, més espanyol o ambdós) és un factor clau a Catalunya al moment d'explicar el comportament en les eleccions, les actituds polítiques o l'avaluació de la culpabilitat. De fet, en un estudi recent, Guinjoan i Bermúdez (2019) mostren com la identitat és crucial al moment d'avaluar quin nivell de govern (si el central o l'autonòmic) és avaluat com a més responsable de la crisi econòmica del 2008-2014. Així doncs, la identitat a Catalunya es comporta com a un eix de conflicte a la ja habitual ideologia.

Finalment, el tercer criteri emprat per a la selecció de variables ha estat l'**estudi prospectiu dels resultats**. Aquest, ens ha mostrat que, a Catalunya, la **ideologia** (posicionament en l'eix esquerra-dreta) és un factor sovint explicatiu de diferències en la percepció de la corrupció. Addicionalment, l'estudi preliminar dels resultats ens ha mostrat que els **ingressos** no són una variable clau per explicar diferències en les nostres preguntes d'interès⁵, així com tampoc ho és en la majoria dels casos una variable identificadora de si l'enquestat **treballa o no treballa**; de la **mida del municipi** en el que viu; o la seva **classe social**.⁶

Així doncs, **emprarem un total de 6 variables explicatives**, comunes per a cadascuna de les 52 preguntes que analitzarem⁷. Les variables seran en tots els casos les mateixes, facilitant per tant la presentació dels resultats i la comparabilitat dels mateixos entre els diferents models explicatius. Així, en tots els capítols s'hi inclouran les següents variables:

- **Sexe**. Home o dona
- **Edat**. Cinc categories de resposta, corresponents als següents grups d'edat: de 18 a 24 anys, de 25 a 34 anys, de 35 a 49 anys, de 50 a 64 anys, i 65 anys o més anys.

⁵ Probablement es poden apuntar a dos motius de perquè els ingressos no són explicatius de diferències en la percepció i control de la corrupció. Per una banda, la variable ingressos està habitualment subsumida en la dimensió del nivell d'estudis. Per altra banda, aquesta és una de les preguntes amb la que els enquestats es mostren més reticents a respondre i, quan ho fan, habitualment menysvaloren el nivell total d'ingressos de la llar. Addicionalment, el fet de no poder conèixer les edats de les persones que viuen a cada llar fa més complicada l'obtenció d'una mesura adequada del poder adquisitiu real de l'individu.

⁶ En aquest darrer cas tampoc resulta estrany que la classe social no expliqui diferències en la percepció i control de la corrupció, atès que bona part de la mostra (53,4%) se situa en les posicions intermitges (classe mitjana), i sense que autoubicació guardi excessiva relació amb el poder adquisitiu de la llar (correlació de 0,25).

⁷ És important ressaltar que les variables considerades, tant de naturalesa sociològica (edat, sexe, nivell d'estudis) com política (ideologia, identitat i vot), són variables habituals en els estudis empírics en ciència política, sent específicament la variable sobre la identitat nacional-regional un factor explicatiu d'ús generalitzat en els estudis que se centren en el cas de Catalunya.

- **Nivell d'estudis.** Tres nivells educatius, en funció dels estudis completats que té l'enquestat: estudis primaris, estudis secundaris o estudis superiors (universitaris)
- **Ideologia.** Tres categories de resposta: d'esquerres, de centre i de dretes
- **Identitat Nacional Subjectiva.** Identitat de l'enquestat, d'acord amb la pregunta Linz-Moreno (Moreno 1995; Guinjoan i Rodon 2016). Quatre categories de resposta: Només espanyol i més espanyol que català, tan català com espanyol, més català que espanyol, i només català.⁸
- **Partit de govern.** Classificació binària en funció de si l'enquestat va votar en les eleccions de 21 de desembre de 2017 a un partit que en el moment de fer l'enquesta, l'octubre de 2018, formava part del govern de la Generalitat de Catalunya (Junts x Catalunya o Esquerra Republicana de Catalunya) o va votar a un partit de l'oposició, va votar en blanc, nul o es va abstenir (totes aquestes darreres respostes agrupades en una única categoria).

La Taula 3 mostra el **redactat específic** de cadascuna de les variables explicatives incloses en l'estudi, juntament amb les seves categories de resposta finals i la seva codificació numèrica. En el cas de les categories que consisteixen en l'agrupació de diferents respostes, es mostren també el redactat de cadascuna de les categories.

⁸ S'han agrupat les dues categories d'individus exclusivament i preferentment espanyols (només espanyol i més espanyol que català) atès el baix nombre de persones incloses en cadascun dels grups i la manca de diferències substantives en la capacitat predictiva de cadascuna de les dues categories de resposta (veure, per exemple, Rodon i Guinjoan 2018).

Taula 3. Variables explicatives de l'estudi

Etiqueta	Pregunta	Categories de resposta
Sexe	<i>Estic parlant amb un home o una dona?</i>	- Home (0) - Dona (1)
Edat	<i>Digu'm la seva edat, si us plau</i>	- De 18 a 24 anys - De 25 a 34 anys - De 35 a 49 anys - De 50 a 64 anys - 65 anys o més
Ideologia	<i>Quan es parla de política normalment s'utilitzen les expressions esquerra i dreta. Vostè com es defineix?</i>	- Esquerra [valors 1, 2 i 3] (1) - Centre [valor 4] (2) - Dreta [valors 5, 6 i 7] (3)
Nivell d'estudis	<i>Quin és el nivell màxim de formació que ha assolit?</i>	- Estudis primaris (1) - Estudis secundaris (2) - Estudis superiors (3) 9
Identitat	<i>Amb quina de les següents frases se sent més identificat/ada? Em sento...</i>	- Només espanyol/a o més espanyola/a que català/ana (1) - Tan espanyol/a com català/ana (2) - Més català/ana que espanyol/a (3) - Només català/ana (4)
Govern	<i>Em podria dir a quin partit o coalició va votar a les darreres eleccions al Parlament de Catalunya, celebrades el 21 de desembre de l'any passat?</i>	- Oposició i altres [PPC, C's, PSC, CeCP, CUP, altres partits, nul, en blanc, no va votar] (0) - Govern [JxCat, ERC] (1)

Finalment, la Taula 4 presenta els principals **estadístics descriptius** de les 6 variables independents incloses a l'estudi.

⁹ Els estudis primaris inclou les categories: no sap llegir i escriure; sap llegir i escriure però va anar menys de 5 anys a l'escola; va anar a l'escola 5 o més anys però sense completar ESO, EGB o Batxillerat elemental; ESO completa (Graduat escolar), EGB, Batxiller elemental o Certificat d'Escolaritat o d'Estudis Primaris. Els estudis secundaris inclouen: batxillerat, BUP, COU, Batxillerat superior, PREU; cicle formatiu de grau mitjà, FP1, Oficialia industrial o equivalent; i cicle formatiu de grau superior, FP2, Mestratge industrial o equivalent. I els estudis superiors: diplomatura, enginyeria/arquitectura tècnica o equivalent; llicenciatura, arquitectura, enginyeria, grau o equivalent (4 anys o més); cursos d'especialització professional, postgrau, màster (MIR, FIR...); i Doctorat.

Taula 4. Estadístics descriptius de les variables explicatives

Variable	N	Mitjana	Desv. estàndard
Sexe			
Home	850	0,481	0,500
Dona	850	0,519	0,500
Edat			
De 18 a 24 anys	850	0,068	0,252
De 25 a 34 anys	850	0,122	0,328
De 35 a 49 anys	850	0,295	0,456
De 50 a 65 anys	850	0,260	0,439
65 anys i més	850	0,254	0,436
Ideologia			
Esquerra	734	0,775	0,418
Centre	734	0,120	0,325
Dreta	734	0,105	0,307
Nivell d'estudis			
Primària	845	0,256	0,436
Secundària	845	0,396	0,489
Superior	845	0,348	0,477
Identitat Nacional Subjectiva			
Només espanyol i més espanyol que català	816	0,064	0,244
Dual	816	0,423	0,494
Més català	816	0,228	0,420
Només català	816	0,286	0,452
Partit de govern			
Oposició	850	0,658	0,475
Govern	850	0,342	0,475

3.3 Models d'estimació i presentació de resultats

Les estimacions dels efectes de les nostres variables explicatives sobre les diferents variables resposta es farà mitjançant **models de regressió**. S'empraran tres models de regressió diferents en funció del tipus de pregunta de la que estiguem parlant—veure columna 4 de la Taula 2.

Així doncs, quan la pregunta d'interès és **contínua** (10 categories) o quan aquesta és **ordinal** (té quatre categories que expressen la intensitat d'una opinió) es farà servir un model de **regressió lineal per OLS**. Quan la pregunta d'interès és **binària** (només dues

possibilitats de resposta, habitualment sí o no) la regressió que s'emprarà serà la **logística**. Per a aquelles preguntes que inclouen **diferents categories** de resposta no ordinals emprarem un model de regressió logística **multinomial**.¹⁰

Finalment, com hem mencionat ja amb anterioritat, per fer més senzilla la comprensió dels resultats, totes les variables s'han codificat de manera que **van de 0 a 1**. Així mateix, el valor 0 sempre equival a la resposta "Gens" (corrupció, honestat, ...) "Cap" (actuació, confiança) o assenjala disminució (en el nivell de corrupció); i el valor 1 es correspon a la resposta "Molt/a", "Tot/a" o assenjala increment. El fet d'emprar aquest criteri per a totes les variables permet una comparació directa entre elles, així com en facilita la comprensió dels valors estimats obtinguts per a cada categoria.

Després de córrer cada model de regressió per a cada una de les preguntes d'interès, **predirem els valors que es poden esperar** per a cadascuna de les categories de les nostres variables explicatives. Posem un altre **exemple** per fer-ne la comprensió més senzilla. Agafem el cas de la pregunta sobre la percepció de la corrupció a Catalunya i centrem-nos amb els resultats en funció del sexe de l'enquestat. El que ens permeten fer els models de regressió és *estimar* el **valor esperat de percepció de corrupció** tant pels homes com per les dones (també ho permet, evidentment, per a totes les categories de les altres variables d'interès). Doncs bé, imaginem-nos que el valor *predit* pels homes és de 0,33 i per les dones és de 0,66. Quina informació ens estan donant aquests valors? Vegem-ho per parts.

En primer lloc, els valors de 0,33 i 0,66 ens estan dient que si agafem dues persones que són *idèntiques* entre elles en la resta de les variables explicatives de la percepció de la corrupció (això és, la mateixa edat, mateixa ideologia, mateix nivell d'estudis, mateixa identitat i igual suport al partit de govern), **el sol fet de ser dona** incrementarà en 33 punts percentuals la percepció de corrupció a Catalunya.

Segon, el **valor de 0,33** pels homes ens assenjala (aproximadament) que els homes perceben, de mitjana, que a Catalunya hi ha "**poca**" corrupció, mentre que el valor de 0,66 ens assenjala que elles perceben que hi ha, de mitjana i també aproximadament, "**bastanta**" corrupció—recordem que l'escala de la pregunta anava de 0 a 1, on el 0 es correspon al valor "gens", 0,33 al valor "poc", 0,66 al valor "bastant" i l'1 al valor "molt".¹¹

Tercer i últim, el model de regressió ens permetrà finalment saber si aquesta diferència de 33 punts percentuals entre homes i dones és només fruit de la casualitat o si, per contra, les diferències són suficientment grosses com per afirmar que **el canvi és substantiu** (estadísticament significatiu).

Finalment, la presentació dels resultats de cadascuna de les diferents preguntes d'interès en l'estudi seguirà un patró comú. En primer lloc, sempre **presentarem un histograma** amb la distribució (en percentatge) de les respostes per a cada una de les categories. Aquesta figura ens permetrà conèixer la popularitat de cada resposta, refrescar les categories de la resposta, i fer una primera estimació del valor mitjà que en podem esperar—si la majoria de respostes estan en les categories poc i gens, aquest serà més proper a 0, mentre que si la majoria estan concentrades en les respostes bastant i molt, el valor serà més proper a 1.

¹⁰ La secció A1 a l'Apèndix proporciona informació addicional sobre cadascun dels models d'estimació.

¹¹ Aquest valor predit no ens permet saber si la percepció de "poca" corrupció es dona perquè tots els homes responen que hi ha poca corrupció, perquè la meitat percep que no n'hi ha gens i l'altra meitat que n'hi ha bastanta, o per una combinació de respostes (opció més probable). Només el valor 0 i el valor 1 ens permeten saber que tots els homes perceben que hi ha gens i molta corrupció, respectivament.

En segon lloc, mostrarem una **figura amb els valors predits per a les diferents categories** de les **variables explicatives d'interès** per a les quals s'observa variació substantiva (estadísticament significativa). Cada figura consta d'un seguit de columnes corresponents a cada categoria de resposta de la variable explicativa en consideració, i que indica el valor esperat per aquella categoria sobre la variable resposta (això és, en l'exemple anterior, el valor 0,33 pels homes i 0,66 per les dones en la percepció de la corrupció a Catalunya). A sobre de cada columna hi hem sobreimposat l'**interval de confiança** del valor estimat (amb un nivell de confiança del 95%). Aquest interval ens permet identificar a simple vista si les diferències entre les diferents categories són estadísticament significatives o no.¹²

Finalment, com que en aquest estudi només es presenta una selecció dels resultats que són substantius (els estadísticament significatius), en la secció **A2 de l'Apèndix** (figures A2 a A19) hi presentem els resultats per a totes les variables explicatives d'interès, independentment de si els resultats mostren evidència estadísticament significativa o no.

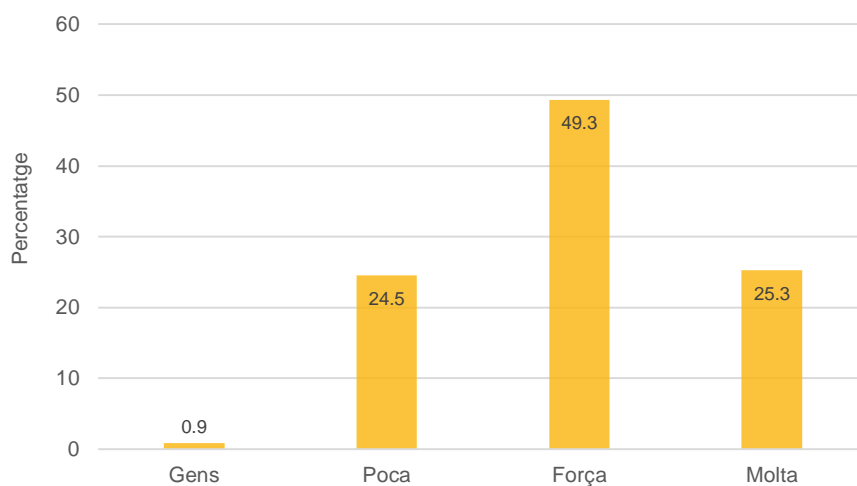
¹² En els comentaris dels resultats es farà menció específica a si les diferències entre categories són estadísticament significatives o no. Visualment es poden identificar diferències significatives entre dues categories quan la banda alta (o baixa) de l'interval de confiança no se solapa amb el punt mitjà de l'interval de confiança d'una altra categoria.

4. La percepció dels nivells de corrupció

En aquest primer capítol ens centrem en la percepció de corrupció. La primera pregunta en la que ens fixem és sobre la **percepció del nivell de corrupció que hi ha a Catalunya**. Hi ha quatre opcions de resposta: gens de corrupció (valor 0), poca corrupció, bastanta corrupció i molta corrupció (valor 1). La Figura 5 ens mostra la distribució de les respostes, on podem comprovar com gairebé la meitat de la població enquestada considera que hi ha força corrupció a Catalunya, seguit dels que pensen que n'hi ha molta o que n'hi ha poca (una quarta part dels enquestats en cada grup). Finalment, els que consideren que no n'hi ha gens representen tan sols l'1% de la mostra.

Figura 5. Histograma de la percepció de la corrupció a Catalunya

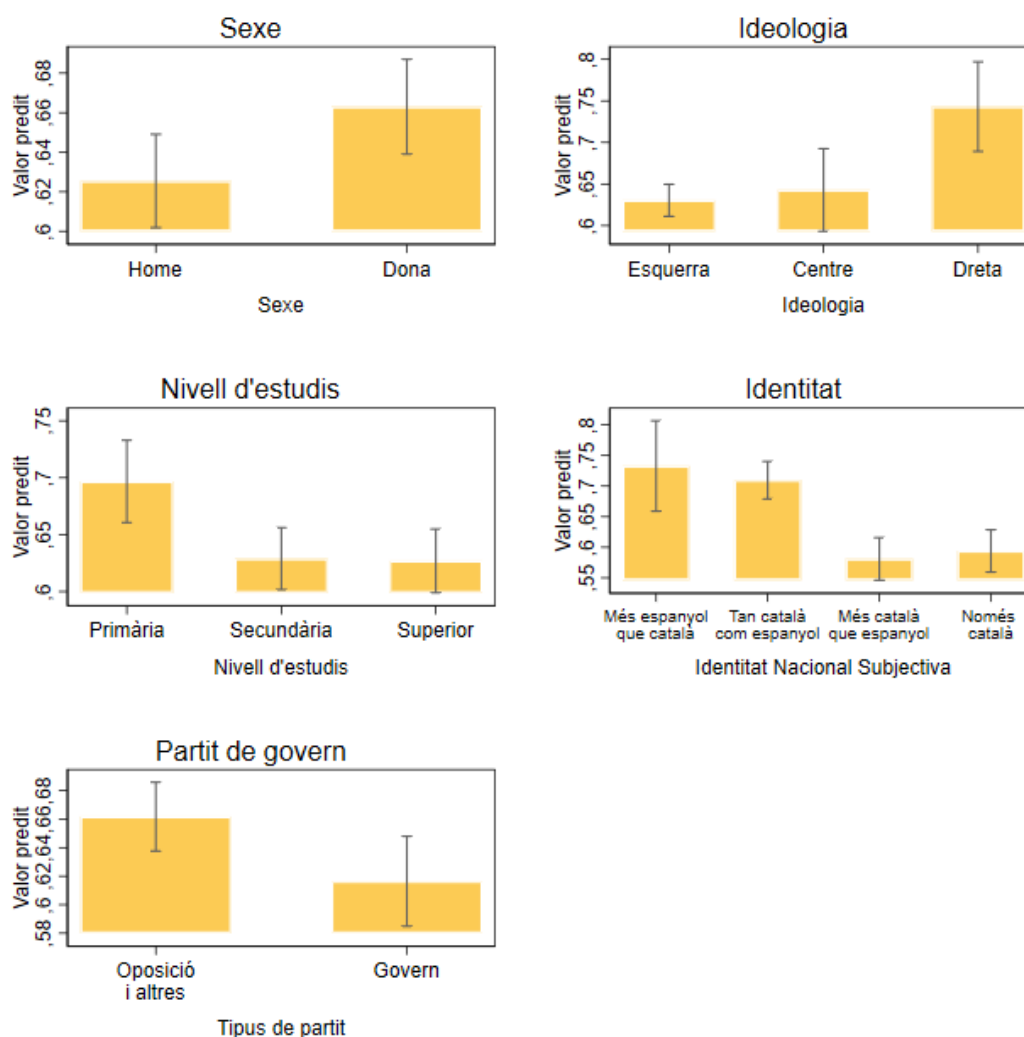
Quins **factors expliquen diferències** en la percepció de la corrupció a Catalunya? La Figura 6 ens mostra els valors predits de la percepció de la corrupció a Catalunya en funció de les cinc variables per a les quals obtenim evidència substantiva (la Figura A2 a l'Apèndix mostra els resultats per a les sis variable).

A nivell de resum podem veure que la **ideologia**, el **nivell d'estudis** i la **identitat** són els factors explicatius més rellevants de les diferències en la percepció de la corrupció. Addicionalment el **sexe** i el **vot al partit de govern** també expliquen diferències. Finalment, no s'observa variació en quant a l'edat.

El panell superior esquerre ens mostra, en primer lloc, que les **dones** tenen fins a 4 punts percentuals més tendència a creure que hi ha més corrupció a Catalunya. Per **ideologia**, podem observar clarament com és sobretot entre les persones de dretes on s'hi detecta una major percepció de la corrupció, mentre que les persones d'esquerra i de centre registren valors idèntics. La diferència entre els primers i els segons de fet és de més de 10 punts percentuals. Passa quelcom similar quan ens fixem en el **nivell estudis**: en aquest cas, són les persones amb estudis primaris els que perceben major corrupció, amb una mitjana d'uns 8 punts percentuals per sobre dels individus amb estudis secundaris i universitaris. En el panell mitjà dret podem veure com les persones amb **identitat** més espanyola i dual catalana-espanyola perceben l'existència de major corrupció al país (la diferència entre els dos grups és de 15 punts percentuals). De fet, aquesta evidència no deixa d'estar relacionada amb el panells inferior, on podem veure que les persones que van **votar a JxC i ERC** en les eleccions del 21 de desembre de 2017 perceben com a menor la corrupció a Catalunya.

En línies generals doncs podem veure com, no sorprenentment, en la percepció de l'existència de corrupció a Catalunya hi intervenen **factors relacionats amb la composició del govern** de la Generalitat, amb qui les persones de dretes, amb identitats més espanyoles o duals i els votants de l'oposició s'hi mostren més disconformes.

Figura 6. Percepció de la corrupció a Catalunya

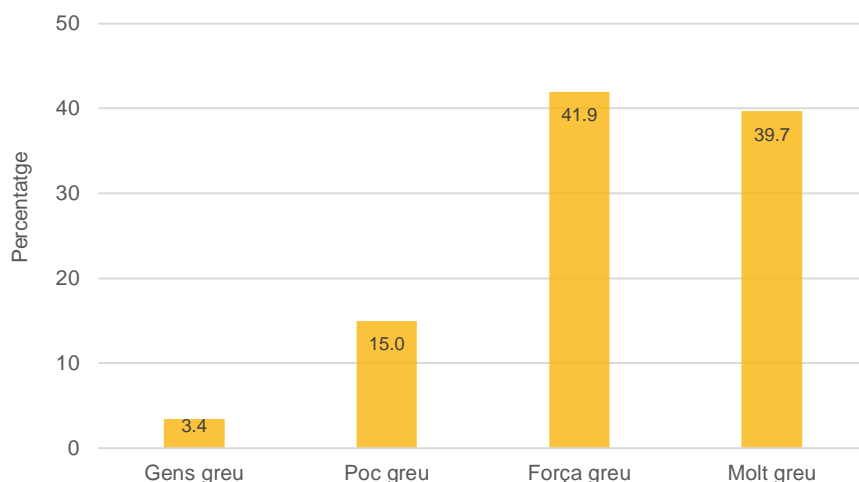

El perfil de la persona que percep **més corrupció a Catalunya** és el d'una dona, de dretes, amb estudis primaris, més espanyola que catalana i que vota a un partit de l'oposició

Seguidament ens fixem en **fins a quin punt els individus consideren que la corrupció és un problema greu a Catalunya**. La distribució observada en la Figura 7 és similar a la de la Figura 5, si bé en aquest cas els valors tendeixen a estar més escorats en la banda alta de l'escala. De fet, més del 80% de la població a Catalunya considera que la corrupció és un problema força o molt greu.

Figura 7. Histograma de la gravetat del problema de la corrupció a Catalunya

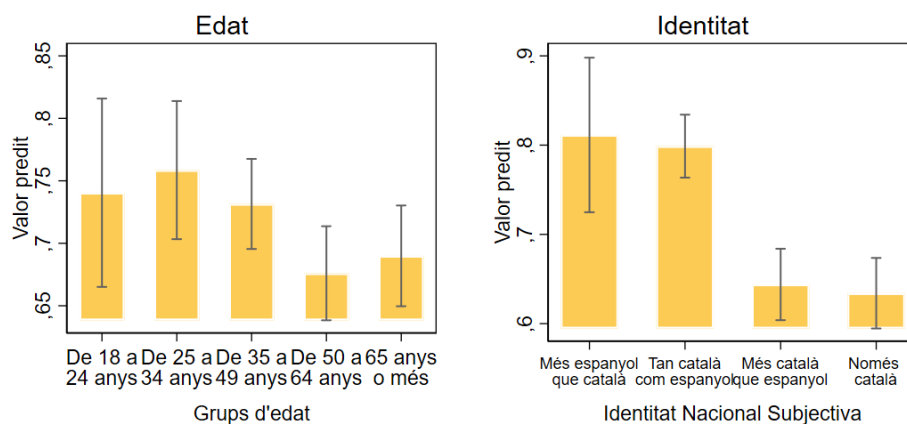

Precisament, és la menor variació que s’observa en aquesta variable (la majoria dels valors estan situats a la banda alta) la que **dificulta identificar factors explicatius** significatius en les diferències per grups. La Figura 8 mostra que només hi ha diferències en la percepció de la gravetat de la corrupció a Catalunya per **edat** i per **identitat**. No s’observen, per contra, diferències per sexe, per nivell d’estudis, per ideologia ni per vot.

En el cas de l’**edat**, veiem com les persones de més edat (a partir de 50 anys) són les que tenen tendència a percebre la corrupció a Catalunya com a quelcom menys greu. Les diferències entre menors i majors de 50 anys, tanmateix, són de poc més de 5 punts percentuals.

En el cas de la **identitat** observem un patró molt similar a l’anterior, amb les persones que se senten més catalanes que espanyoles i només catalanes avaluant la gravetat de la corrupció a Catalunya fins a 15 punts percentuals per sota dels individus amb identitats duals (tan català com espanyol) i predominantment espanyoles. Finalment, els resultats per la resta de variables es poden consultar al Figura A3 a l’Apèndix.

Figura 8. Gravetat del problema de la corrupció a Catalunya

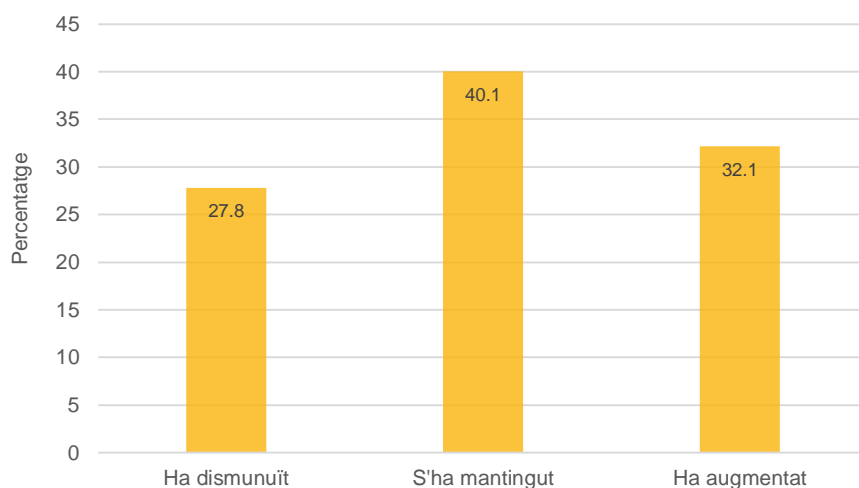

El perfil de la persona que percep la **corrupció com a més greu** a Catalunya és el d’un jove d’entre 25 i 34 anys, amb identitat més espanyola que catalana

A continuació ens fixem en l'**evolució de la corrupció en els darrers anys a Catalunya**. La Figura 9 ens mostra com una mica més del 40% dels enquestats consideren que la corrupció a Catalunya s'ha mantingut en els darrers anys, percentatge per sobre dels qui consideren que ha augmentat (el 32% del total) i dels que ha disminuït (el 28%).

Figura 9. Histograma del canvi en els darrers anys de la corrupció a Catalunya

Quins factors **expliquen diferències** en la percepció del canvi de la corrupció a Catalunya en els darrers anys? A nivell de resum podem afirmar que, per aquest ordre d'importància, el **sexe**, la **identitat** i la **ideologia** són els principals factors explicatius de les diferències. Addicionalment, l'**edat** i el **nivell d'estudis** també expliquen variació, tot i que en menor mesura. No s'observen diferències en funció de del vot, tal i com es pot observar en la Figura A4 de l'Apèndix.

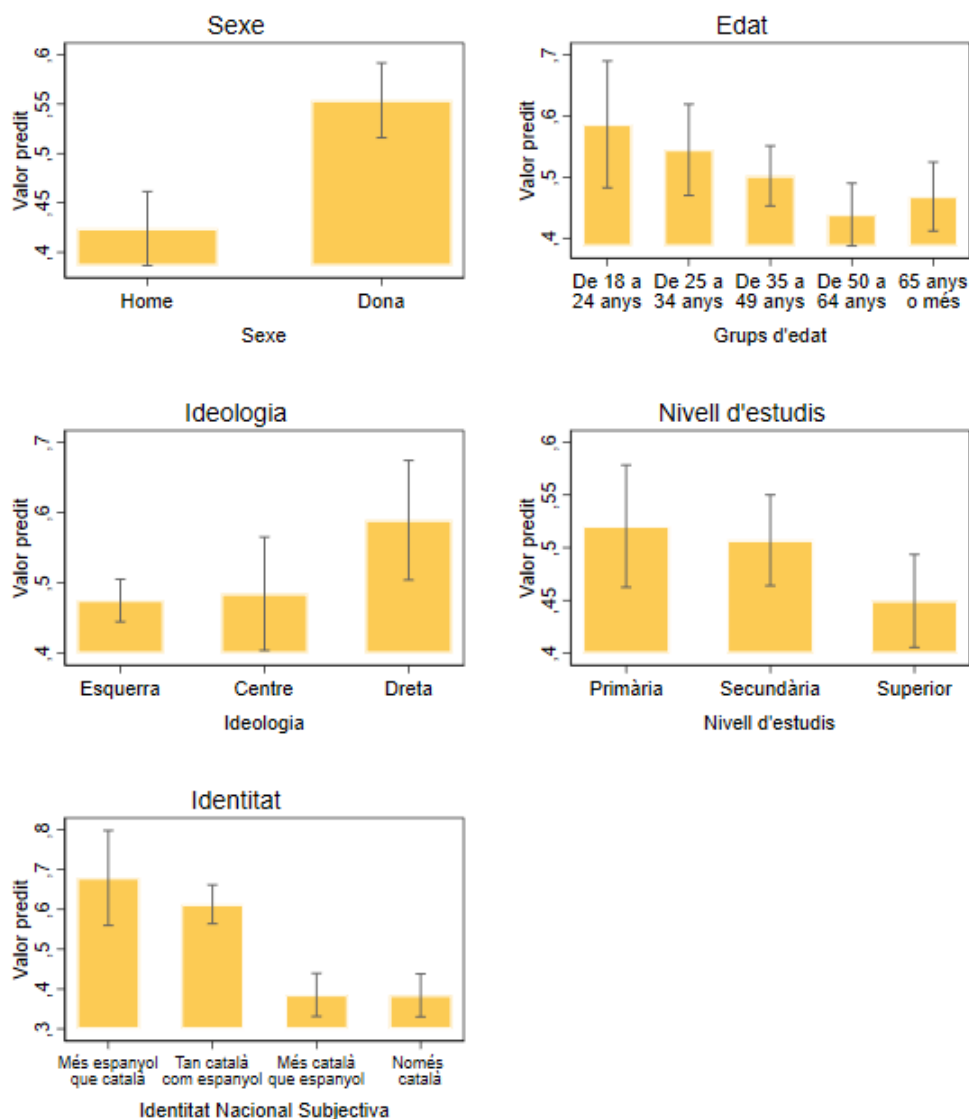
El panell superior esquerre de la Figura 10 indica que les **dones** són les més pessimistes en relació a l'evolució de la corrupció a Catalunya. De fet, el valor mitjà observat entre els homes queda força per sota del valor 0,5, indicant per tant que un percentatge major d'homes considera que la corrupció ha disminuït en comparació amb els que consideren que ha augmentat. Aquest però no és el cas entre les dones, que registren un valor mitjà de 0,55. Per **edats**, tal i com mostra el panell superior dret, els més joves són els que consideren en major mesura que la corrupció ha augmentat (valor mitjà de 0,59), mentre que entre les persones d'entre 50 i 64 anys el valor registrat és de 0,44 (0,47 per les persones majors de 65 anys).

La divisió en termes **ideològics**, ubicada en el panell mitjà esquerre, ens mostra un altre cop com les persones de dretes són els que més consideren que la corrupció ha augmentat, mentre que les d'esquerreres i de centre registren valors idèntics. La diferència entre els primers i els segons és de fins a 10 punts percentuals. De manera similar que en la Figura 6, el panell mitjà dret ens mostra com les persones amb més **nivell d'estudis** semblen ser les que consideren que en els darrers anys s'han fet més progressos en contra de la corrupció, tot i que les diferències només són estadísticament significatives al 90%.

Finalment, el panell inferior ens mostra que la **identitat** dels individus és també un factor important per determinar la percepció de l'evolució de la corrupció a Catalunya. En efecte, de manera pràcticament homònima a la Figura 6, observem com les persones que tenen **identitats** predominantment espanyoles o duals són les que més consideren

que la corrupció al país ha incrementat en els darrers anys. En aquest cas, de fet, és on s'observen majors diferències: mentre que el valor esperat per a les persones que es consideren només espanyoles o més espanyoles que catalanes queda al voltant del 0,65, entre els predominantment o exclusivament catalans queda per sota del 0,4.

Figura 10. Canvi en els darrers anys de la corrupció a Catalunya

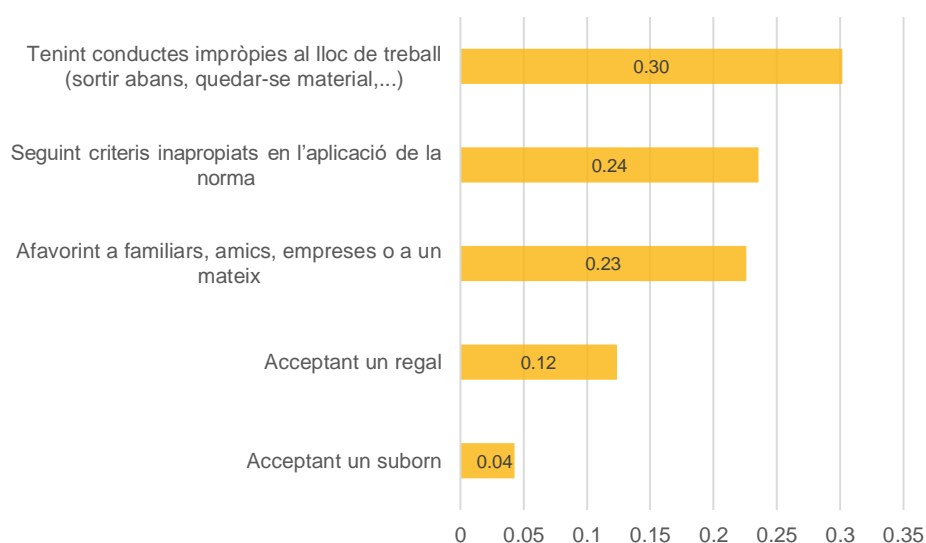
El perfil de la persona que percep que la **corrupció ha incrementat** més a Catalunya és el d'una dona, de 18 a 24 anys, de dretes, amb estudis primaris i que se sent més espanyola que catalana.

En la darrera de les preguntes d'aquest capítol ens centrarem en el **contacte directe de l'enquetat amb corrupció provinent d'una institució pública en els darrers dos anys**. La Figura 11 ens mostra el percentatge d'enquestats que afirma haver vist personalment diverses formes de corrupció per part de treballadors públics en benefici privat. L'ordre de les categories es correspon amb els actes corruptes que els enquestats han presenciat en major mesura. Així, un 30% dels enquestats afirma haver vist a

treballadors públics tenir conductes impròpies al lloc de treball com ara sortir abans d'hora o quedar-se material. A continuació, amb un percentatge del 24% hi trobem les persones que diuen haver presenciat treballadors públics seguint criteris inapropiats en l'aplicació de la norma, seguit dels que diuen haver vist com treballadors públics afavorien a familiars, amics, empreses o a un mateix (23%). Només el 12% dels enquestats afirma haver vist un treballador públic acceptant un regal, mentre que el percentatge dels que afirmen haver vist un treballador públic acceptant un suborn és testimonial (4%).

Figura 11. Contacte directe amb la corrupció en alguna institució pública en els darrers dos anys

I quins són els **factors que ens ajuden a explicar** que algunes persones hagin presenciat més casos de corrupció entre treballadors públics que d'altres? La Figura 12 ens presenta una selecció de resultats en relació a les tres categories amb més freqüència, en funció de l'edat, els estudis i el suport al partit de govern.

A mode de resum, i previ a la discussió detallada dels resultats, podem veure com les persones **més joves**, les que tenen **més estudis** i les votants de partits **de l'oposició** són les que tenen més probabilitats d'haver presenciat un cas de corrupció en un treballador públic. L'evidència en relació al sexe, la ideologia i la identitat no és substantiva, així com tampoc són sistematitzables els resultats per aquells que han vist un treballador públic acceptar un regal ni els que han presenciat un suborn. La Figura A5 a l'Apèndix mostra tots els resultats per cadascuna de les cinc formes de corrupció en consideració i per a cada una de les sis potencials variables explicatives.

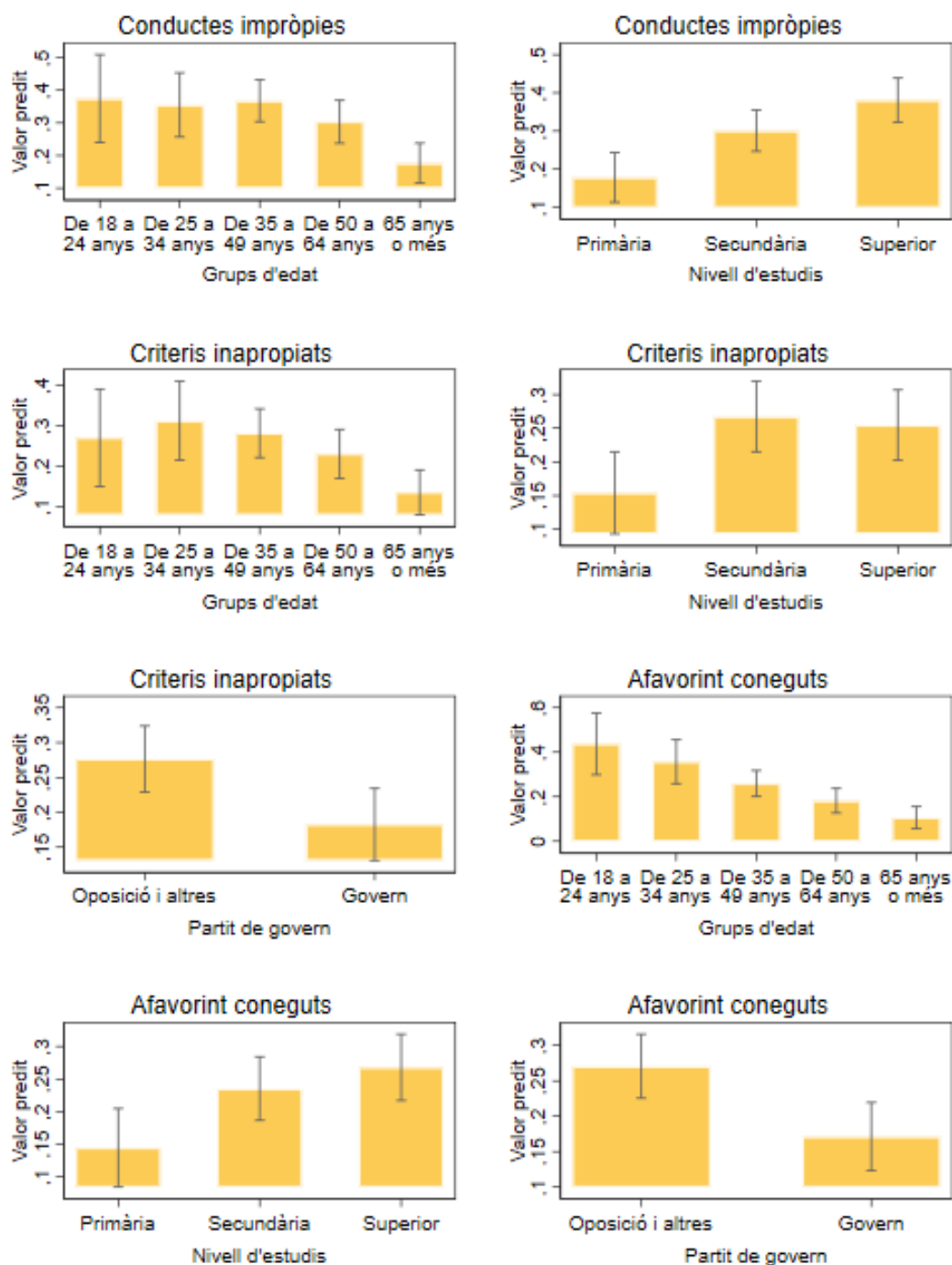
Anem per parts i disseccionem els resultats per a cada una de les formes de corrupció entre treballadors públics en consideració. Quan ens referim a l'haver tingut **conductes impròpies** al lloc de treball, com ara sortir abans o quedar-se material, veiem que són les persones **joves i de mitjana edat** les que més freqüentment ho han presenciat. En comparació amb les persones de més de 65 anys, la probabilitat d'haver presenciat aquest tipus d'acte corrupte està 20 punts percentuals per sobre. Quelcom similar passa amb els **estudis**. Mentre que la probabilitat d'haver presenciat aquest tipus d'acte corrupte entre les persones que tenen **estudis primaris** és de tan sols 0,17, entre els qui tenen estudis secundaris puja fins a 0,30, per arribar a 0,38 entre les persones amb estudis universitaris.

Fixem-nos ara en les persones que han vist a funcionaris públics seguint **criteris inapropiats** en l'aplicació de la norma. Els resultats ens mostren que les persones d'entre **18 i 49 anys** són les que tenen més probabilitat d'haver-ho presenciats, amb valors propers al 0,30, molt per sobre de les persones de més de 65 anys, amb una probabilitat tan sols del 0,14. Les diferències també són substantives per **nivell d'estudis**, observant-se fins a 10 punts percentuals entre aquells que tenen estudis primaris i els que en tenen secundaris o universitaris. Per acabar, la diferència també és de 10 punts en favor de les persones que van votar el 2017 a un **partit de l'oposició**, quan ho comparem amb els votants de JxC o ERC.

En darrer terme ens centrarem en les persones que afirmen haver vist funcionaris públics **afavorint coneguts**. De manera molt similar que en els casos anteriors, veiem com les persones **més joves** són les que més probabilitat tenen (0,44), valor que va decreixent paulatinament fins arribar al 0,10 de les persones majors de 65 anys. **Per nivell d'estudis**, les persones amb estudis primaris mostren una probabilitat de 0,14, valor augmenta fins a 0,24 i 0,27 entre les que tenen estudis secundaris i universitaris, respectivament. Finalment, de manera molt similar que en el cas dels criteris inapropiats, la bretxa entre els votants de **partits de l'oposició** i del govern és de 10 punts percentuals.

Figura 12. Factors explicatius del contacte directe amb la corrupció en alguna institució pública en els darrers dos anys

El perfil de la persona que manifesta haver presenciat en els darrers dos anys el cas d'un treballador públic que tenia **conductes impròpies al lloc de treball** (sortir abans, quedar-se material,...) és una persona de 35 a 49 anys amb un estudis superiors

El perfil de la persona que manifesta haver presenciado en els darrers dos anys el cas d'una institució pública **afavorint a familiars, amics, empreses** o a un mateix és una persona 18 a 24 anys, amb estudis superiors i que dona suport a un partit de l'oposició

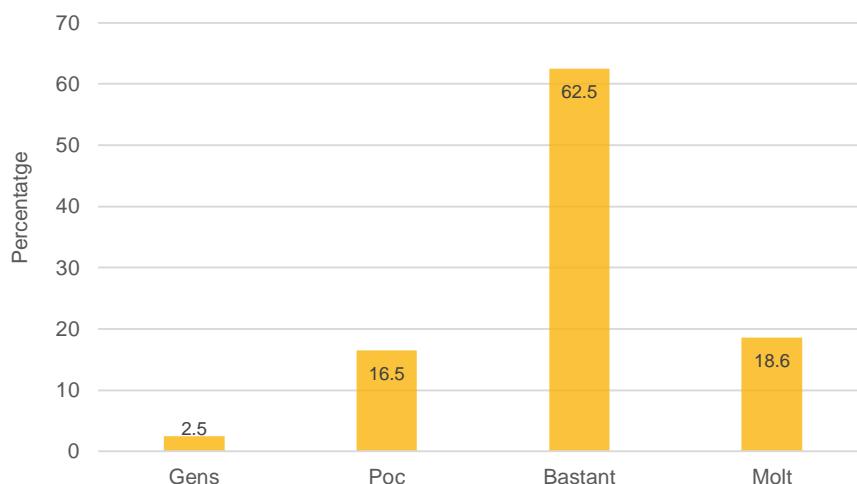
El perfil de la persona que manifesta haver presenciado en els darrers dos anys el cas d'una institució pública **seguint criteris inapropiats** en l'aplicació de la norma és una persona de 25 a 34 anys, amb estudis secundaris i que dona suport al partit de govern.

5. La ciutadania

En aquest capítol ens centrarem en l'anàlisi de la relació entre la ciutadania i la corrupció. Per fer-ho, en primer lloc ens fixarem en la **percepció d'honestedat** que els catalans tenen d'ells mateixos. La Figura 13 ens mostra com més de sis de cada 10 enquestats considera que els catalans són gent bastant honesta, seguit dels que consideren que ho són molt (19%) i dels que ho són poc (17%). Els que creuen que no ho són gens se situen per sota del 3%.

Figura 13. Histograma del nivell d'honestedat dels catalans

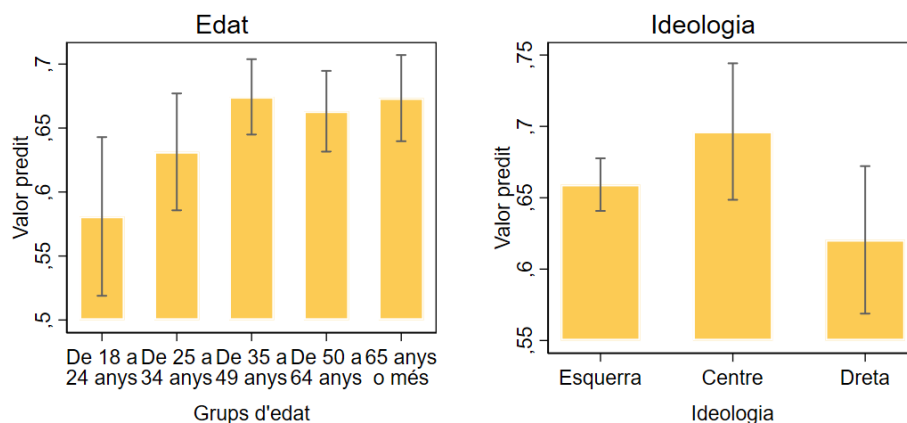

La Figura 14 ens assenjala els **factors explicatius** de les diferències en la percepció d'honestedat dels catalans. De manera similar que en la Figura 8 sobre la gravetat de la corrupció a Catalunya, les diferències en la percepció de la honestedat dels catalans semblen ser poc sistematitzables i només observem algunes diferències per **edat** i, en menor mesura, per **ideologia**. Per contra, no s'observen diferències per sexe, per nivell d'estudis, per identitat ni per suport al partit de govern.

Fent referència a l'**edat**, a mesura que les persones envelleixen augmenta la seva percepció d'honestedat dels catalans—les diferències són estadísticament significatives quan comparem els menors de 18 a 24 amb els 25 a 34, i entre aquests i els majors de 34 anys. En relació a la **ideologia**, en el panell dret podem comprovar com les persones de dretes són les que creuen que els catalans són els menys honestos, si bé les diferències són petites i només significatives quan les comparem amb les persones de centre.

La Figura A6 a l'Apèndix presenta els resultats per la resta de variables, d'on, tanmateix, se'n poden extreure poques conclusions addicionals.

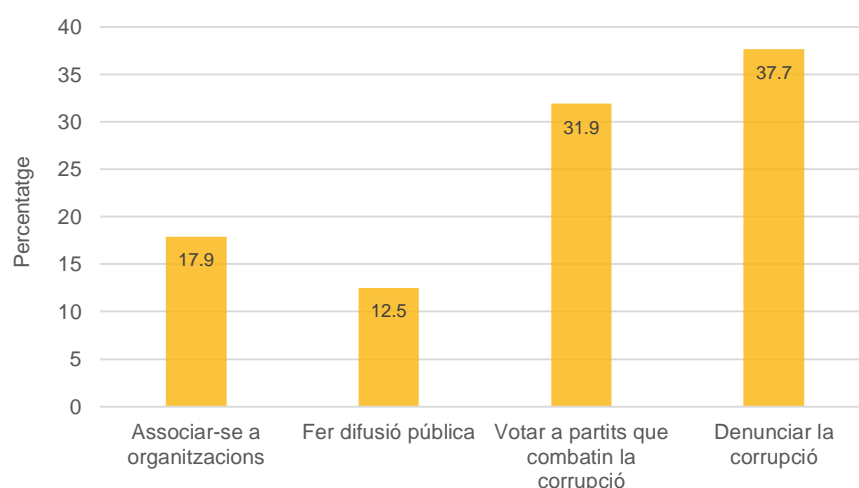
Figura 14. Nivell d'honestedat dels catalans

El perfil de la persona que percep que els **catalans són més honestos** té entre 35 i 49 anys i una ideologia de centre.

Seguidament, ens centrem en què és el que els enquestats **consideren que poden fer per ajudar a combatre la corrupció a Catalunya**. Hi ha quatre diferents categories de resposta: associar-se o donar suport a organitzacions que estan lluitant contra la corrupció; fer difusió pública del problema, per exemple, a les xarxes socials; votar per candidats nets o partits que prometen una lluita eficaç contra la corrupció; o denunciar la corrupció quan la veu o l'experimenta. La Figura 15 ens mostra que la tercera (votar) i la quarta (denunciar) categories de resposta són les més populars, amb el 32% i el 38%, respectivament. A certa distància, el 18% elegix l'associar-se a organitzacions, i el 13% creu que la millor manera a través de la que pot combatre la corrupció és a través de la difusió de les xarxes socials.

Figura 15. Distribució de les actuacions més efectives per a combatre la corrupció

La Figura 16 ens mostra les probabilitat d'elegir cadascuna de les diferents opcions per combatre la corrupció per nivells d'**edat** i, només en el cas de la corrupció, per **ideologia**. El sexe, el nivell d'estudis, la identitat i el suport al partit de govern no resulten ser

factores explicatius en cap cas. De totes maneres, la Figura A7 a l'Apèndix mostra els resultats per la resta de variables, tot i que les diferències entre grups són poc rellevants i pràcticament en cap cas estadísticament significatives.

Quan ens centrem en la possibilitat d'**associar-se per tal de combatre la corrupció**, en el panell superior esquerre de la Figura 16, veiem que els joves d'entre 25 i 34 són els que mostren una probabilitat més elevada—valor de 0,27 enfront el 0,13-0,16 registrat per la resta de grups. Aquest resultat no ens ha de sorprendre si tenim en compte que són els joves els que tendeixen a associar-se més a Catalunya, tot i que aquests ho comencen a fer alguns anys després d'haver obtingut la majoria d'edat—fet que podrà explicar el valor idèntic dels joves de 18 a 24 anys amb les persones de més de 34 anys.

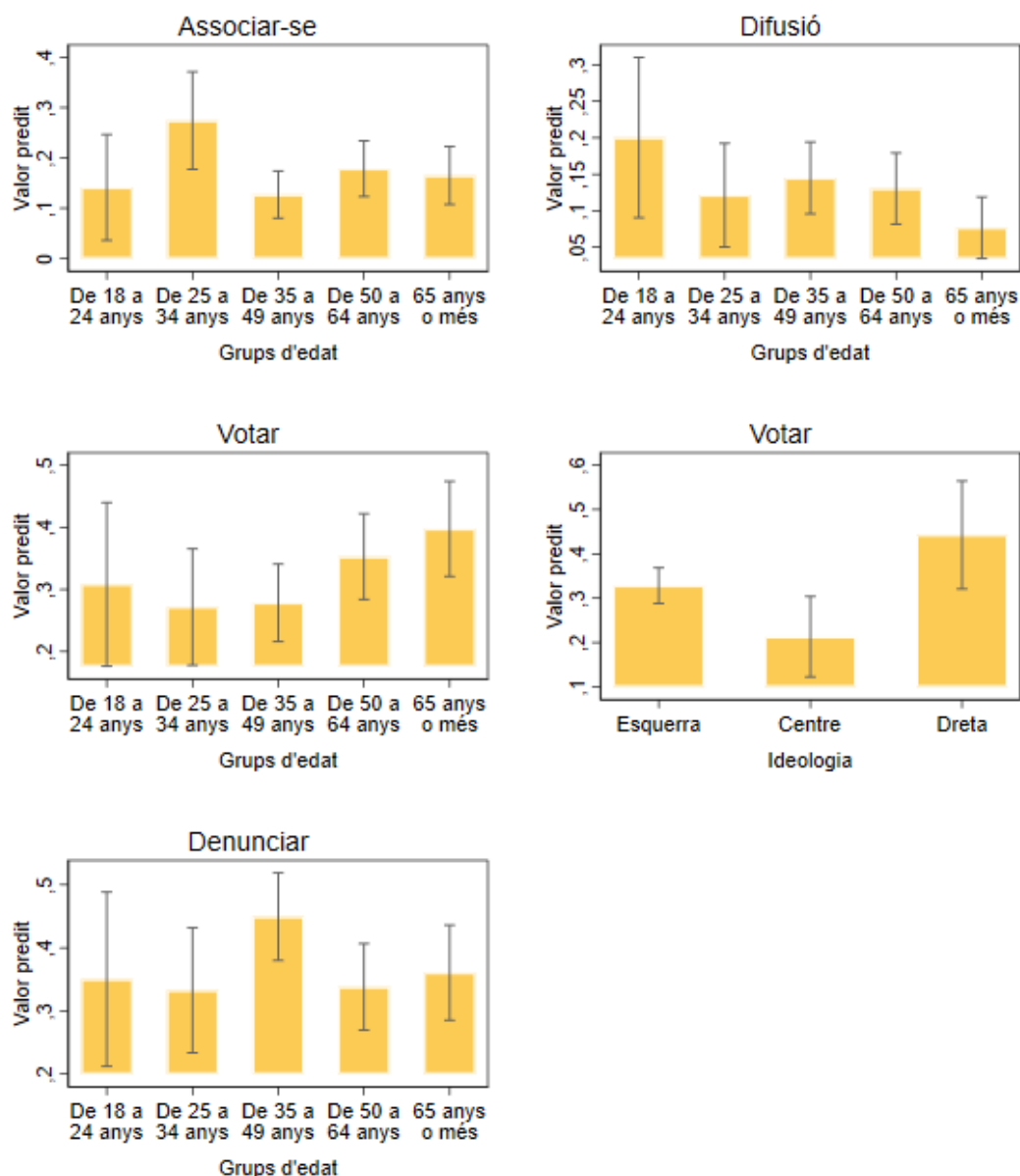
Els resultats en relació a la **difusió** també poden entrar dins de l'esperable si ens atenem a l'ús que es fa de les xarxes socials en funció de l'edat. En efecte, els joves de 18 a 24 anys són els que es mostren més predisposats a denunciar la corrupció fent-ne difusió pública (valor de 0,20), mentre que els majors de 65 anys són els que en mostren menys (valor 0,07). Tot i que la diferència entre un grup i l'altre és de 12 punts percentuals, no s'observen tanmateix diferències entre els grups intermitjos d'edat.

En el cas del **votar**, sembla que el patró s'inverteix i que a mesura que les persones envelleixen es més probable que elegeixin el vot per combatre la corrupció. Així, la diferència entre les persones compreses entre les **edats** de 25 a 49 anys i les de més de 65 anys és de fins a 12 punts percentuals. Per **ideologia**, veiem com les persones de dretes són les que mostren més predisposició a canviar el vot per combatre la corrupció (valor de 0,44), tot i que les diferències només són estadísticament significatives amb els individus de centre (valor de 0,21). En tot cas la interpretació d'aquesta resposta mereix una atenció especial. Atès que en aquesta pregunta s'estan oferint diverses maneres de castigar la corrupció, i donat que el dir que no es castigaria la corrupció està mal considerat socialment, l'opció del canvi de vot resulta la menys costosa d'entre totes les ofertes. Així, no es pot descartar que l'opció del vot sigui una resposta "refugi" per a algunes persones que no estan disposades a fer res per combatre la corrupció però que, al mateix temps, tampoc estan disposades a reconèixer-ho.

Finalment, quant a la **denúncia**, les persones d'entre 35 i 49 anys són les que mostren una major predisposició en comparació amb la resta de grups. Aquest fet potencialment es pot explicar per una combinació d'incentius selectius per fer la denúncia (possiblement majors en persones de mitjana edat que entre els més joves i els més grans) i disponibilitat d'informació (normalment provinent de dins d'una organització, a partir de la vinculació professional de la persona alertadora l'individu o grup d'individus corruptes).

Figura 16. Actuacions més efectives per a combatre la corrupció per edat i ideologia

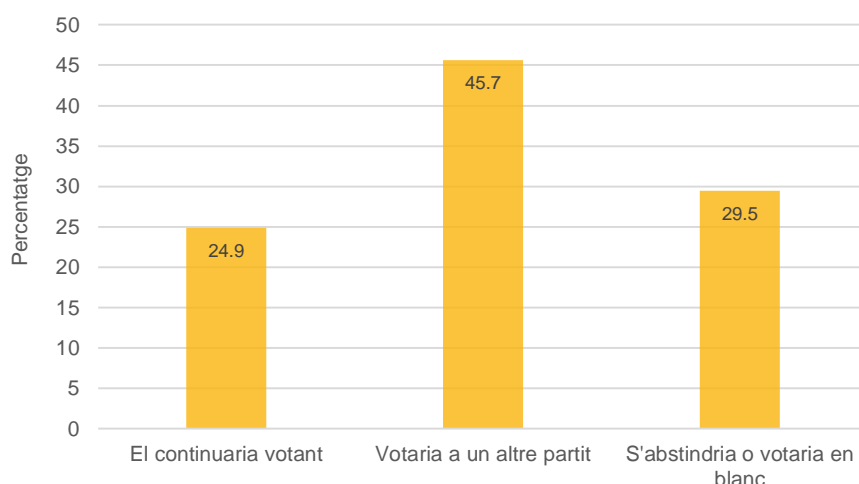
El perfil de la persona que està disposada a **associar-se** i a **fer difusió** per les xarxes per combatre la corrupció té entre 18 i 34 anys. El perfil de la persona que està disposada a **canviar el vot** per combatre la corrupció té més de 65 anys i és de dretes. I el perfil de la persona que està disposada a **denunciar** la corrupció per combatre-la té entre 35 i 49 anys.

6. La política

En aquest capítol ens submergim plenament en el món de la política i del vot. La primera de les preguntes planteja el següent dilema, ben habitual en la política real: "Imagini que

el partit que voldria votar es veu afectat en casos de corrupció però durant el seu mandat ha aconseguit disminuir l'atur i ha millorat la situació econòmica. Vostè: el continuaria votant, votaria un altre partit o s'abstindria o votaria en blanc". La Figura 17 ens mostra la distribució de les respostes—hem agrupat les opcions de s'abstindria i de votaria en blanc per tenir un nombre de persones major en aquesta categoria (i incrementar així la capacitat estimativa del model empíric). Com es pot comprovar, pràcticament la meitat dels enquestats afirmen que votarien a un altre partit, si bé un 29% afirma que votaria en blanc o s'abstindria, mentre que un no gens menyspreable 25% reconeix que continuaria votant el partit acusat de casos de corrupció.

Figura 17. Histograma de què faria si el partit que vol votar s'ha vist afectat per casos de corrupció

Què explica diferències en la decisió de vot davant d'aquest dilema? Al tractar-se aquesta d'una variable amb tres categories de resposta, obtenim tres gràfics diferents per a cada factor explicatiu. La Figura 18 ens presenta els resultats per a cada una de les tres reaccions possibles davant de la corrupció en funció de les variables que han resultat explicatives de diferències: l'**edat** i la **ideologia**. No s'observen, per contra, diferències en funció del gènere, el nivell d'estudis, la identitat o el vot al partit de govern. Finalment, la Figura A8 a l'Apèndix mostra els resultats per a cada categoria de resposta i per a cadascuna de les sis variables en consideració

En el panell superior esquerre veiem com les persones de **més edat** són les que tenen una major probabilitat de **continuar votant** el seu partit preferit en cas de corrupció. Les diferències entre el grup més jove i de més edat són de 15 punts percentuals. En paral·lel, les persones de més edat també són les que mostren una menor probabilitat de decidir **canviar de vot** (panell mitjà esquerre). En aquest cas, la diferència entre el segon i el darrer grup d'edat és de fins a 28 punts percentuals. Finalment, les persones de més edat també mostren certa major predisposició a **abstenir-se** (panell inferior esquerre), tot i que en aquest cas les diferències són una mica més petites (9 punts percentuals quan es comparen amb els més joves, 13 pel segon grup d'edat i 10 pel tercer).

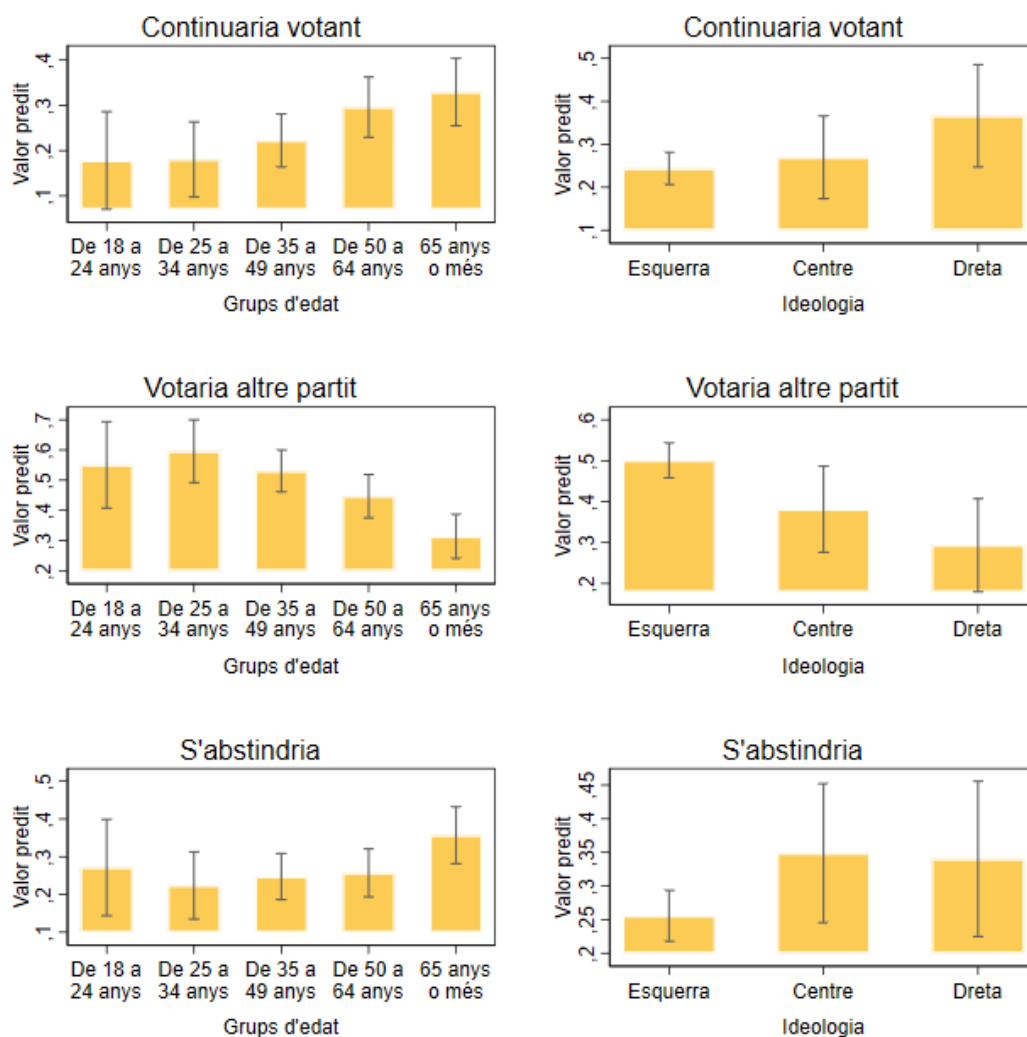
Si ens fixem en la **ideologia**, observem un patró similar que en el cas de l'edat: mentre que entre les persones de dretes la probabilitat de **continuar votant** el partit en casos de corrupció (panell superior dret) és més elevada (0,37. en front del 0,24 i 0,27 de l'esquerra i el centre, respectivament), la probabilitat de votar a un **altre partit** (panell

mitjà dret) és molt major entre la gent d'esquerra (prop de 0,5, més de 10 i 20 punts percentuals per sobre del centre i la dreta). Aquesta tendència es podria relacionar amb l'estudi de Charrón i Bågenholm (2016) en el que mostren que la probabilitat de canviar de vot en cas de corrupció depèn en part de la disponibilitat d'oferta política satisfactòria. En el cas català, podríem considerar que la més baixa oferta de partits de dretes (en comparació sobretot amb l'esquerra) fa més complicada la penalització de la corrupció. Quant a la probabilitat d'elegir **l'abstenció** (panell inferior dret), l'esquerra també presenta valors divergents—i molt per sota—del centre i la dreta (0,25 versus 0,34).

Aquesta evidència podria semblar que, a primera vista, entra en contradicció amb els resultats sobre les actuacions més efectives que una persona pot dur a terme per combatre la corrupció (Figura 16). En aquell cas, les persones de **més edat** i les **més de dretes** eren les que en *major* mesura mencionaven el vot com el mecanisme que emprarien per combatre la corrupció, mentre que en aquest cas les persones de més edat i de dretes són precisament les que *menys* afirmen que canviarien el vot en cas que el seu partit polític estigués afectat per casos de corrupció. Tanmateix, les diferències entre ambdues preguntes són substancials: com ja hem mencionat anteriorment, mentre que en el primer cas l'opció de "votar" és el recurs *menys* costós (la resta d'alternatives són associar-se, fer difusió, etc.), en la segona pregunta l'opció del vot és la *més* costosa (les alternatives són votar el mateix partit o abstenir-se). Així doncs, els resultats de les dues preguntes són coherents en mostrar que **les persones de més edat i les de dretes són les que estan menys disposades a assumir els costos de la corrupció**—ja sigui per combatre-la o per castigar-ne el partit responsable.

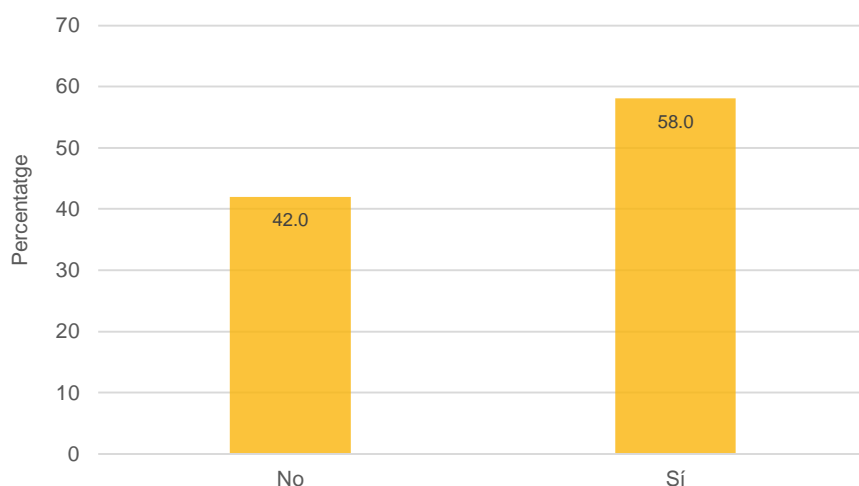
Figura 18. Què faria si el partit que vol votar s'ha vist afectat per casos de corrupció

El perfil de la persona que **continuaría votant un partit** en cas de corrupció té més de 65 anys i és de dretes. En canvi, el perfil del que declara que **canviaria el vot** és una persones de 25 a 34 anys i d'esquerres. Finalment, el perfil del que **s'abstindria** és una persona de més de 65 anys i de centre ideològic.

Seguidament ens fixem en un de les principals creences en relació al funcionament dels partits polítics: el seu **finançament per vies no legals**. La Figura 19 ens mostra com més de la meitat de la població (58%) considera que a Catalunya els partits polítics efectivament es financen per vies il·legals.

Figura 19. Histograma del finançament dels partits polítics il·legalment

La Figura 20 analitza els **factores explicatius** de les diferències en la creença del finançament per vies il·legals dels partits polítics. El **sexe**, l'**edat**, la **ideologia**, la **identitat** i el suport al **partit de govern** són tots factors que expliquen diferències en la percepció del finançament il·legal per part dels partits polítics, mentre que el nivell d'estudis és l'únic factor que ho és de manera significativa.

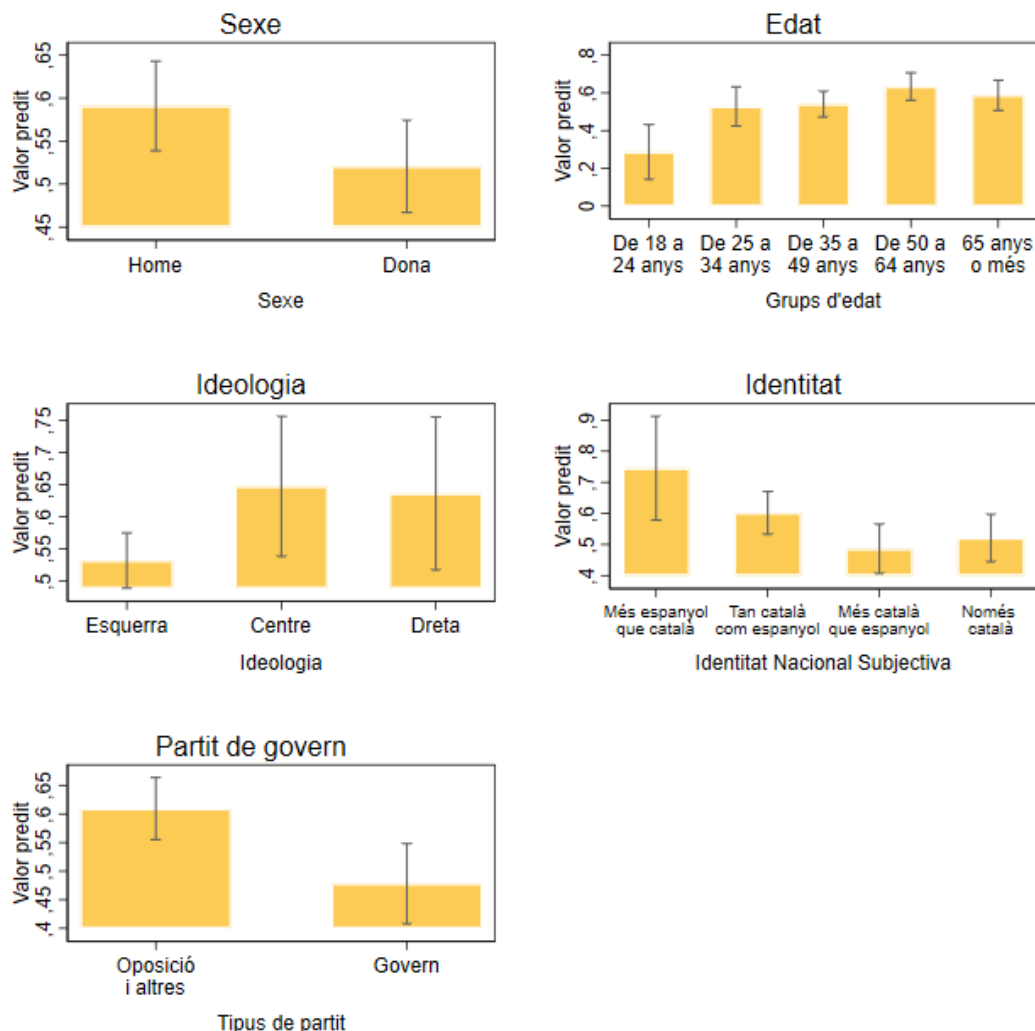
El panell superior esquerre ens mostra com les **dones** semblen tenir una menor tendència a creure que els partits polítics es financen il·legalment, tot i que les diferències només són estadísticament significatives amb un nivell de confiança del 90%. Per **edats** (panell dret superior), veiem sorprenentment com les persones més joves—aquelles que perceben l'existència de majors nivells de corrupció al país—són les que en menor mesura consideren que els partits polítics es financen il·legalment. Entre la resta de grups d'edat, tanmateix, no hi ha diferències substantives.

Si ens fixem en la **ideologia**, el panell mitjà esquerre ens mostra que les persones de centre i les de dretes consideren en major mesura que els partits polítics es financen il·legalment, tot i que en aquest cas les diferències respecte els individus d'esquerres només són significatives—i amb un nivell de confiança del 90%—en comparació amb els individus de centre. A la seva dreta, observem com les persones amb una **identitat** exclusivament o predominantment espanyola són les que consideren en major mesura que els partits es financen il·legalment a Catalunya, seguit de les persones amb identitats duals. Les diferències del grup de predominantment i exclusivament espanyols amb el grup de predominantment catalans són de fins a 26 punts percentuals (22 amb els que se senten només catalans), mentre que les diferències entre els individus amb identitats duals i els que manifesten identitats predominantment i exclusivament catalanes són de 11 i 8 punts percentuals respectivament—i també estadísticament significatives.

Finalment, el panell inferior indica de forma molt clara que les persones que el 2017 van **votar a JxC o ERC** creuen en molt menor mesura que els partits es financen il·legalment. De fet, dintre d'aquest grup la probabilitat de creure en l'existència de finançament irregular està per sota del 0,40, mentre que entre els votants de la resta de formacions la probabilitat incrementa fins a més del 0,60. La Figura A9 a l'Apèndix mostra

adddicionalment els resultats per nivell d'estudis, on no s'observen diferències en l'opinió sobre el finançament il·legal dels partits.

Figura 20. Finançament dels partits polítics il·legalment

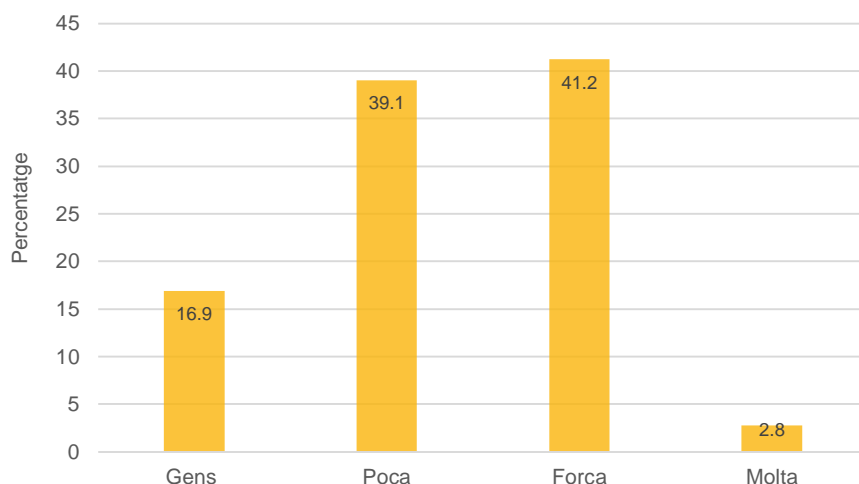

El perfil de la persona que considera en major mesura que els **partits polítics es financen irregularment** és un home de 50 a 64 anys, de dretes, amb una identitat més espanyola que catalana i que vota a partits de l'oposició.

Seguidament ens centrarem en el **grau d'honestedat dels càrrecs públics**. La Figura 21 ens en mostra el seu histograma. A diferència amb l'avaluació de l'honestedat dels catalans, on hi predominava l'opció que els catalans són honestos, en aquest cas la distribució de la variable està més repartida, i mentre que un 44% dels enquestats consideren que els càrrecs públics són força (41%) o molt (3%) honestos, el 56% restant consideren que ho són poc (39%) o gens (17%).

Figura 21. Histograma del grau d'honestedat dels càrrecs polítics a Catalunya

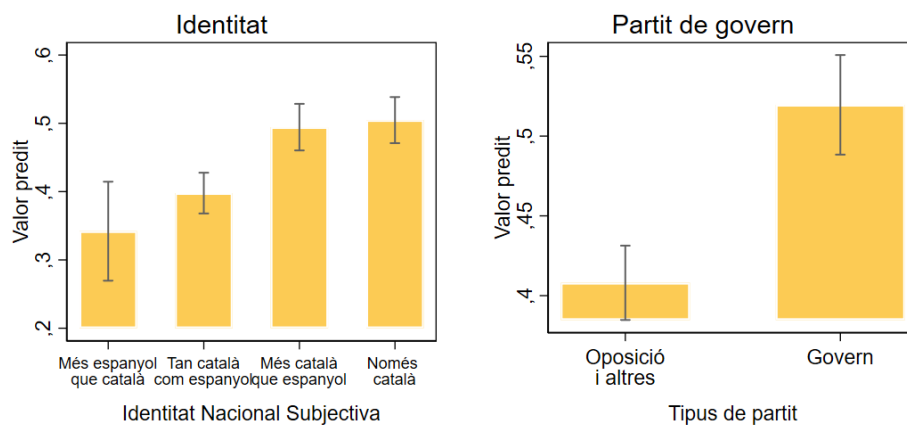

Si ens fixem en què **explica les diferències** en la percepció d'honestedat dels càrrecs públics a Catalunya, veiem com tan sols les variables més polítiques—la **identitat** i la identificació amb el **partit de govern**—són rellevants. Ni el sexe, ni l'edat, ni el nivell d'estudis ni la ideologia resulten explicatius de diferències en la percepció d'honestedat. En qualsevol cas, la Figura A10 a l'Apèndix mostra els resultats per a cadascuna de les variables explicatives.

Tal i com ens mostra la Figura 22, les persones amb **identitats** duals i, sobretot, predominantment espanyoles tenen una percepció més negativa de l'honestedat dels càrrecs públics a Catalunya que les predominantment i exclusivament catalanes. La diferència entre els dos grups d'identitat extrems és de fins a 16 punts percentuals.

De manera molt similar, les persones que van **votar a ERC i JxC** a les eleccions del 21D de 2017 tenen una molt més elevada percepció d'honestedat que els votants de la resta de partits—les diferències entre els dos grups són de més de 10 punts percentuals. Tot i que la pregunta no està adreçada a avaluar l'honestedat dels carrers polítics de la Generalitat, els resultats en deixen entendre que molta gent pot estar assimilant els càrrecs polítics a Catalunya amb el seu govern autonòmic.

Figura 22. Grau d'honestedat dels càrrecs polítics a Catalunya

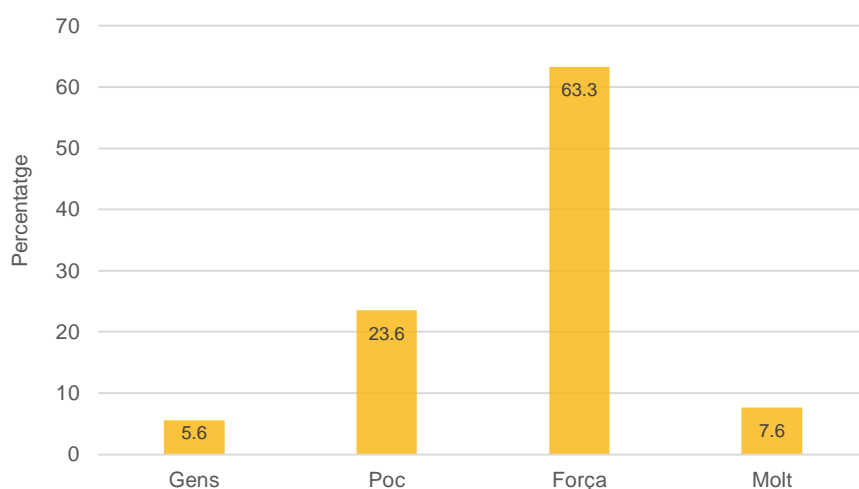
El perfil de la persona que percep **major honestedat entre els càrrecs públics de Catalunya** és algú que se sent exclusivament català i que va votar a un partit de govern.

7. Les administracions públiques

En aquest capítol ens centrarem en la percepció de corrupció dins de les institucions públiques i en el seu personal. Començarem per analitzar fins a quin punt els catalans creuen que el **personal de l'administració a Catalunya és honest**. La Figura 23 mostra que, tot i la generalitzada percepció d'existència de corrupció a Catalunya, aquesta no s'atribueix principalment a la persona que treballa en la seva administració. De fet, el 63% dels enquestats consideren que el personal de l'administració del país és força honest, seguit del 23% que considera que ho és poc. Finalment, aquells que consideren que el personal de l'administració és molt honest representen gairebé el 8%, mentre que creuen que no ho és gens no arriben al 6%.

Figura 23. Histograma de l'honestedat del personal de l'administració de Catalunya

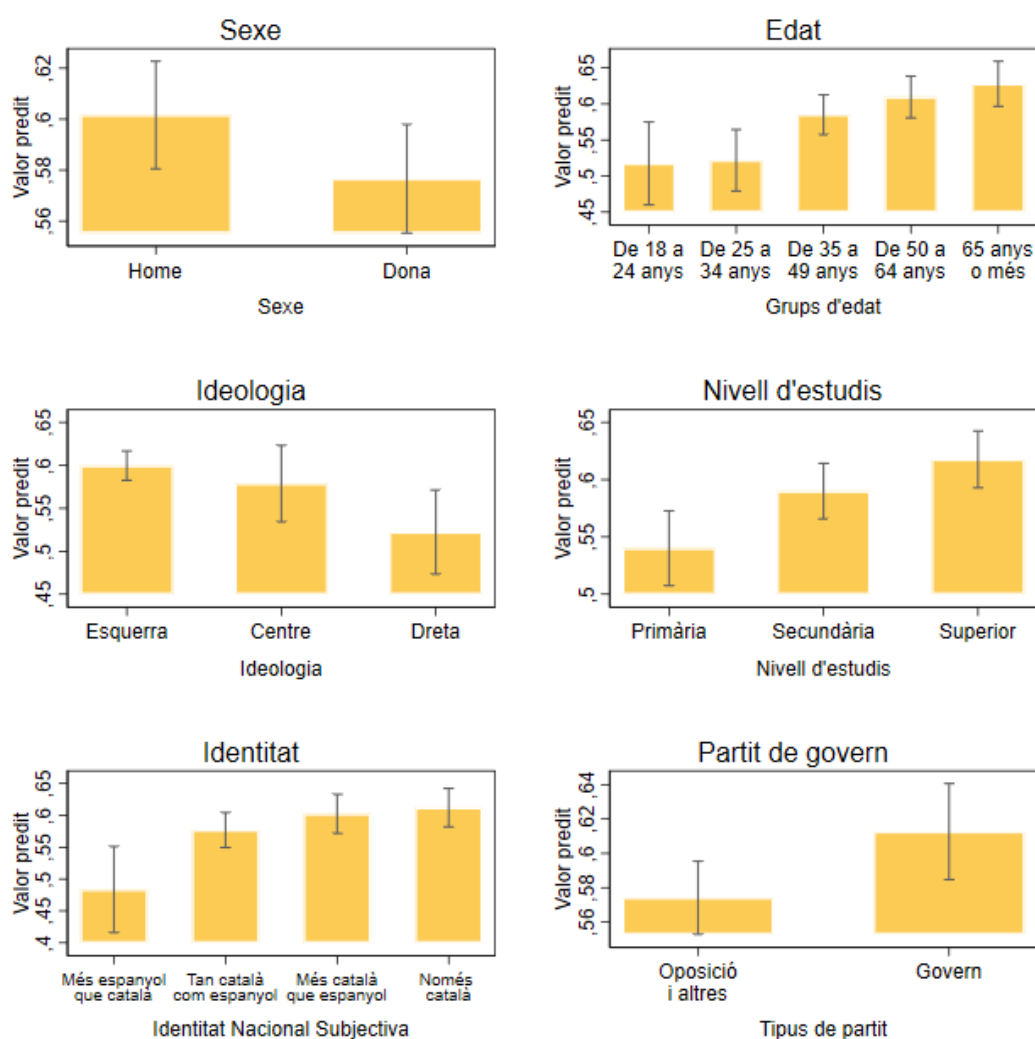
La Figura 24 ens mostra quins factors **expliquen les diferències** en la percepció d'honestedat del personal de l'administració de Catalunya. Les dades ens mostren que en aquest cas totes les variables considerades en l'estudi, excepte el sexe (veure figura A11 a l'Apèndix), són explicatives de diferències: l'**edat**, el **nivell d'estudis**, la **ideologia**, la **identitat** i el vot al **partit de govern**.

El panell superior esquerre sembla indicar que els **homes** podrien ser una mica més confiats en l'honestedat del personal de l'administració, tot i que les diferències no arriben a ser estadísticament significatives. Per contra, a la seva dreta sí que podem veure com les persones de **35 i més anys** consideren en major mesura que els més joves que el personal administratiu del país és honest. L'evidència és especialment forta entre les persones de 65 i més anys, on la diferència arriba en comparació amb els més joves arriba a 11 punts percentuals.

En el panell mitjà esquerre podem veure com les persones de **dretes** consideren que el personal de l'administració pública a Catalunya és menys honest que no pas les d'esquerres. De manera similar, en el panell de la seva dreta observem com, a mesura que les persones incrementen el seu **nivell d'estudis**, la seva confiança en l'honestedat del personal de l'administració també incrementa. Amb tot, en ambdós casos les diferències són relativament menors (al voltant de 7 punts percentuals de canvi).

Finalment, en el panell inferior esquerre podem veure com la **identitat** no explica diferències en la percepció d'honestedat del personal de l'administració de Catalunya, exceptuant el grup de persones que es consideren només espanyoles i més espanyoles que catalanes, que perceben menor honestedat entre el personal administratiu. Les diferències entre aquest i la resta de grups d'identitat varien entre els 9 i els 13 punts percentuals. Finalment, a la seva dreta comprovem com, de manera probablement no sorprenent, les persones que van votar a un **partit el 2017 que forma part del govern** de Catalunya perceben major honestedat entre el personal administratiu del país—tot i que l'evidència només és significativa amb un nivell de confiança del 90%.

Figura 24. Honestedat del personal de l'administració de Catalunya

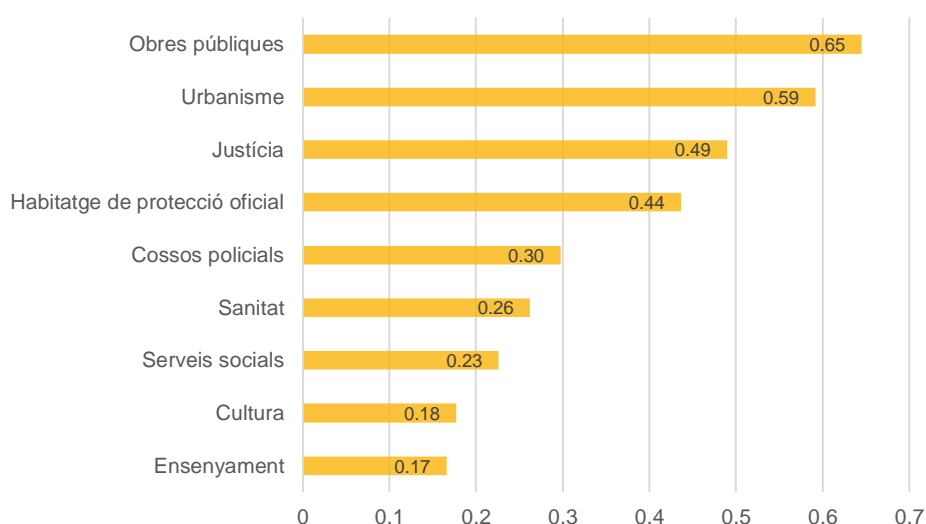
El perfil de la persona que percep major **honestedat en el personal de l'administració de Catalunya** té més de 65 anys, una ideologia d'esquerreres, estudis superiors, se sent només català i vota al partit de govern.

A continuació ens fixem en la **percepció del grau de corrupció en els següents serveis públics**: obres públiques, urbanisme, justícia, habitatge de protecció oficial, cossos policials, sanitat, serveis socials, cultura, ensenyament (quatre categories de resposta: molta (1), **bastanta**, poca i gens (0)).

En la Figura 25 hem ordenat els diferents serveis en funció de la percepció mitjana d'existència de corrupció. No sorprenentment, la figura ens mostra com és en les **obres públiques** i en l'**urbanisme** on es percep una major existència de corrupció—ambdues categories registren valors mitjans al voltant de 0,6. Una mica per sota hi trobem l'**administració de justícia** i la **gestió de l'habitatge de protecció oficial**, en els dos casos amb valors mitjans entre 0,4 i 0,5. Seguidament hi trobem els **cossos policials**, la **sanitat** i els **serveis socials**. Més per sota, amb valors al voltant del 0,2 (això és, la majoria de persones responen que hi ha poca o gens corrupció) hi trobem la **cultura** i l'**ensenyament**.

Figura 25. Percepció del grau de corrupció en diversos serveis públics

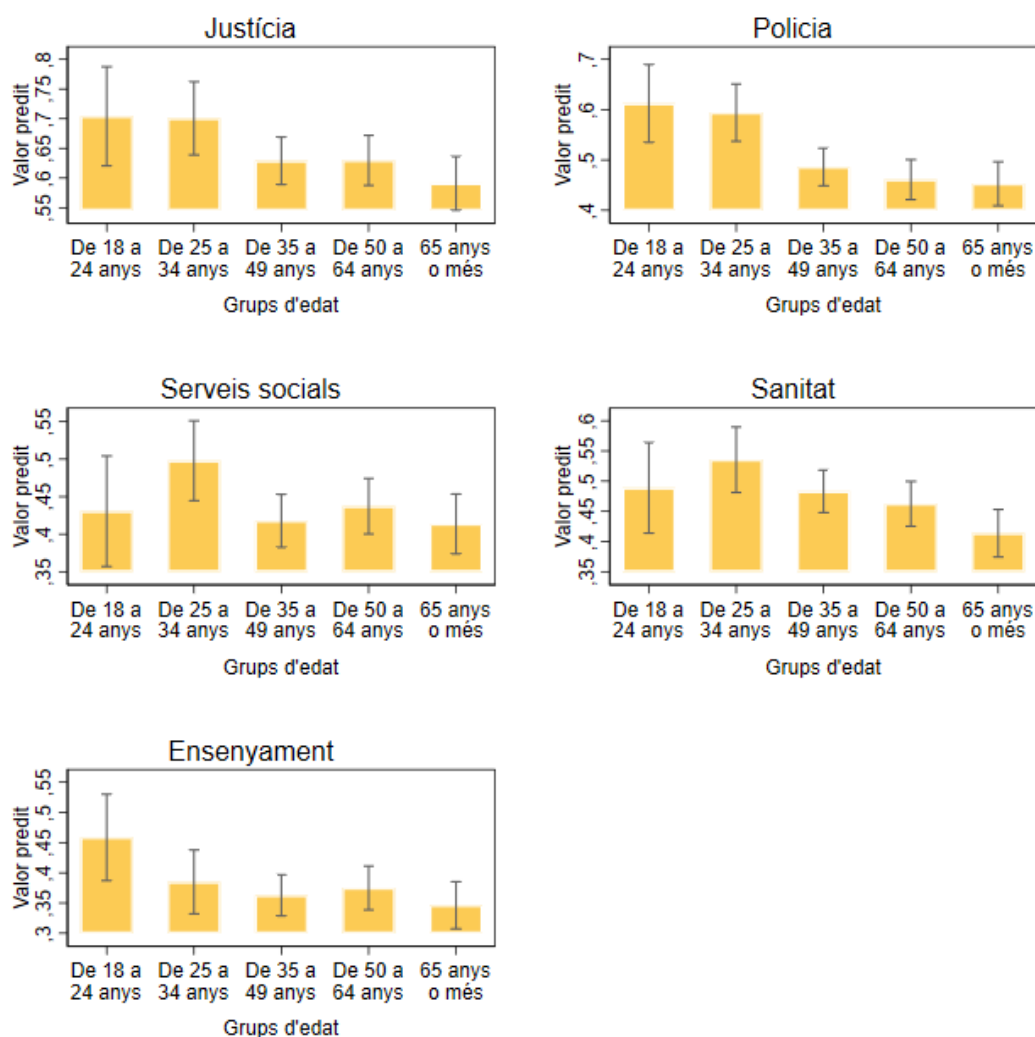

En la Figura 26 i la Figura 27 hem seleccionat específicament aquells **serveis públics en els que podem observar diferències** entre grups d'individus. Així, la Figura 26 mostra la percepció de grau de corrupció per a quatre serveis públics específics en funció de l'**edat**. Els resultats ens revelen com les persones **més joves** són les que perceben existència de majors nivells de corrupció en la justícia, en la policia, en els serveis socials i en la sanitat. La Figura 27 mostra la percepció de grau de corrupció a l'urbanisme, les obres públiques, la justícia, els serveis socials i la sanitat en funció del **nivell d'estudis**. En aquest cas podem observar com, amb matisos que seguidament detallarem, les persones amb **estudis secundaris** són els que perceben més corrupció en tots els serveis públics. Finalment, la Figura A12 a l'Apèndix mostra els resultats per a tots els ítems i per a totes les diferents variables explicatives.

Centrant-nos en la Figura 26, els resultats ens revelen que hi ha una divisió important en la percepció de la corrupció a la **justícia** en funció de l'**edat**, amb els menors de 35 anys percebent fins a gairebé 10 punts percentuals més corrupció que els majors. La mateixa relació es manté quan ens fixem en els **cossos policials**, amb unes diferències que augmenten fins a 15 punts percentuals.

En els panells inferiors observem els resultats per **serveis socials** i sanitat. En el primer dels casos, sembla ser que els joves d'entre 25 i 34 són els que perceben més corrupció, tot i que la figura no mostra cap patró amb clarividència. Pel que fa a la **sanitat**, sembla ser un altre cop que els individus entre 24 i 35 són els que perceben major corrupció, amb una tendència a anar decreixent a mesura que augmenta l'edat. Les diferències d'aquest grup són estadísticament significatives quan les comparem amb els individus de 50 a 64 i els de més de 65 anys (canvi de 7 i 12 punts percentuals, respectivament). Finalment, el panell inferior esquerre ens mostra que es perceben majors nivells de corrupció en l'**ensenyament** entre els joves de 18 a 24 que en la resta de grups d'edat, amb diferències properes als 10 punts percentuals.

Figura 26. Grau de corrupció en diversos serveis públics per edat

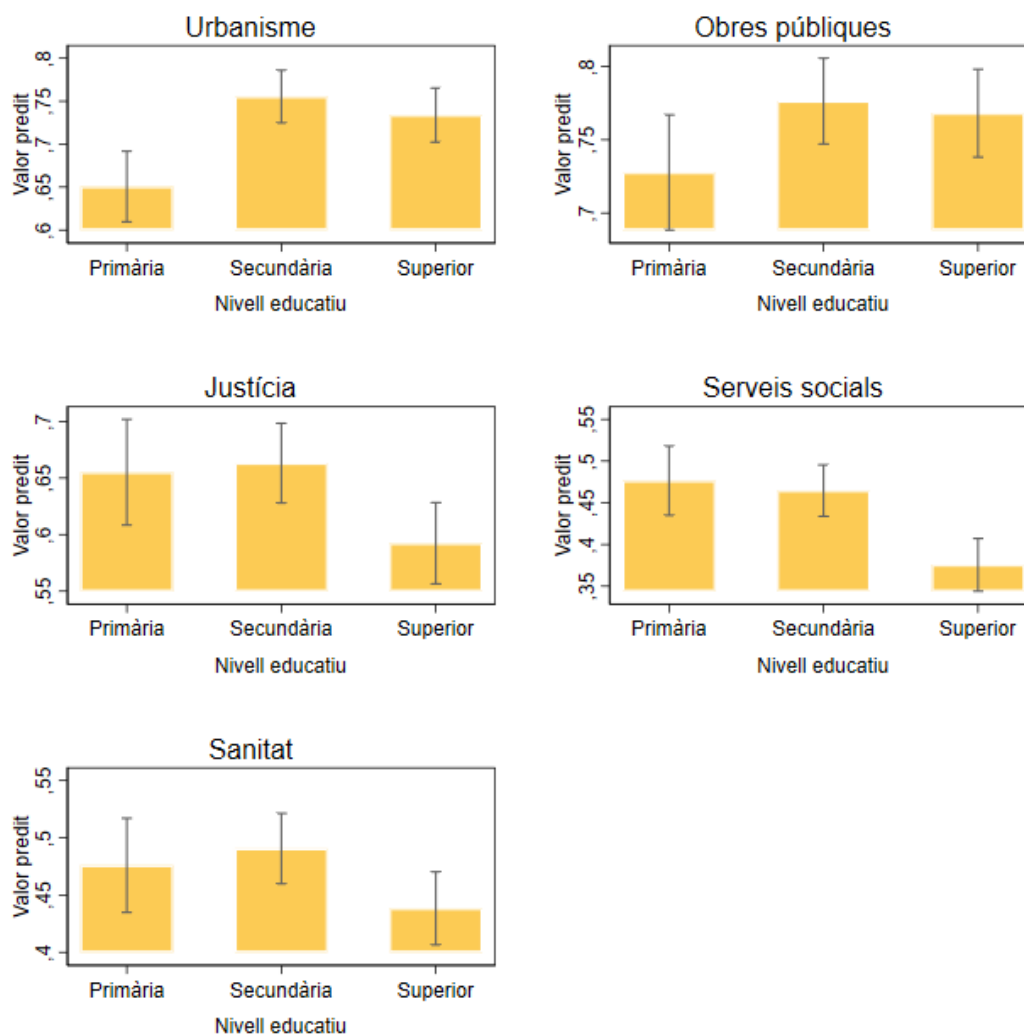

La Figura 27 ens mostra les diferències en la percepció de corrupció en diversos serveis públics en funció del **nivell d'estudis** de l'enquestat. En la primera fila podem observar com les persones amb **menys nivell d'estudis** són les que perceben menor corrupció en l'**urbanisme**—amb diferències que superen els 10 punts percentuals—i en les **obres públiques**—diferències de poc més de 5 punts percentuals. El patró s'inverteix,

tanmateix, quan ens fixem en la **justícia**, els **serveis socials** i la **sanitat**. En aquests casos, les persones amb **estudis primaris i secundaris perceben** majors nivells de corrupció que les persones amb estudis superiors. Les diferències van des dels poc més de 5 punts percentuals en la sanitat i els serveis socials, als més de 10 punts percentuals per la sanitat.

Figura 27. Grau de corrupció en diversos serveis públics per nivell d'estudis

El perfil de qui percep major corrupció a la **justícia**, en els **serveis socials** i en la **sanitat** és una persona de 18 a 34 anys amb estudis primaris o secundaris, mentre que el perfil de qui percep més corrupció en la policia és un jove de 18 a 24 anys, i el que en percep més en l'**urbanisme** i en les **obres públiques** és una persona amb estudis secundaris.

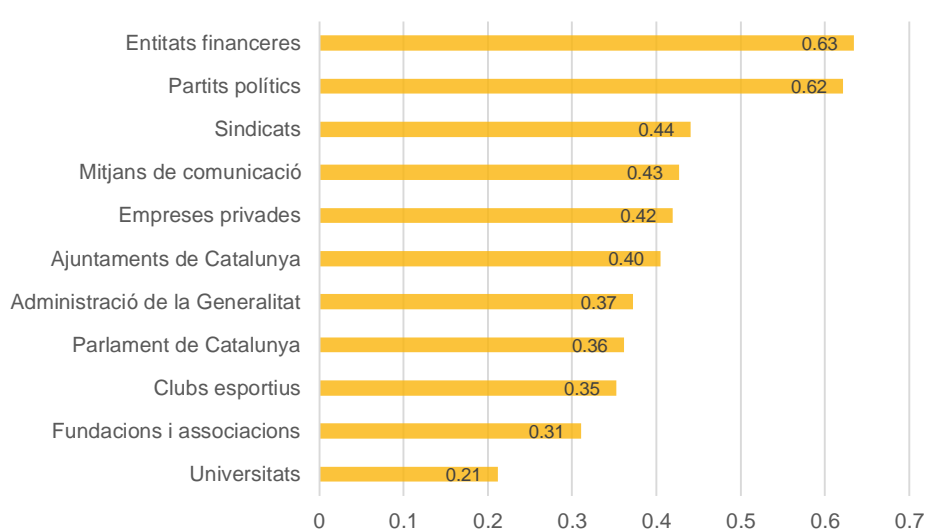
Continuem fixant-nos en la percepció de corrupció, si bé en aquest cas aplicada a les **institucions, tant públiques com privades**. En concret, ens centrem en les **entitats financeres**, els **partits polítics**, els **mitjans de comunicació**, els **sindicats**, el **Parlament de Catalunya**, els **ajuntaments de Catalunya**, les **empreses privades**, l'**administració de la**

Generalitat, els **clubs esportius**, les **fundacions i associacions**, i, finalment, les **universitats**. Com en la Figura 25, la pregunta permet quatre categories de resposta—molta (1), bastanta, poca i gens (0)—i hem ordenat les diferents institucions en funció de la percepció mitjana d'existència de corrupció.

Així doncs, la Figura 28 mostra com les **entitats financeres** i els **partits polítics** són les institucions líders en percepció de corrupció, amb valors que superen el 0,6 (això és, bastanta corrupció). Per sota, a força distància, hi trobem els sindicats, els mitjans de comunicació, les empreses privades i els ajuntaments, amb valors que oscil·len el 0,4 i el 0,5. Més avall ens hi trobem l'administració de la Generalitat, els clubs esportius i les fundacions i associacions, i a força distància tanquen les universitats amb un valor mitjà tan sols de 0,2.

Figura 28. Histograma de la percepció del grau de corrupció en diverses institucions

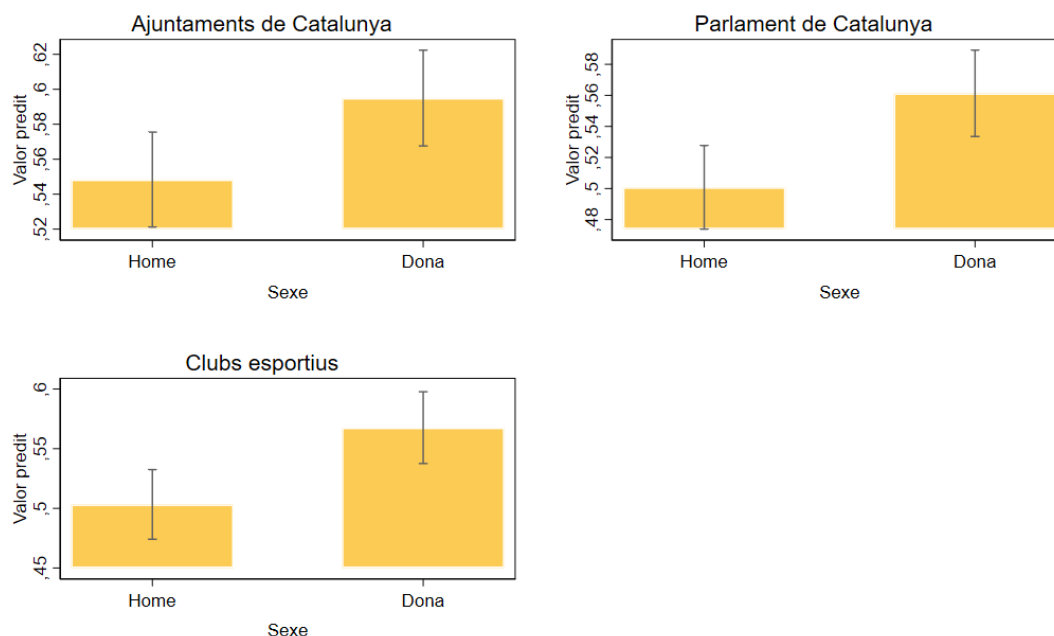

La següents figures mostren els **factores explicatius de la percepció del grau de corrupció** en diverses institucions per sexe, edat, ideologia i identitat. Per **sexe** (Figura 29), observem com les dones perceben major corrupció en els Ajuntaments, el Parlament i en els clubs esportius. Per **edat** (Figura 30), les dades ens revelen que les persones joves són les que perceben major corrupció en les entitats financeres, l'administració de la Generalitat, els clubs esportius i les empreses privades. Per **ideologia** (Figura 31) les persones d'esquerres perceben major corrupció en les entitats financeres, però les de dretes ho fan en els ajuntaments de Catalunya, en el seu Parlament i en l'administració de la Generalitat. Finalment, per **identitat** (Figura 32) observem com les persones que se senten més espanyoles que catalanes perceben major corrupció als ajuntaments de Catalunya, al seu Parlament i a l'administració de la Generalitat. La Figura A13 a l'Apèndix mostra els resultats per a tots els ítems i per a totes les diferents variables explicatives. En aquesta es veu que no hi ha diferències rellevants per nivell d'estudis ni per vot al partit de govern—amb l'excepció, en aquest darrer cas de l'avaluació de l'administració de la Generalitat, per la que les persones que han votat a un partit de govern perceben menor corrupció.

Comencem amb la percepció de grau de corrupció per **sexe**. La Figura 29 ens mostra com les **dones perceben majors nivells de corrupció** en els ajuntaments de Catalunya, en el seu Parlament i en els clubs esportius. Les diferències amb els homes no són molt

grans (6 punts percentuals) i, de fet, un tendència similar s'observa en altres institucions públiques (com amb les universitats, partits polítics i entitats financeres) tot i que l'evidència no esdevé, en aquests darrers casos, estadísticament significativa.

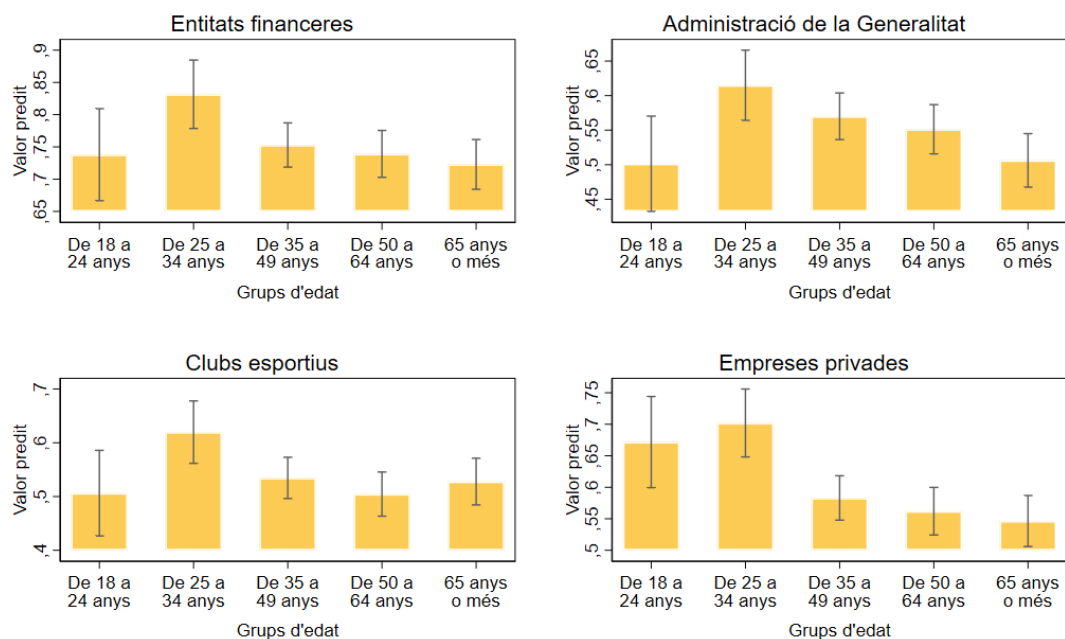
Figura 29. Percepció del grau de corrupció en diverses institucions i sexe

Continuem amb la Figura 30, que mostra les diferències en la percepció del grau de corrupció per **edat**. En aquesta, podem observar un patró en l'avaluació del grau de corrupció en diferents institucions força sistematitzat. Els **joves d'entre 25 i 34** any són els que perceben major corrupció en les **entitats financeres**, en l'**administració de la Generalitat**, en els **clubs esportius** i en les **empreses privades**, sense que es puguin determinar patrons d'avaluació de la corrupció diferenciats per a la resta de grups d'edat. Sobta especialment el cas dels joves d'entre 18 i 24 anys, que mostren nivells d'avaluació de la corrupció per sota dels d'entre 25 i 34 anys. Aquest fenomen, ja observat amb anterioritat en la Figura 26 pot venir explicat pel fet que aquestes persones encara no han interaccionat suficientment amb aquestes institucions i, per tant, no s'han pogut formar encara una opinió pròpia sobre l'extensió del grau de corrupció a dins de les mateixes.

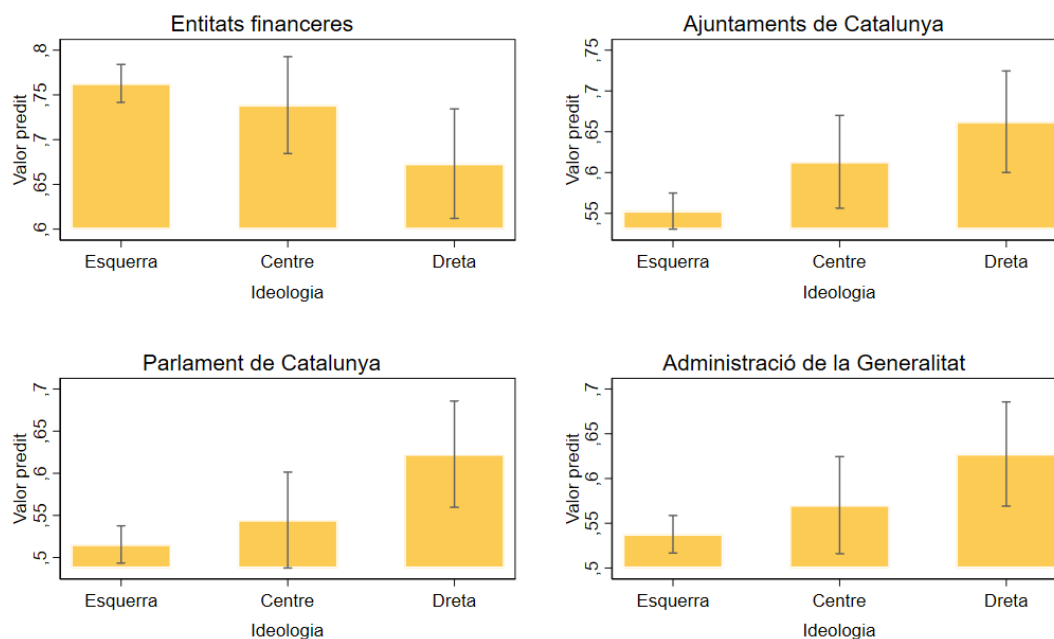

Figura 30. Percepció del grau de corrupció en diverses institucions i edat

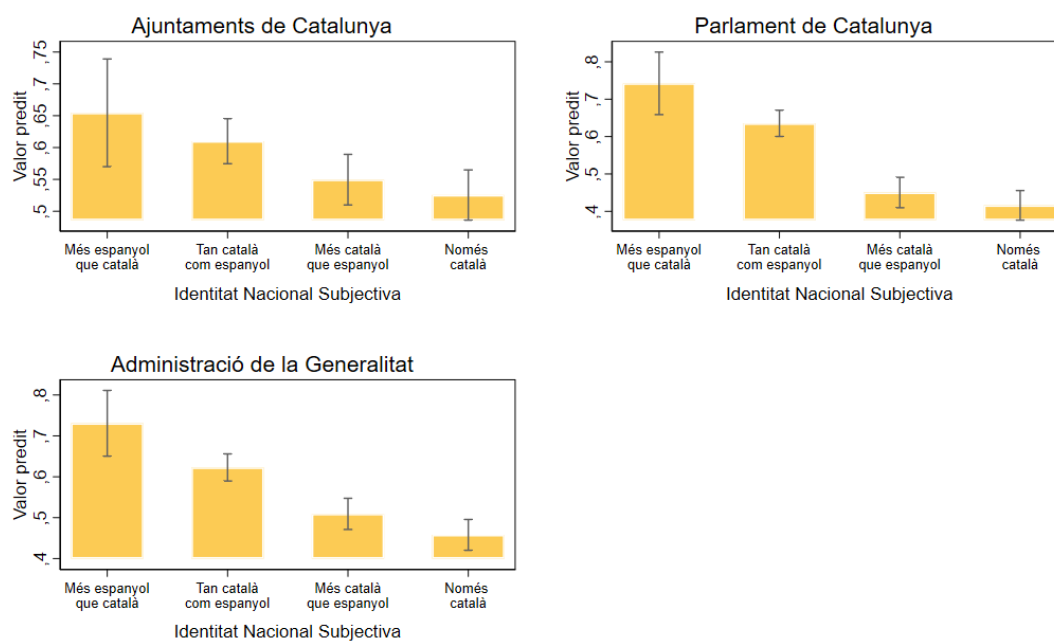
La Figura 31 mostra la percepció de corrupció en diverses institucions per **ideologia**. En aquest cas podem observar com les persones **d'esquerres**, quan les comparem amb les de dretes, perceben menors nivells de corrupció en diferents institucions públiques catalanes—**ajuntaments** (9 punts percentuals de diferència), i **Parlament** i **administració de la Generalitat** (11 punts percentuals cadascuna)—, mentre que les persones de **dretes** perceben menors nivells de corrupció que les d'esquerres en les entitats **financeres** (11 punts percentuals). En tots els casos, les persones de centre mostren valors intermitjos de percepció de corrupció.

Figura 31. Percepció del grau de corrupció en diverses institucions i ideologia

Finalment, i de manera molt similar al cas de la ideologia, la Figura 32 ens mostra com la **identitat** és un factor crucial per entendre les diferències en l'avaluació del grau de corrupció en diverses institucions públiques catalanes. En efecte, les persones que se senten **només espanyoles i més espanyoles que catalanes** són les que perceben majors nivells de corrupció en els **ajuntaments** de Catalunya, en el **Parlament** i en l'**administració de la Generalitat**. Si els comparem amb les persones que se senten més catalanes que espanyoles i, sobretot, amb les només catalanes, la diferència en l'avaluació va des dels 10 punts percentuals en el cas dels ajuntaments a fins a 30 punts percentuals en el cas del Parlament i de l'administració de la Generalitat. Finalment, les persones amb **identitats duals** mostren valoracions intermitges, si bé més properes als grups d'identitat espanyols que no pas als catalans.

Figura 32. Percepció del grau de corrupció en diverses institucions i identitat

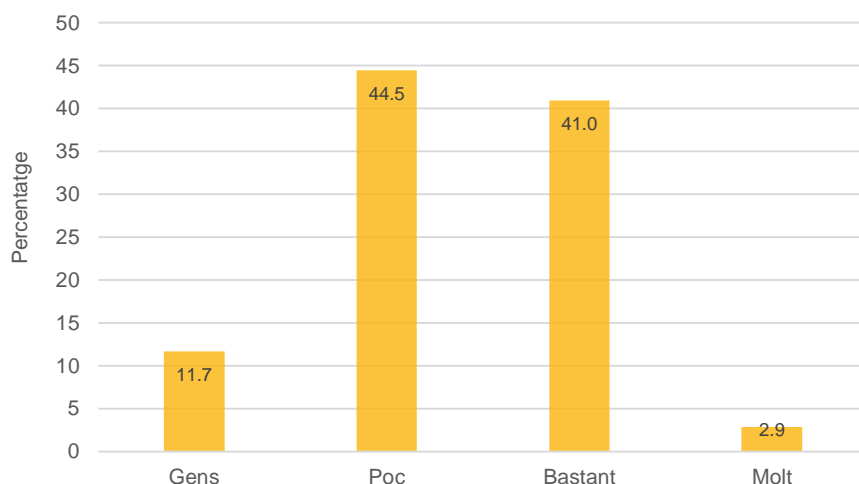
El perfil de qui percep **major corrupció en els ajuntament de Catalunya** i en el **Parlament de Catalunya** és una persona de dretes que se sent més espanyola que catalana. De manera similar, el qui percep major corrupció en l'**administració de la Generalitat** és una persona amb el mateix perfil i una edat d'entre 25 i 34 anys.

El perfil de qui percep **major corrupció en les entitats financeres** és un jove d'entre 25 i 34 anys i d'esquerres, mentre que el qui percep major corrupció en els **clubs esportius** i en les **empreses privades** és un jove d'entre 25 i 34 anys.

Transparència i conflictes d'interès

En aquest capítol abordarem la percepció del grau de transparència de les administracions públiques i les actuacions que els individus estarien disposats a dur a terme davant d'una denegació d'informació per part del seu ajuntament. Comencem per la **percepció de transparència de les administracions**. La Figura 33 ens mostra com la majoria de la ciutadania és més aviat crítica amb el grau de transparència de les administracions públiques: un 45% considera que són poc transparents i un 12% que no ho són gens, mentre que un 41% considera que ho són bastant i tan sols un 3% considera que ho són molt. Aquesta xifra entra en conflicte amb les xifres donades per la plataforma avaluadora Dyntra, que situa Catalunya com a capdavantera a l'Estat en transparència, amb un grau de transparència institucional que arriba al 93%.¹³

Figura 33. Histograma del grau de transparència de les administracions públiques

Si ens fixem en els **factors explicatius** de les diferències en la percepció del grau de transparència de les administracions públiques, la Figura 34 revela l'existència de quatre factors rellevants: els tres de naturalesa política—**ideologia, identitat i vot al partit de govern**—així com també el **nivell d'estudis**. Per contra, no s'observen diferències per sexe ni per edat, tal i com es pot comprovar en la Figura A14 a l'Apèndix.

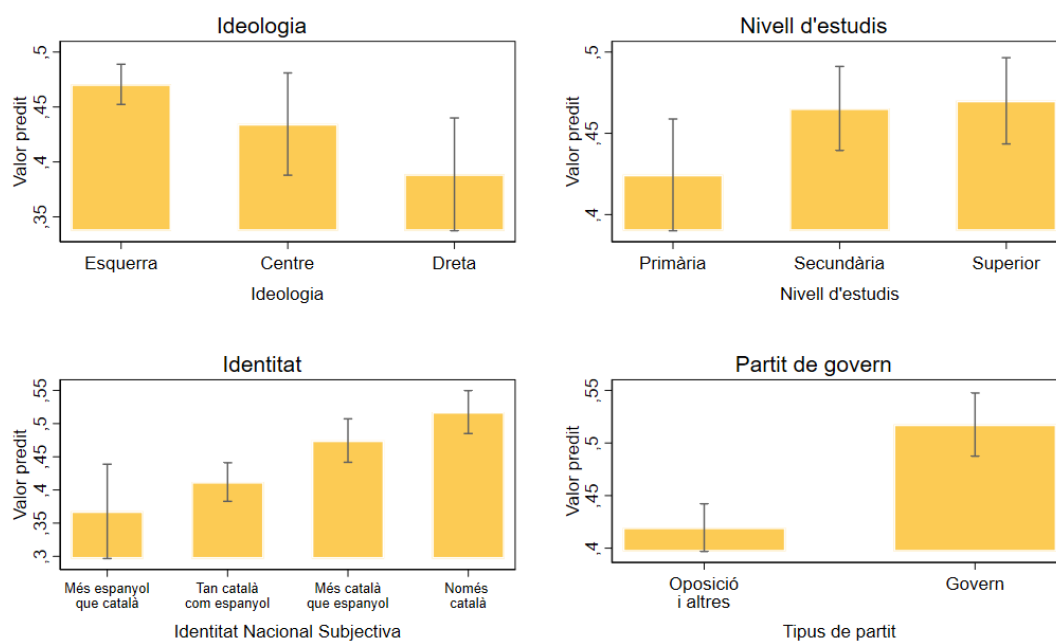
En primer lloc, en línia amb els resultats de la darrera pregunta del capítol 7 sobre la percepció del grau de corrupció en diverses institucions (Figura 29 a Figura 32), veiem en el panell superior esquerre com les **persones de dretes** són les més desconfiades en la transparència de les administracions públiques, amb una mitjana que se situa gairebé 10 punts percentuals per sota del valor de les persones d'esquerra i 5 dels de dretes (en aquest darrer cas les diferències no són estadísticament significatives). De manera similar, en el panell de sota observem com a mesura que els individus manifesten **identitats més catalanes que espanyoles** la percepció de transparència també augmenta, essent en aquest cas la majoria de les diferències entre grups estadísticament significatives. De fet, el canvi d'una persona que se sent exclusivament o predominantment espanyola a una que se sent només catalana incrementa la diferència de percepció en 15 punts percentuals. Pel que fa a la diferència entre els votants d'un **partit del govern** o de l'oposició, aquesta és fins a 10 punts percentuals major entre els primers que els segons.

¹³ Dades disponibles a <https://www.dyntra.org/poi/generalitat-de-catalunya-generalidad-de-cataluna/>.

Finalment, quant al **nivell d'estudis**, l'evidència mostrada en el panell superior dret ens indica que només hi ha diferències entre les persones amb estudis primaris i superiors i l'impacte del canvi és molt menor (per sota dels 5 punts percentuals).

Figura 34. Grau de transparència de les administracions públiques

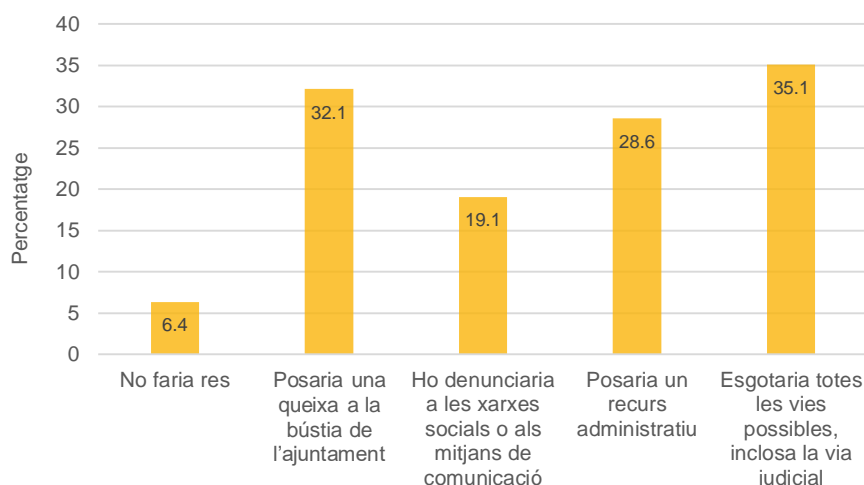

El perfil de la persona que percep **major grau de transparència de les administracions públiques** és un individu d'esquerres, amb estudis superiors, amb identitat exclusivament catalana i que dona suport al partit de govern.

A continuació ens centrem en les **reaccions dels ciutadans davant d'una eventual manca de provisió d'informació** per part del seu ajuntament. El redactat de la pregunta que ens permet abordar aquest aspecte és el següent: "Si vostè demanés certa informació al seu ajuntament però aquest es negués a lliurar-li, què faria? Esgotaria totes les vies possibles, inclosa la via judicial, Posaria una queixa a la bústia de l'ajuntament, Posaria un recurs administratiu, Ho denunciaria a través de les xarxes socials o mitjans de comunicació, No faria res". La pregunta és multireposta, de manera que els enquestats poden assenyalar més d'una actuació (motiu pel qual el percentatge de totes les respostes suma més de 100).

La Figura 35 ens mostra com l'opció preferida de resposta és la més completa de totes, en la que l'individu està disposat a **esgotar totes les vies possibles**, inclosa la judicial. Aquesta categoria de resposta és elegida pel 35% dels enquestats. En segon lloc, un 32% afirma que posaria una queixa a la bústia de l'ajuntament, seguit per un 29% que diu que posaria un recurs a l'ajuntament. Finalment, un 19% diu que ho mencionaria a les xarxes socials i als mitjans de comunicació mentre que tan sols un 6% reconeix que no faria res.

Figura 35. Actuació davant de la negació d'informació per part de l'administració (multiresposta)

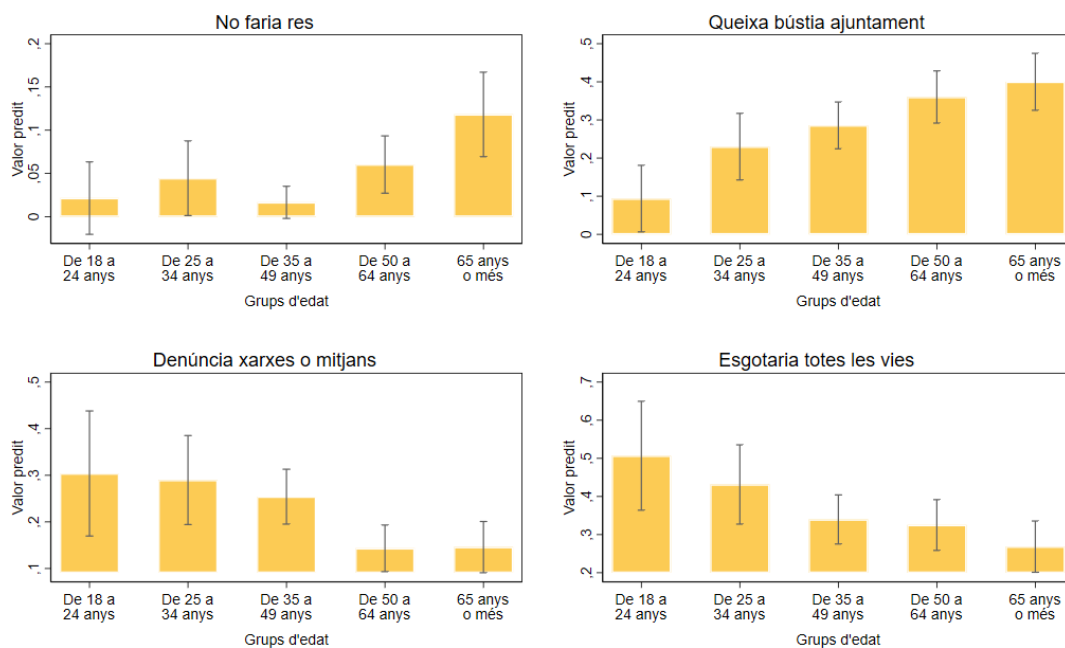

La Figura 36 explora els **factors explicatius** de la selecció de cadascuna de les diferents alternatives davant de la negació d'informació per part de l'administració en funció del grup d'**edat** (excepte el recurs administratiu, pel que no hi ha diferències substantives). Un cop d'ull ràpid a les dades ens permet veure que la probabilitat de triar les opcions de no fer res i de posar una queixa a la bústia de l'ajuntament augmenten amb l'edat mentre que la denuncia a les xarxes i l'esgotament de totes les vies es correlaciona negativament amb l'edat. Finalment, la Figura A15 a l'Apèndix mostra els resultats per a la resta de variables explicatives, per les que no s'observen diferències substantives.

En el panell superior esquerre de la Figura 36 podem observar com la probabilitat de **no fer res** davant de la negació d'informació per part de l'administració incrementa a mesura que ho fa l'**edat**. La diferència entre les persones de 18 a 24 anys i les de 65 anys i més és de fins 10 punts percentuals. A la seva dreta podem comprovar com, no sorprenentment, la probabilitat de posar una **queixa a la bústia a l'ajuntament** augmenta també molt considerablement a mesura que ho fa l'**edat**. Mentre que pels més joves la probabilitat de fer-ho és de tant sols del 0,09, per les persones de 65 anys i més augmenta fins el 0,40. Ens trobem en canvi la fotografia inversa quan considerem la possibilitat de **denunciar via xarxes socials** o mitjans de comunicació. Tal i com podem observar en el panell inferior esquerre, els **més joves** són els que registren una major probabilitat (al voltant del 0,30), xifra que es redueix fins a 0,15 en el cas dels majors de 64 anys.

Finalment, en el panell de baix a la dreta podem veure com, de manera molt similar, la possibilitat d'**esgotar totes les vies administratives** és una resposta molt popular entre els **més joves**. De fet, la meitat dels joves d'entre 18 i 25 anys afirmarien que ho farien, percentatge que va decreixent a mesura que augmenta l'edat, fins a registrar un valor de 0,27 entre les persones de 65 i més anys.

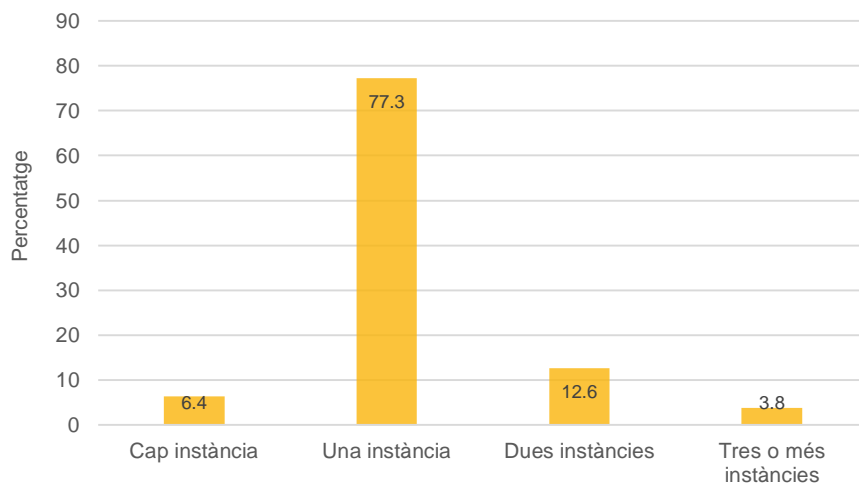
Figura 36. Actuació preferida davant de la negació d'informació per part de l'administració, per edat

El perfil de les persones que **no farien res** o que **posarien una queixa a la bústia de l'ajuntament** davant de la manca de provisió és una persona major de 65 anys. Per contra, el perfil d'una persona que en el mateix context faria una **denúncia a les xarxes socials** o **esgotaria totes les vies** és una persona d'entre 18 i 24 anys.

Seguim amb la mateixa pregunta per explorar el **nombre d'actuacions que l'individu manifesta que estaria disposat a dur a terme** per denunciar la manca de transparència (recordem que la pregunta és multiresposta). La Figura 37 ens mostra que la gran majoria de persones (77%) mencionen tan sols una actuació, mentre que el 13% en menciona dues i el 4% tres o més. Finalment, un 6% dels individus no menciona cap actuació.

Figura 37. Nombre d'actuacions que duria a terme davant la negació d'informació per part de l'administració

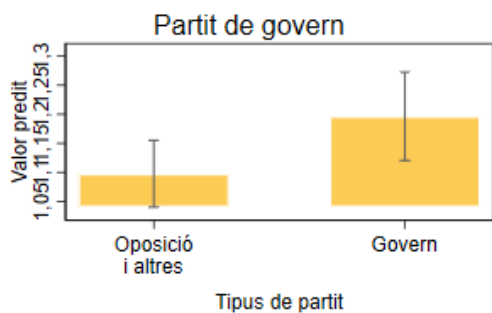
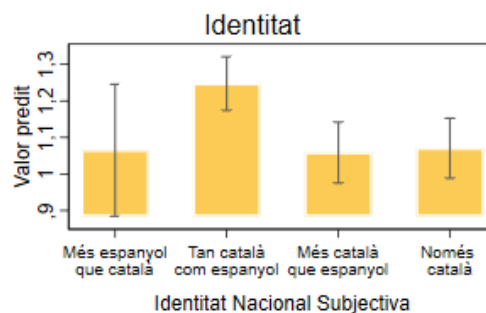
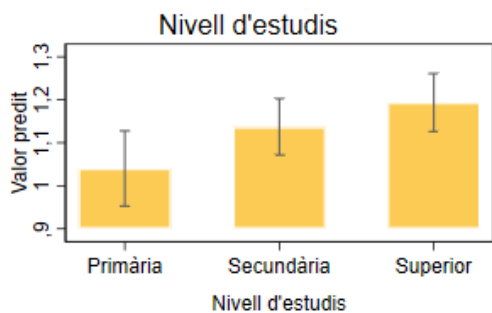
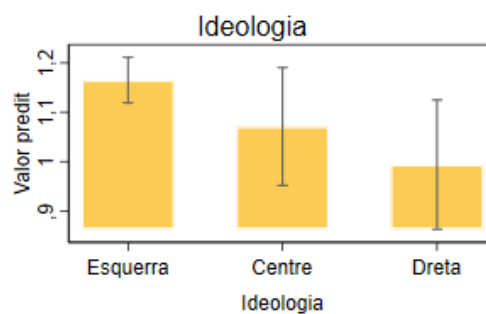
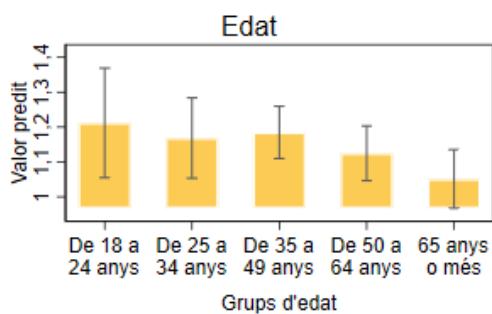

La Figura 37 analitza els **determinants del nombre d'actuacions que els individus asseguren que emprendrien** davant d'una manca de provisió d'informació per part de l'ajuntament. Els factors que han resultat rellevants per explicar diferències en el nombre d'actuacions són la **ideologia**, el **nivell d'estudis**, la **identitat** i el suport al **partit de govern**, mentre que l'**edat** només explica diferències marginalment i el sexe no ho fa en cap cas (els resultats per sexe es poden trobar a la Figura A16 a l'Apèndix).

Vegem-ho amb més detall. En el panell superior esquerre podem observar com les persones de **65 anys i més** semblen estar menys predisposades a emprendre accions davant la negació d'informació per part de l'administració, tot i que les diferències només són significatives respecte el grup dels més joves i amb un nivell de confiança del 90%. A la seva dreta, veiem com les **persones de dretes** estan disposades a emprar menys recursos per denunciar la manca de provisió d'informació que les d'esquerres (0,99 i 1,16 accions, respectivament), evidència que suporta la idea que les persones de dretes tenen actituds més conformistes i tendeixen a implicar-se políticament en menor mesura.

En el panell mitjà comprovem com el **nivell d'estudis** és un factor rellevant per explicar el nombre d'actuacions que els individus emprendrien. Així, mentre que la mitjana per a persones amb estudis primaris se situa en el valor 1,04, per les persones amb estudis universitaris incrementa fins a 1,19. Per **identitat**, les persones que se senten tan catalanes com espanyoles mostren una major predisposició a emprar diversos recursos per denunciar la manca de provisió d'informació (1,25 versus 1,05-1,07 per la resta de grups). Finalment, les persones que van votar el 2017 a **partits que formen part de l'actual govern** de la Generalitat també denoten major predisposició a emprendre actuacions. La diferència entre un grup i l'altre és de 10 dècimes.

Figura 38. Nombre d'actuacions que duria a terme davant la negació d'informació per part de l'administració

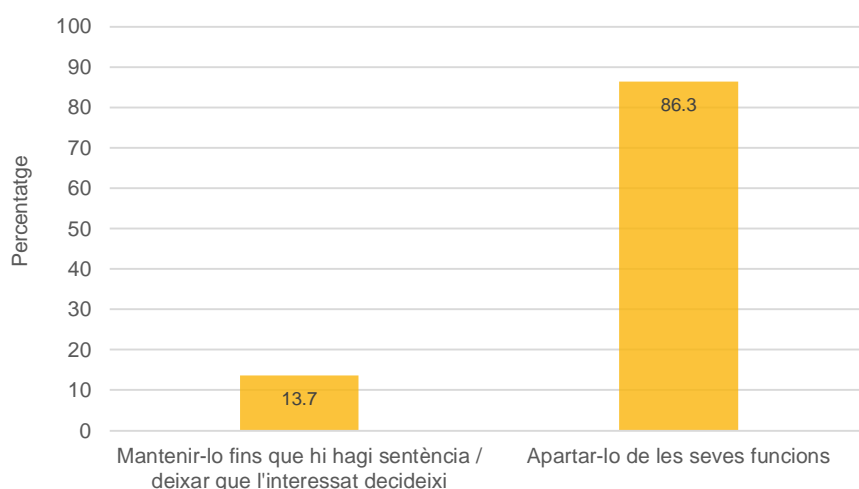
El perfil de la persona que està disposada a **emprendre un nombre més elevat d'accions** per a combatre la corrupció és un jove de 18 a 24 anys, d'esquerres, amb estudis superiors, identitat dual catalana i espanyola, i que va votar a un partit de govern.

Lluita contra la corrupció

En el darrer dels capítols empírics ens centrem en la reacció institucional davant de la corrupció, en els motius per no denunciar la corrupció, i en la confiança en les institucions que la poden combatre. Així, en primer lloc es va preguntar sobre quina hauria de ser la **reacció d'institucions i de partits** quan hi hagi indicis de corrupció que afectin un dels seus càrrecs públics. Hi havia quatre categories de resposta: deixar que l'interessat/ada decideixi, mantenir-lo fins que hi hagi sentència, apartar-lo de les seves funcions fins que hi hagi sentència, i d'altres. Tal i com mostra la Figura 39, atès que l'opció d'**apartar-lo de les seves funcions recull fins al 86%** de les respostes, hem agrupat la resposta de mantenir-lo en les seves funcions fins que hi hagi resposta (10%) i deixar que l'interessat decideixi (3%) en una mateixa categoria (l'opció altres, amb tan sols 5 respostes, ha estat descartada).

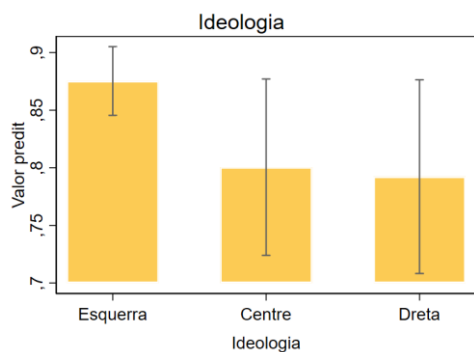
Figura 39. Histograma de la reacció de les institucions i partits davant de la corrupció

La Figura 40 aborda els **factors explicatius** de les diferències en la reacció d'institucions i de partits quan hi ha indicis de corrupció. En aquest cas, el valor 1 es correspon a l'opció d'apartar-lo de les seves funcions, mentre que la resta de categories estan codificades amb el valor 0. La **ideologia** és l'únic factor que explica certa variació tot i que les diferències són poc substantives. No s'observen, en canvi, diferències per sexe, edat, nivell d'estudis, identitat ni suport al partit de govern, tal i com mostra la Figura A17 a l'Apèndix.

El patró observat és similar al d'ocasions anteriors, amb les **persones d'esquerres** essent més propenses al càstig de la corrupció que les de dretes i les de centre. Malgrat que en tots els grups ideològics observem una majoria abassegadora en favor de l'opció d'apartat el candidat corrupte de les seves funcions, entre les persones d'esquerres aquest valor se situa 8 punts percentuals per sobre (del 0,80 al 0,88—diferències estadísticament significatives només al 90%).

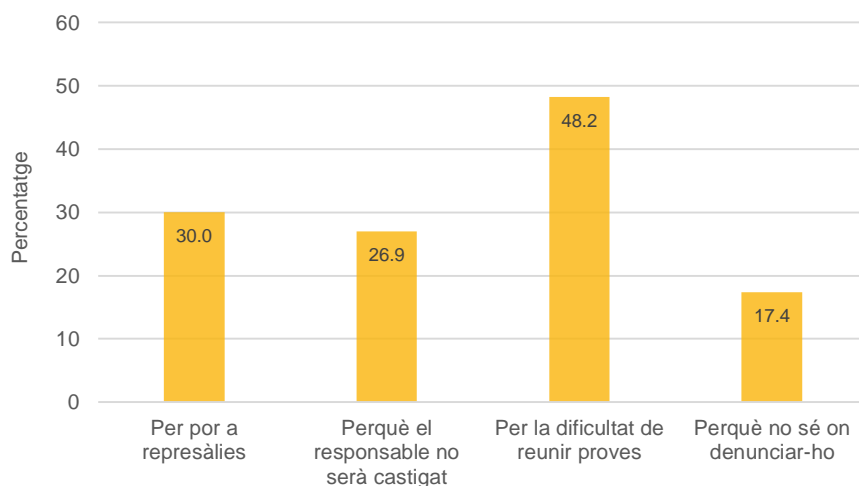
Figura 40. Reacció de les institucions i partits davant de la corrupció

El perfil de la persona que més probablement **apartaria a un polític de les seves funcions** en cas de corrupció és el d'una persona d'esqueres.

Seguidament ens fixem en els motius pels que una persona es plantejaria **no denunciar un cas de corrupció** del qual en té coneixement. D'entre les raons argüïdes predominen els motius relacionats amb l'eficàcia interna dels individus: un 48% ho justifica per la impossibilitat d'obtenir les **proves necessàries** per acreditar la corrupció, mentre que un 17% argumenta que no sabria **on denunciar-ho**. El segon factor en rellevància és la por a partir **represàlies**, opció escollida per tres de cada deu enquestats. Finalment, un 27% de la ciutadania afirma que es plantejaria no denunciar un cas de corrupció per una manca d'eficàcia externa en l'actuació, això és, perquè el responsable **no seria castigat** de totes maneres.

Figura 41. Histograma dels motius per no denunciar la corrupció

Quan avaluem els factors explicatius de les diferències de per què una persona es podria plantejar **no denunciar un cas de corrupció** veiem que hi ha poca evidència estadísticament significatives. L'**edat** sembla ser un factor explicatiu per l'opció de no denunciar la corrupció per por a represàlies; el **sexe** i els **estudis** ho serien per la dificultat de reunir proves; i tan sols els **estudis** ho serien per l'opció de no denunciar-ho perquè no sap on fer-ho. Finalment, no hi ha diferències per **cap de les variables més polítiques**—ideologia, identitat i vot al partit de govern. La Figura A18 a l'Apèndix mostra els resultats per a cada variable explicativa en relació a cada motiu per no denunciar la corrupció.

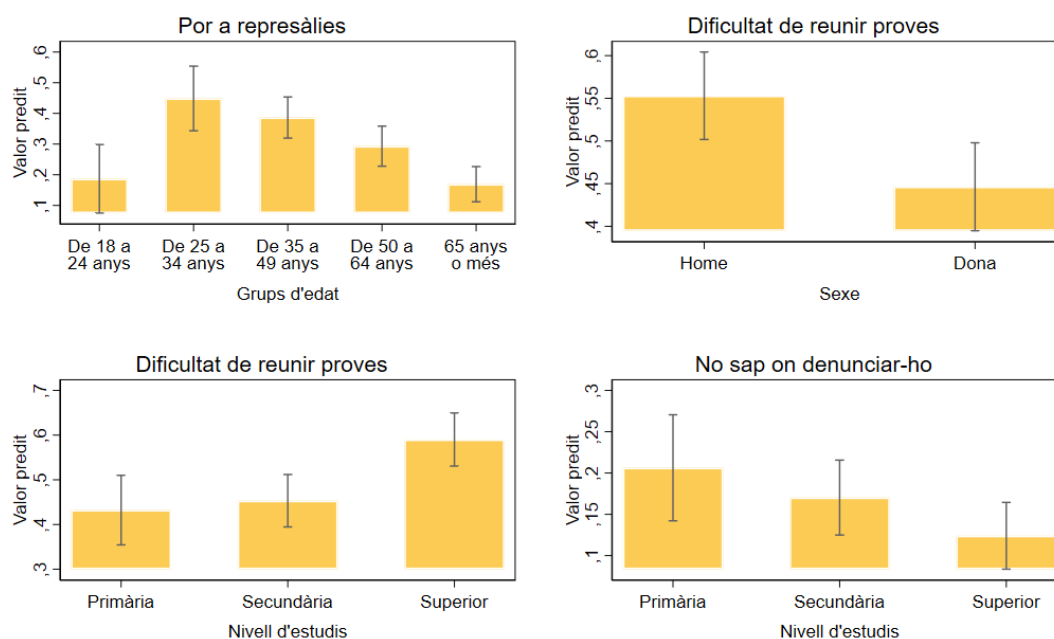
La Figura 42 mostra una selecció dels **factors que expliquen** la selecció d'un o altre motiu per plantejar-se no denunciar la corrupció. Tal i com ens mostra el panell superior esquerre, les persones d'**entre 25 a 34 anys** són les que tenen una major predisposició a no denunciar-la per por a represàlies. Pels grups d'edat més avançada aquest deixa progressivament de ser un motiu de rellevància per no denunciar la corrupció, fins al punt que entre aquells que tenen entre 25 a 34 anys i els majors de 64 anys hi ha una diferència de fins a 27 punts percentuals.

El panell de la dreta mostra que els **homes** responen en major mesura que es plantejarien no denunciar la corrupció per la dificultat de reunir proves, amb una diferència amb les dones d'11 punts percentuals, mentre que en el panell inferior esquerre podem veure que les persones amb **estudis superiors** són les que en major mesura reconeixen que es plantejarien no denunciar la corrupció per la dificultat de reunir proves. En aquest cas, les diferències entre els individus amb estudis primaris i universitaris és de fins a 18 punts percentuals. Finalment, el panell de la dreta ens mostra com les persones amb **menys nivell d'estudis** són les que en major mesura manifesten que es plantejarien no denunciar la corrupció perquè no saben on ho haurien de fer.

En qualsevol cas, l'evidència en relació als motius pels que una persona es plantejaria no denunciar la corrupció **no sembla que siguin fàcilment sistematitzables** ni que hi hagi un patró de comportament gens clarivalent.

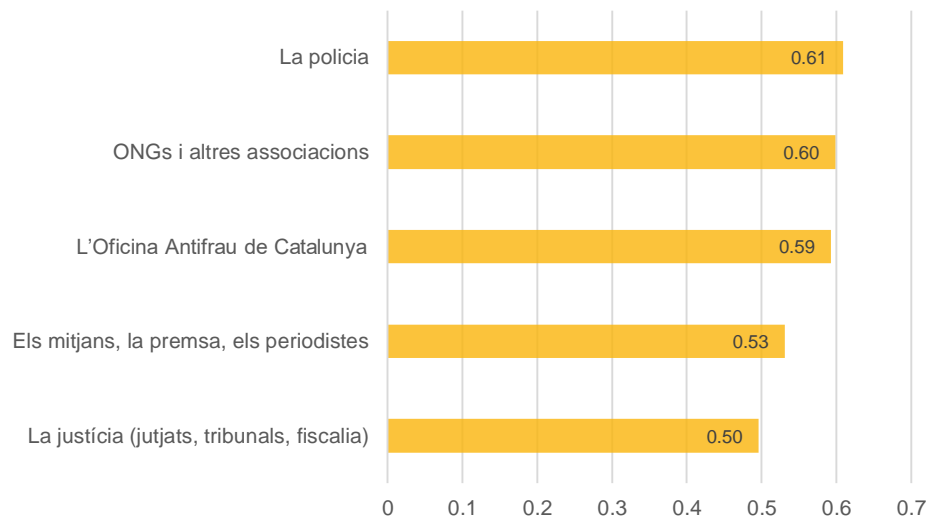
Figura 42. Motius per no denunciar la corrupció

El perfil de la persona que es **plantejaria no denunciar la corrupció per por a represàlies** és un jove de 25 a 34 anys, mentre que el perfil dels que no ho farien per la **dificultat de reunir proves** és un home amb estudis superiors. Finalment, el perfil de la persona que es plantejaria no denunciar un acte de corrupció **perquè no sap on fer-ho** és una persona amb estudis primaris.

En la darrera de les anàlisis ens centrarem en el **nivell de confiança que tenen els enquestats en diferents institucions** encarregades de combatre la corrupció. La Figura 43 mostra el valor mitjà de confiança en una escala que va del 0, cap confiança, a l'1, total confiança. Com podem comprovar, la policia, les ONG i altres organitzacions i l'Oficina Antifrau de Catalunya (només pel 63% dels enquestats que la coneixen) són les millors valorades, amb una puntuació entorn del 0,6. Per sota ens hi trobem els mitjans de comunicació i la justícia, amb valors propers al 0,5.

Figura 43. Histograma del nivell de confiança mitjana en diverses institucions

En la Figura 44 analitzem **els factors explicatius** de les diferències en l'avaluació de les diferents institucions en funció de les nostres variables independents. Com és habitual en les preguntes amb múltiples categories per avaluar, presentem només una selecció dels resultats estadísticament significatius, mentre que la Figura A19 a l'Apèndix mostra els resultats per a cada variable explicativa en relació a cada institució. A mode de resum, els resultats ens mostren que l'**edat** i la **identitat** són factors explicatius de diferències en l'avaluació de la **policia** i de la **justícia**, el **nivell d'estudis** ho és dels mitjans i de les **ONG i les associacions**—en aquest darrer cas també ho és la ideologia—, i el vot al **partit de govern** ho és de l'avaluació de l'OAC.

La primera fila mostra els resultats per a la **policia**. El panell esquerre revela com les persones més joves són les que confien menys en les forces de seguretat per lluitar contra la corrupció, mentre que a partir dels 35 anys la confiança sembla estabilitzar-se al voltant del valor 0,6 (fins a 12 punts per sobre dels joves de 18 a 24 anys). El panell a la seva dreta ens mostra com les persones amb **identitats més espanyoles** són les que més confien en la policia per combatre la corrupció. La diferència entre les persones que se senten només espanyoles i més espanyoles que catalanes per una banda, i les que se senten només catalanes, per l'altra, són de fins a 16 punts percentuals.

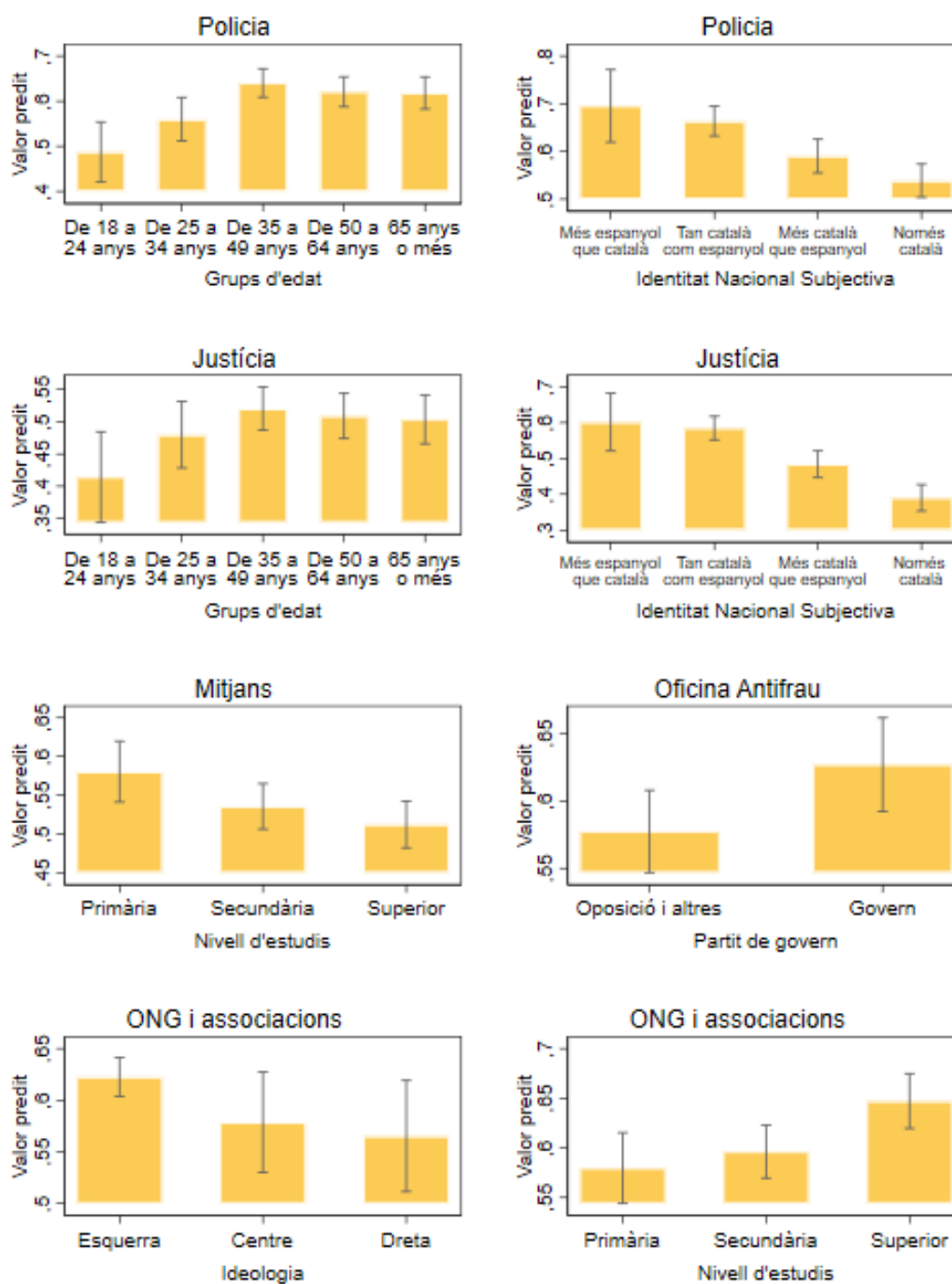
En la segona fila hi trobem els resultats per la **justícia** (jutjats, tribunals i fiscalia). L'evidència és pràcticament idèntica que en el cas de la policia. Per **edats**, són els més joves de 35 anys els que menys confien en la justícia per combatre la corrupció, moment a partir del qual el valor s'estabilitza. A la seva dreta veiem com, per **identitats**, a mesura que ens movem d'identitats més espanyoles a més catalanes decreix la confiança en la justícia per combatre la corrupció. En aquest cas, les diferències entre els dos grups d'identitat extrems arriben als 21 punts percentuals.

En el panell esquerre de la tercera fila podem veure com el **nivell d'estudis** dels individus permet explicar diferències en la confiança en els mitjans, la premsa i els periodistes per combatre la corrupció. Els individus amb estudis primaris són els més confiats, amb un valor predit de confiança de 0,58, 7 punts percentuals per sobre dels individus amb estudis universitaris. A la seva dreta observem com l'única variable que explica diferències en la **confiança amb l'OAC** per combatre la corrupció és un factor de caràcter polític com és el suport a un **partit de govern** a Catalunya o no. Amb tot, les diferències entre un grup i l'altre són tan sols de 6 punts percentuals. Finalment, en la darrera de les files es mostren els resultats per les **ONG i altres associacions**. Les persones **d'esquerra** sembla ser que confien més en aquestes

organitzacions que les de dretes, tot i que les diferències són petites (6 punts percentuals) i estadísticament significatives només amb un nivell de confiança del 90%. A la seva dreta, les persones amb **estudis universitaris** confien més en aquestes organitzacions per controlar la corrupció que les persones amb estudis primaris (diferència de 5 punts percentuals) i secundaris (7 punts percentuals).

Figura 44. Nivell de confiança mitjana en diverses institucions

El perfil de la persona que **més confia en la policia i en la justícia** és un individu d'entre 35 i 49 anys i que se sent més espanyol que català. El que més confia en els **mitjans de comunicació** és una persona amb estudis primaris, mentre que el que més ho fa en **l'OAC** és una persona que va votar a partits de govern. Finalment, la persona que més confia en les **ONG i associacions** és d'esquerra i té estudis superiors.

PART 3: Conclusions i recomanacions

Conclusions

Sent l'objectiu de l'estudi el millorar la comprensió de la corrupció (en la seva dimensió de fenomen social) i assegurar que la interpretació dels resultats del baròmetre és digna de confiança en termes estadístics, es pot dir que hem aconseguit avenços significatius. En alguns casos hem corroborat que les explicacions temptatives que servien de punt de partida eren prou fonamentades; en d'altres, aquestes respostes no resulten de l'explotació del baròmetre i, per abordar-les, es requeririen de tècniques analítiques més especialitzades com ara estudis qualitius o mètodes experimentals.

El propòsit perseguit s'ha materialitzat mitjançant l'elaboració de perfils individuals, Molt útils a l'hora de visualitzar d'una manera simplificada els factors explicatius dels diferents aspectes de la corrupció: la percepció ciutadana, la gravetat i evolució del problema, el comportament de la ciutadania en relació a l'experiència de la corrupció, el compromís per fer-hi front o les diferents vies per aconseguir-ho.

Els resultats globals de l'estudi revelen doncs que hi ha **factors a nivell individual rellevants** que expliquen diferències en la percepció de l'existència de corrupció a Catalunya, així com en la predisposició a modificar el comportament electoral davant de la mateixa i les accions que es puguin arribar a emprendre per combatre-la.

Així, hem vist com les **dones són lleugerament més crítiques que els homes en l'avaluació de la corrupció**, sense que això necessàriament es tradueixi en comportaments massa diferenciats davant de la corrupció entre sexes. Per edat, l'evidència és diàfana al mostrar que les persones de **major edat són les que perceben menor corrupció a Catalunya, les que la castigarien en menor mesura, i les que estan menys disposades a emprendre accions** per combatre-la. Quan ens fixem en la ideologia, el patró és tant clar com peculiar: tot i que **les persones de dretes són les que perceben major corrupció a Catalunya, aquestes al mateix temps són les que la castiguen menys i les que es mostren menys disposades a emprendre accions per combatre-la**.

Hem seguit l'estudi fixant-nos en el nivell d'estudis. En aquest cas els resultats ens mostren que, en línia amb la literatura acadèmica, les persones amb **més estudis perceben menor corrupció, al mateix temps que són els més disposats a emprendre accions per a combatre-la**. Quant a la identitat, hem mostrat com només hi ha diferències en la percepció de corrupció, amb les persones que se senten **més catalanes (que espanyoles) avalant el grau de corrupció existent a Catalunya com a menor**. No hi ha, tanmateix, diferències ni pel que fa al comportament electoral davant la corrupció ni en les mesures que s'emprendrien per combatre-la. Finalment, i de manera molt similar, les **persones que van donar suport al partit de govern també perceben menor corrupció i són les que duriem a terme més actuacions per combatre-la**.

De fet, a Catalunya, de manera similar a la resta de l'estat, vivim una situació particular en la que una **alta percepció de corrupció entre els ciutadans conviu amb un nivell d'experimentació de la mateixa considerablement baix**. Prova d'això és el fet que, quan intentem **explicar la percepció de corrupció a Catalunya, el fet d'haver experimentat un**

cas de corrupció en els darrers dos anys s'erigeix com a una variable explicativa de la percepció, però **ni molt menys com a la més potent de les explicacions**.

Així doncs, en consonància amb la idea que en la determinació de la percepció de corrupció hi ha un important component sociodemogràfic i polític, s'haurien de fer esforços especials per arribar a **determinats sectors de la població** que avaluen de manera especialment negativa la corrupció a Catalunya. Aquests sectors inclouen les persones que, ja sigui per **qüestions socioeconòmiques i demogràfiques**, o per **qüestions polítiques**, (perceben que) ocupen posicions **menys centrals en la societat catalana** i poden, en ocasions, sentir-se'n menys participants.

Entre els desfavorits socioeconòmicament i demogràfica ens hi trobem el perfil de **les dones, els joves i les persones amb menys estudis**. Pel que fa al grup de persones que es poden sentir menys centrades en termes polítics a Catalunya, no és sorprenent que ens hi trobem no només aquells individus que no donen suport al bloc de govern liderat per JxC i ERC, sinó que també aquelles persones més allunyades dels postulats sobiranistes. Aquestes inclouen persones de **dretes**, amb **identitats més espanyoles** i les que voten a **partits que no formen part del govern de la Generalitat**. Els mecanismes específics que expliquen per què cadascun d'aquests subgrups d'individus perceben major corrupció són diversos, però tenen en comú una certa percepció d'**exclusió del sistema i de manca d'efectivitat per combatre la corrupció**.

Recomanacions

Del present estudi se'n deriven una sèrie de línies d'actuació que haurien de facilitar la tasca de la denúncia de la corrupció, la visualització dels esforços de transparència de les administracions i, en darrer terme, combatre efectivament totes les formes de corrupció dins i fora de l'administració.

Vegem-les a continuació:

- 1. Facilitat per denunciar la corrupció:** En primer lloc caldria dotar de les eines necessàries a funcionaris i ciutadans per denunciar la corrupció sense por a posteriors represàlies—el que en l'argot especialitzat s'anomena "protecció dels alertadors". Entre el funcionariat s'hauria de garantir que la denúncia no tindrà conseqüències laborals per a la persona alertadora. Aquesta preocupació afecta especialment els joves, amb caràcter general. Tot i que l'evidència en relació als motius pels quals una persona es plantejaria no denunciar no sigui fàcilment sistematitzable, aquesta constatació és un esperó addicional per prevenir l'assetjament laboral (amb impacte en la població activa) com a forma de represàlia. D'altra banda, s'hauria de facilitar el màxim l'accés als canals per informar d'infraaccions, intentant combatre les desigualtats que es puguin produir en l'accés a aquestes vies de denúncia i tenint en compte que la probabilitat de denunciar decau a mesura que passen els dies després d'haver experimentat l'acte corrupte.
- 2. Fer manifestos els mecanismes de control sobre les administracions:** En l'estratègia per millorar la percepció de la corrupció a Catalunya també hi té **un paper important la difusió**. Catalunya és capdavantera a l'Estat en transparència, amb una puntuació de gairebé el 93% d'acord amb la plataforma avaluadora Dyntra; però, malgrat tot, la percepció de corrupció entre els ciutadans és molt negativa. Així doncs, caldria en primer lloc, engegar una línia de difusió que posés en relleu els **requeriments de transparència i de control** als que estan subjectes les diferents administracions i partits polítics. Així mateix cal tenir present, per exemple, la diferència entre homes i dones en les demandes d'accés a informació pública per tal que les polítiques públiques sobre el dret a saber siguin prou eficaces. En segon lloc, i de manera complementària, caldria fer més èmfasi en la (baixa) experiència de la corrupció existent en el país.
- 3. Tasques formatives:** sembla necessari reforçar les estratègies de sensibilització vers la ciutadania i de formació, adreçades a col·lectius específics (funcionariat, administració de justícia, etc.). La percepció sobre l'estat de la qüestió així ho corrobora. Cal posar un èmfasi especial en la formació dels joves, tal com indiquen els resultats de percepció de corrupció corresponents a aquest grup. Una de les estratègies possibles és introduir en els currículums dels diferents nivells, les competències relacionades amb el valor de la integritat i el bé comú. També és important treballar en facilitar eines i fer propostes i recomanacions concretes sobre àmbits específics útils per a les institucions públiques a fi i efecte de millorar la seva cultura de la

integritat i enfortir el to ètic de les organitzacions. Pot ser una bona línia de treball perquè la ciutadania en millori la seva percepció i confiança.

4. **Visualització de l'OAC i de la seva tasca:** Finalment, no es poden deixar de banda les accions específiques que, internament, podria dur a terme la pròpia Oficina Antifrau de Catalunya. Les dades ens mostren que un 37% dels enquestats no coneixen o no saben avaluar l'OAC, i més enllà de les avaluacions que cada grup fa de la institució, l'evidència ens mostra que **són les mateixes persones que avaluen la corrupció com a elevada a Catalunya les que més desconeixen l'OAC:** dones, joves, persones de dretes, amb estudis primaris, identitats més espanyoles i votants de partits que no estan al govern. No costa de veure doncs que **la pròpia promoció de la institució podria repercutir positivament en l'avaluació de la corrupció a Catalunya** i contribuiria, en darrera instància, al ja esmentat empoderament dels ciutadans per fer front a la corrupció.

Bibliografia

- Acemoglu, Daron, Simon Johnson, i James A. Robinson. 2001. «The colonial origins of comparative development: An empirical investigation». *American Economic Review* 91 (5): 1369-1401. doi:10.1257/aer.91.5.1369.
- Adserà, Alícia, Carles Boix, i Mark Payne. 2003. «Are You Being Served? Political Accountability and Quality of Government». *Journal of Law, Economics, and Organization* 19 (2): 445-90. doi:10.1093/jleo/ewg017.
- Anduiza, Eva, Aina Gallego, i Jordi Muñoz. 2013. «Turning a Blind Eye: Experimental Evidence of Partisan Bias in Attitudes Toward Corruption». *Comparative Political Studies* 46 (12): 1664-92. doi:10.1177/0010414013489081.
- Bågenholm, Andreas. 2013. «Throwing the rascals out? The electoral effects of corruption allegations and corruption scandals in Europe 1981-2011». *Crime, Law and Social Change* 60 (5): 595-609. doi:10.1007/s10611-013-9482-6.
- Balán, Manuel. 2011. «Competition by denunciation: The political dynamics of corruption scandals in Argentina and Chile». *Comparative Politics* 43 (4): 459-78. doi:10.5129/001041511796301597.
- Bauhr, Monika, i Naghmeh Nasiritousi. 2011. «Why pay bribes? Collective action and anticorruption efforts». Working paper series 2011:18.
- Boix, Carles, i Susan C. Stokes. 2003. «Endogenous Democratization». *World Politics* 55 (4): 517-49. doi:10.1353/wp.2003.0019.
- Botero, Sandra, Rodrigo Castro Cornejo, Laura Gamboa, Nara Pavao, i David W. Nickerson. 2015. «Says Who? An Experiment on Allegations of Corruption and Credibility of Sources». *Political Research Quarterly* 68 (3): 493-504. doi:10.1177/1065912915591607.
- Bratu, Roxana, Dimitri A. Sotiropoulos, i Maya Stoyanova. 2017. «Through the lens of social constructionism: The development of innovative anti-corruption policies and practices in Bulgaria, Greece and Romania, 2000-2015». *Slavonic and East European Review* 95 (1): 117-50. doi:10.5699/slaveasteurorev2.95.1.0117.
- Brunetti, Aymo, i Beatrice Weder. 2003. «A free press is bad news for corruption». *Journal of Public Economics* 87 (7-8): 1801-24. doi:10.1016/S0047-2727(01)00186-4.
- Canache, Damarys, i Michael E. Allison. 2005. «Perceptions of Political Corruption in Latin American Democracies». *Latin American Politics and Society* 47 (3): 91-111. doi:10.1111/j.1548-2456.2005.tb00320.x.
- Carson, Lindsey D., i Mariana Mota Prado. 2016. «Using institutional multiplicity to address corruption as a collective action problem: Lessons from the Brazilian case». *Quarterly Review of Economics and Finance* 62: 56-65. doi:10.1016/j.qref.2016.07.009.
- Charron, Nicholas, i Andreas Bågenholm. 2016. «Ideology, party systems and corruption voting in European democracies». *Electoral Studies* 41: 35-49. doi:10.1016/j.electstud.2015.11.022.
- Chong, Alberto, Ana L. De La O, Dean Karlan, i Leonard Wantchekon. 2015. «Does

- corruption information inspire the fight or quash the hope? A field experiment in Mexico on voter turnout, choice, and party identification». *Journal of Politics* 77 (1): 55-71. doi:10.1086/678766.
- Costas-Pérez, Elena, Albert Solé-Ollé, i Pilar Sorribas-Navarro. 2012. «Corruption scandals, voter information, and accountability». *European Journal of Political Economy* 28 (4): 469-84. doi:10.1016/j.ejpoleco.2012.05.007.
- Dahlberg, Stefan, i Maria Solevid. 2016. «Does corruption suppress voter turnout?» *Journal of Elections, Public Opinion and Parties* 26 (4): 489-510. doi:10.1080/17457289.2016.1223677.
- Dahlström, Carl, i Victor Lapuente. 2017. *Organizing Leviathan: politicians, bureaucrats and the making of good government*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Davis, Charles L., Roderic Ai Camp, i Kenneth M. Coleman. 2004. «The influence of party systems on citizens' perceptions of corruption and electoral response in Latin America». *Comparative Political Studies* 37 (6): 677-703. doi:10.1177/0010414004265879.
- Demsetz, Harold. 1967. «Towards a Theory of Property Rights». *American Economic Review* 57 (2): 61-70.
- Duch, Raymond M., i Randy Stevenson. 2006. «Assessing the magnitude of the economic vote over time and across nations». *Electoral Studies* 25 (3): 528-47. doi:10.1016/j.electstud.2005.06.016.
- Dupuy, Kendra, i Siri Neset. 2018. «The cognitive psychology of corruption. Micro-level explanations for unethical behaviour». *U4 Anti-Corruption Resource Centre, Chr. Michelsen Institute*. Vol. U4 Issue 2.
- Duverger, Maurice. 1954. *Political parties: their organization and activity in the modern state*. New York: John Willey.
- Esaiasson, Peter, i Jordi Muñoz. 2014. «Roba pero hace? An experimental test of the competence-corruption tradeoff hypothesis in Spain and Sweden». 2. The Quality of Government Institute. Working Series Paper 2014.
- Escaleras, Monica, Peter T. Calcagno, i William F. Shughart. 2012. «Corruption and Voter Participation: Evidence from the US States». *Public Finance Review* 40 (6): 789-815. doi:10.1177/1091142112446846.
- Fackler, Tim. 1995. «Political corruption and presidential elections, 1929-1992». *The Journal of Politics* 57 (4): 971-93. doi:10.2307/2960398.
- Fernández-Vázquez, Pablo, Pablo Barberá, i Gonzalo Rivero. 2016. «Rooting Out Corruption or Rooting for Corruption? The Heterogeneous Electoral Consequences of Scandals». *Political Science Research and Methods* 4 (2): 379-97. doi:10.1017/psrm.2015.8.
- Festinger, L. 1962. *A theory of cognitive dissonance*. Stanford: Stanford University Press.
- Fried, Brian J., Paul Lagunes, i Atheendar Venkataramani. 2010. «Corruption and inequality at the crossroad: A multimethod study of bribery and discrimination in

- Latin America». *Latin American Research Review* 45 (1): 76-97.
- Gerring, John, i Strom C. Thacker. 2004. «Political Institutions and Corruption: The Role of Unitarism and Parliamentarism». *British Journal of Political Science* 34 (2): 295-330. doi:10.1017/S0007123404000067.
- Glaeser, Edward L., Rafael La Porta, Florencio Lopez-de-Silanes, i Andrei Shleifer. 2004. «Do institutions cause growth?» *Journal of Economic Growth* 9: 271-303. doi:10.1023/B:JOEG.0000038933.16398.ed.
- Goldsmith, Arthur A. 1999. «Slapping the grasping hand: Correlates of political corruption in emerging markets». *American Journal of Economics and Sociology* 58 (4): 865-83. doi:10.1111/j.1536-7150.1999.tb03398.x.
- Granovetter, Mark. 2007. «The Social Construction of Corruption». En *On Capitalism*, editat per Victor Nee i Richard Swedberg, 152-72. Stanford: Stanford University Press.
- Guinjoan, Marc, i Sandra Bermúdez. 2019. «Nested or exclusive? The role of identities on blame attributoin during the Great Recession». *Nations and Nationalism* Accepted f.
- Guinjoan, Marc, i Toni Rodon. 2016. «A scrutiny of the Linz-Moreno question». *Publius: The Journal of Federalism* 46 (1): 128-42. doi:10.1093/publius/pjv031.
- Gupta, Sanjeev, Hamid Davoodi, i Rosa Alonso-Terme. 2002. «Does corruption affect income inequality and poverty?» *Economics of Governance* 3 (1): 23-45. doi:10.1007/s101010100039.
- Jiménez, Fernando. 2016. «La integridad de los gobernantes como problema de acción colectiva». *Revista Internacional Transparencia e Integridad* 2: 1-13.
- Jiménez, Fernando, i Miguel Caínzos. 2006. «How far and why do corruption scandals cost votes?» En *Scandals in past and contemporary politics*, editat per J Garrard i J Newell. Manchester: Manchester University Press.
- Kauder, Björn, i Niklas Potrafke. 2015. «Just hire your spouse! Evidence from a political scandal in Bavaria». *European Journal of Political Economy* 38: 42-54. doi:10.1016/j.ejpoleco.2014.12.007.
- Key, V O Jr. 1966. *The responsible electorate*. Cambridge: Harvard University Press.
- Klašnja, Marko, i Joshua A. Tucker. 2013. «The economy, corruption, and the vote: Evidence from experiments in Sweden and Moldova». *Electoral Studies* 32 (3): 536-43. doi:10.1016/j.electstud.2013.05.007.
- Kostadinova, Tatiana. 2012. *Political corruption in Eastern Europe: Politics after communism*. Boulder, CO: Lynne Rienner.
- Kostadinova, Tatiana, i Zoltán Kmetty. 2019. «Corruption and political participation in hungary: Testing models of civic engagement». *East European Politics and Societies* 33 (3): 555-78. doi:10.1177/0888325418800556.
- Kunicová, Jana, i Susan Rose-Ackerman. 2005. «Electoral rules and constitutional structures as constraints on corruption». *British Journal of Political Science* 35 (4):

573-606. doi:10.1017/S0007123405000311.

Lewis-Beck, Michael S. 1988. *Economics and Elections. The Major Western Democracies*. Ann Arbor: University of Michigan Press.

Lewis-Beck, Michael S, i Martin Paldam. 2000. «Economic voting: an introduction». *Electoral Studies* 19 (2-3): 113-21. doi:10.1016/S0261-3794(99)00042-6.

Lipset, Seymour M. 1960. *Political Man: The Social Basis of Modern Politics*. New York: Doubleday.

Maeda, Kentaro, i Adam Ziegfeld. 2015. «Socioeconomic status and corruption perceptions around the world». *Research and Politics* 2 (2). doi:10.1177/2053168015580838.

Mancini, Paolo, Marco Mazzoni, Alessio Cornia, i Rita Marchetti. 2016. «Representations of Corruption in the British, French, and Italian Press: Audience Segmentation and the Lack of Unanimously Shared Indignation». *International Journal of Press/Politics* 22 (1): 67-91. doi:10.1177/1940161216674652.

Manzetti, Luigi, i Carole J. Wilson. 2007. «Why do corrupt governments maintain public support?» *Comparative Political Studies* 40 (8): 949-70. doi:10.1177/0010414005285759.

Mares, Isabela, i Lauren Young. 2016. «Buying, Expropriating, and Stealing Votes». *Annual Review of Political Science* 19: 267-88. doi:10.1146/annurev-polisci-060514-120923.

Marquette, Heather, i Caryn Peifer. 2015. «Corruption and Collective Action». Research Paper, 32.

Mauro, P. 1995. «Corruption and Growth». *The Quarterly Journal of Economics* 110 (3): 681-712. doi:10.2307/2946696.

McCann, James A., i Jorge I. Domínguez. 1998. «Mexicans react to electoral fraud and political corruption: an assessment of public opinion and voting behavior». *Electoral Studies* 17 (4): 483-503. doi:10.1016/S0261-3794(98)00026-2.

McNally, Darragh. 2016. «Norms, Corruption, and Voting for Berlusconi». *Politics and Policy* 44 (5): 976-1008. doi:10.1111/polp.12173.

Melgar, Natalia, Máximo Rossi, i Tom W. Smith. 2010. «The perception of corruption». *International Journal of Public Opinion Research* 22 (1): 120-131. doi:10.1093/ijpor/edp058.

Moore, Celia. 2009. «Psychological Processes in Organizational Corruption». En *Psychological Perspectives on Ethical Behavior and Decision Making*, editat per David De Cremer, 35-71. Greenwich, US: Information Age Publishing.

Moreno, Luis. 1995. «Multiple Ethnoterritorial concurrence in Spain». *Nationalism and Ethnic Politics* 1: 11-32.

Morris, Stephen D. 2008. «Disaggregating corruption: A comparison of participation and perceptions in Latin America with a focus on Mexico». *Bulletin of Latin American Research* 27 (3): 388-409. doi:10.1111/j.1470-9856.2008.00276.x.

- Morris, Stephen D., i Joseph L. Klesner. 2010. «Corruption and trust: Theoretical considerations and evidence from Mexico». *Comparative Political Studies* 43 (10): 1258-85. doi:10.1177/0010414010369072.
- Muñoz, Jordi, Eva Anduiza, i Aina Gallego. 2016. «Why do voters forgive corrupt mayors? Implicit exchange, credibility of information and clean alternatives». *Local Government Studies* 42 (4): 598-615. doi:10.1080/03003930.2016.1154847.
- Myerson, Roger B. 2006. «Federalism and incentives for success of democracy». *Quarterly Journal of Political Science* 1: 3-23. doi:10.1561/100.00000002.
- Neshkova, Milena I., i Vaiva Kalesnikaite. 2019. «Corruption and citizen participation in local government: Evidence from Latin America». *Governance* 32 (4): 677-93. doi:10.1111/gove.12401.
- Panizza, Ugo G. 2001. «Electoral Rules, Political Systems, and Institutional Quality». *Economics and Politics* 13 (3): 311-42. doi:10.2139/ssrn.192113.
- Persson, Anna, Bo Rothstein, i Jan Teorell. 2013. «Why anticorruption reforms fail-systemic corruption as a collective action problem». *Governance* 26 (3): 449-471. doi:10.1111/j.1468-0491.2012.01604.x.
- Persson, Torsten, i Guido Tabellini. 2000. *Political Economics: Explaining Economic Policy*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Przeworski, Adam, Susan E. Stokes, i Bernard Manin. 1999. *Democracy, Accountability, and Representation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Redlawsk, David P., i James A. McCann. 2005. «Popular interpretations of "corruption" and their partisan consequences». *Political Behavior* 27: 261-283. doi:10.1007/s11109-005-4469-3.
- Riera, Pedro, Pablo Barberá, Raúl Gómez, Juan Antonio Mayoral, i José Ramón Montero. 2013. «The electoral consequences of corruption scandals in Spain». *Crime, Law and Social Change* 60 (5): 515-34. doi:10.1007/s10611-013-9479-1.
- Rodon, T., i M. Guinjoan. 2018. «When the context matters: Identity, secession and the spatial dimension in Catalonia». *Political Geography* 63: 75-87. doi:10.1016/j.polgeo.2018.01.004.
- Rodrik, Dani, Arvind Subramanian, i Francesco Trebbi. 2004. «Institutions rule: The primacy of institutions over geography and integration in economic development». *Journal of Economic Growth* 9: 131-165. doi:10.1023/B:JOEG.0000031425.72248.85.
- Rose-Ackerman, Susan, i B. J. Palifka. 2016. *Corruption and government: Causes, consequences, and reform*. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rundquist, Barry S., Gerald S. Strom, i John Peters. 1977. «Corrupt Politicians and Their Electoral Support: Some Experimental Observations». *American Political Science Review* 71 (3): 954-63. doi:10.1017/S0003055400265179.
- Sorribas, Pilar, i Jordi Muñoz. 2019. «Capital social i corrupció. La societat civil com a antídoto?» *Govern Obert* 6: 61-68.
- Stockemer, Daniel, Bernadette LaMontagne, i Lyle Scruggs. 2013. «Bribes and ballots:

- The impact of corruption on voter turnout in democracies». *International Political Science Review* 34 (1): 74-90. doi:10.1177/0192512111419824.
- Sundström, Aksel, i Daniel Stockemer. 2015. «Regional variation in voter turnout in Europe: The impact of corruption perceptions». *Electoral Studies* 40: 158-69. doi:10.1016/j.electstud.2015.08.006.
- Svensson, Jakob. 2005. «Eight questions about corruption». *Journal of Economic Perspectives* 19 (3): 19-42. doi:10.1257/089533005774357860.
- Svolik, Milan W. 2013. «Learning to love democracy: Electoral accountability and the success of democracy». *American Journal of Political Science* 57 (3): 685-702. doi:10.1111/ajps.12005.
- Swamy, Anand, Stephen Knack, Young Lee, i Omar Azfar. 2001. «Gender and corruption». *Journal of Development Economics* 64 (1): 25-55. doi:10.1016/S0304-3878(00)00123-1.
- Tänzler, Dirk, Konstadinos Maras, Angelos Giannakopoulos, i Ralf Rogowski. 2012. «The social construction of corruption: theoretical reflections». En *The social construction of corruption in Europe. Law, crime and culture*, editat per Dirk Tänzler, Konstadinos Maras, i Angelos Giannakopoulos, 13-29. Surrey, UK ; Burlington, VT: Ashgate.
- Torgler, Benno, i Neven T. Valev. 2006. «Corruption and age». *Journal of Bioeconomics* 8: 133-145. doi:10.1007/s10818-006-9003-0.
- Treisman, Daniel. 2000. «The causes of corruption: A cross-national study». *Journal of Public Economics* 76 (3): 399-457. doi:10.1016/S0047-2727(99)00092-4.
- . 2007. «What Have We Learned About the Causes of Corruption from Ten Years of Cross-National Empirical Research?». *Annual Review of Political Science* 10: 211-44. doi:10.1146/annurev.polisci.10.081205.095418.
- Tumber, Howard, i Silvio R. Waisbord. 2004. «Political Scandals and Media Across Democracies, Volume II: Introduction». *American Behavioral Scientist* 47 (9): 1143-52. doi:10.1177/0002764203262340.
- Tverdova, Yuliya V. 2011. «See no evil: Heterogeneity in public perceptions of corruption». *Canadian Journal of Political Science* 44 (1): 1-25. doi:10.1017/S0008423910001101.
- Uslaner, E. M. 2008. *Corruption, inequality, and the rule of law*. New York: Cambridge University Press. doi:https://doi.org/10.1017/CBO9780511510410.
- Vaal, Albert De, i Wouter Ebben. 2011. «Institutions and the Relation between Corruption and Economic Growth». *Review of Development Economics* 15 (1): 108-23. doi:10.1111/j.1467-9361.2010.00596.x.
- Villoria, Manuel. 2006. «¿Por qué desconfiamos de los políticos? Una teoría sobre la corrupción de la política». *Revista del CLAD Reforma y Democracia* 34: 1-21.
- . 2016. «La corrupción en España». *Revista de Libros*.
https://www.revistadelibros.com/articulos/la-corrupcion-en-espana.

- Villoria, Manuel, Gregg G. Van Ryzin, i Cecilia F. Lavena. 2013. «Social and Political Consequences of Administrative Corruption: A Study of Public Perceptions in Spain». *Public Administration Review* 73 (1): 85-94. doi:10.1111/j.1540-6210.2012.02613.x.
- Vivyan, Nick, Markus Wagner, i Jessica Tarlov. 2012. «Representative misconduct, voter perceptions and accountability: Evidence from the 2009 House of Commons expenses scandal». *Electoral Studies* 31 (4): 750-63. doi:10.1016/j.electstud.2012.06.010.
- Warren, Mark E. 2004. «What Does Corruption Mean in a Democracy?» *American Journal of Political Science* 48 (2): 328-43. doi:10.2307/1519886.
- Weitz-Shapiro, Rebecca, i Matthew S. Winters. 2017. «Can citizens discern? Information credibility, political sophistication, and the punishment of corruption in Brazil». *Journal of Politics* 79 (1): 60-74. doi:10.1086/687287.
- Welch, Susan, i John R. Hibbing. 1997. «The effects of charges of corruption on voting behavior in congressional elections, 1982-1990». *Journal of Politics* 59 (1): 226-39. doi:10.2307/2998224.
- Xezonakis, Georgios, Spyros Kosmidis, i Stefan Dahlberg. 2016. «Can electors combat corruption? Institutional arrangements and citizen behaviour». *European Journal of Political Research* 55 (1): 160-76. doi:10.1111/1475-6765.12114.
- Zaller, John R. 1992. *The nature and origins of mass public opinion*. Cambridge: Cambridge University Press.

